

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ-MANAGEMENT ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (MBA)**

**ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ**

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΚΑΝΔΑΛΑΚΗΣ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ, 2017

Περίληψη

Οι διακοπές στο εξωτερικό γίνονται ολοένα και πιο σημαντικές για τους Ευρωπαίους. Η Ελλάδα με τους πολιτιστικούς θησαυρούς, την ποικιλομορφία, τα εντυπωσιακά τοπία της, τις δυνατότητες αναψυχής και αθλητισμού γίνεται συχνά επιλογή των Ευρωπαίων για προορισμό διακοπών. Σύμφωνα με στοιχεία του 2015, η Ελλάδα βρίσκεται στους πρώτους πέντε προορισμούς των Ευρωπαίων τουριστών.

Αντικείμενο της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να μελετήσει την Ευρώπη και τις σχέσεις της με την Ελλάδα, να προσδιορίσει τα χαρακτηριστικά του εξερχόμενου τουρισμού της, να μελετήσει τις τάσεις και τη συμπεριφορά των Ευρωπαίων τουριστών και μέσω της επεξεργασίας δεδομένων, να προβλέψει τις αναμενόμενες αφίξεις Ευρωπαίων τουριστών στη χώρα μας για το διάστημα Ιούλιος 2016- Ιούνιος 2017 και τη μέση τουριστική δαπάνη τους.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ. που δόθηκαν στη δημοσιότητα, οι αφίξεις τουριστών που προέρχονται από την Ευρώπη αυξήθηκαν το 2015 κατά 6,4% σε σχέση με το 2014, όταν η αύξηση του 2014/13 ήταν 23,4%. Όσον αφορά το 2016, οι αφίξεις ταξιδιωτών από το εξωτερικό (μη περιλαμβανομένων των επιβατών κρουαζιέρας) αυξήθηκαν πέρυσι κατά 5,1%, αγγίζοντας τα 24,8 εκατ. έναντι 23,6 εκατ. το 2015.

Όσον αφορά τις χώρες προέλευσης τουριστών, παρατηρείται ότι οι περισσότερες αφίξεις το 2015 πραγματοποιήθηκαν από την Γερμανία (2.810.350), το Ηνωμένο Βασίλειο (2.397.169), τη Γαλλία (1.522.100), την Ιταλία (1.355.327) και τη Ρωσία (512.789).

Τέλος, η Ελλάδα αναμένει μια αύξηση στις αφίξεις κατά μέσο όρο 2,5% για την περίοδο Ιούλιος 2016 - Ιούνιος 2017, η οποία αποδεικνύεται ήδη από τα πιο πρόσφατα στοιχεία που έχουμε για το 2016 (αύξηση 5,1%).

Ευχαριστίες

Η παρούσα εργασία με τίτλο «Η εξέλιξη του Ευρωπαϊκού τουρισμού στην Ελλάδα και μελλοντικές προβλέψεις», πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Διοίκησης Επιχειρήσεων- Μάνατζμεντ Τουρισμού, του τμήματος Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Πειραιώς.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες στον καθηγητή μου κ. Μ. Σφακιανάκη για τη συμβολή του στην εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας και την αμέριστη συμπαράστασή του καθ' όλη τη διάρκεια του μεταπτυχιακού προγράμματος.

Περιεχόμενα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	1
1.1 ΓΕΝΙΚΑ.....	1
1.2. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	1
1.3. ΟΙ ΝΕΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ	4
1.4. ΟΙ ΑΓΟΡΕΣ ΣΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΜΙΑ ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	16
2.1. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ	16
2.2. ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ	16
2.3. ΙΣΤΟΡΙΑ – ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	25
2.4. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	28
2.5. ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ.....	29
2.6. ΚΛΙΜΑ	29
2.7. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	30
2.8. ΠΑΡΑΓΩΓΗ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΠΡΟΦΙΛ ΕΥΡΩΠΑΙΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ	33
3.1. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΙΑΚΟΠΩΝ ΤΟ 2015	33

3.2. Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΩΝ ΔΙΑΚΟΠΩΝ ΤΟ 2015.....	39
3.3. ΣΧΕΔΙΑ ΓΙΑ ΔΙΑΚΟΠΕΣ ΤΟ 2016	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΟΙ ΕΥΡΩΠΑΙΟΙ ΤΟΥΡΙΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	51
4.1. ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	52
4.2. ΒΑΣΙΚΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΕΥΡΩΠΑΙΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	55
4.3. ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΦΙΞΕΩΝ ΕΥΡΩΠΑΙΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	60
4.4. ΜΕΣΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ.....	63
4.5. ΕΠΟΧΙΚΟΤΗΤΑ ΑΦΙΞΕΩΝ ΕΥΡΩΠΑΙΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	65
4.6. Η ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	70
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΜΕΣΩ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΧΡΟΝΟΣΕΙΡΩΝ	75
5.1. ΑΝΑΛΥΣΗ ΧΡΟΝΟΣΕΙΡΩΝ	75
5.2. ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΒΟΧ-JENKINS	77
5.3. ΠΡΟΒΛΕΨΗ ΑΦΙΞΕΩΝ ΕΥΡΩΠΑΙΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	82
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	95
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	97

Κατάσταση Πινάκων

Πίνακας 1: Ποσοστιαία μεταβολή συνολικών ετήσιων αφίξεων τουριστών στην Ελλάδα	3
Πίνακας 2: Ποσοστιαία μεταβολή συνολικών εσόδων από τον τουρισμό (δεν περιλαμβάνονται τα έσοδα απο κρουαζιέρα)	3
Πίνακας 3: Σκαδιναβικές Χώρες	16
Πίνακας 4: Χώρες της Βαλτικής.....	17
Πίνακας 5: Βρετανικά Νησιά	17
Πίνακας 6: Δυτική και Κεντρική Ευρώπη	18
Πίνακας 7: Κάτω χώρες	19
Πίνακας 8: Ιβηρική Χερσόνησος.....	19
Πίνακας 9: Ιταλική Χερσόνησος	20
Πίνακας 10: Βαλκανική Χερσόνησος.....	20
Πίνακας 11: Ανατολική Ευρώπη	21
Πίνακας 12: Υπερκαυκάσιες Χώρες.....	22
Πίνακας 13: Ανεξάρτητα Κράτη της Ευρώπης	22
Πίνακας 14: Περιορισμένης αναγνώρισης κράτη της Ευρώπης.....	23
Πίνακας 15 : Αεροπορικές Αφίξεις Αλλοδαπών Τουριστών σε Επιλεγμένα Αεροδρόμια της Χώρας (Ιανουάριος-Δεκέμβριος).....	58

Πίνακας 16 : Αφίξεις Τουριστών στην Ελλάδα κατά Χώρα Προέλευσης (Ιανουάριος-Δεκέμβριος)	62
Πίνακας 17: Ταξιδιωτική Δαπάνη Τουριστών στην Ελλάδα.....	63
Πίνακας 18 : Μηνιαίες Αφίξεις Αλλοδαπών 2013-2015	65
Πίνακας 19 : Μερίδια Αφίξεων και Δείκτες Εποχικότητας 2013-2015	66
Πίνακας 20 : Μηνιαίες Δαπάνες Τουριστών στην Ελλάδα (σε 000 ευρώ)	67
Πίνακας 21 : Μερίδια Δαπανών και Δείκτες Εποχικότητας για το 2013-2015.....	69
Πίνακας 22 : Δείκτης Ανταγωνιστικότητας Τουρισμού και Ταξιδιών για την Ελλάδα (WEF)	74
Πίνακας 23: Σύγκριση προτεινόμενων μοντέλων.....	86
Πίνακας 24: Διαγνωστικοί έλεγχοι καταλοίπων	87
Πίνακας 25: Έλεγχος παραμέτρων ARIMA (1,0,1)x(0,1,1) ¹²	88
Πίνακας 26: Προβλέψεις μέσω του προκρινόμενου μοντέλου.....	89
Πίνακας 27: Σύγκριση προβλέψεων με προηγούμενη χρονιά	92
Πίνακας 28: Προβλέψεις για το διάστημα 7/16-6/17	93

Κατάσταση Γραφημάτων

Γράφημα 1: Λόγοι που πήγαν διακοπές το 2015 οι Ευρωπαίοι τουρίστες.....	34
Γράφημα 2: Λόγοι επιστροφής Ευρωπαίων τουριστών στον ίδιο προορισμό.....	35
Γράφημα 3: Μέθοδοι οργάνωσης διακοπών Ευρωπαίων τουριστών	37
Γράφημα 4: Ο ρόλος των φιλικών προς το περιβάλλον πτυχών	38
Γράφημα 5: Αλλαγή στα πλάνα των Ευρωπαίων τουριστών λόγω των τοπικών συνθηκών ..	39
Γράφημα 6: Αναλογία Ευρωπαίων τουριστών που ταξίδεψαν (2009-2015).....	40
Γράφημα 7: Εμπόδια για υλοποίηση διακοπών Ευρωπαίων τουριστών (σύγκριση 2014-2015)	40
Γράφημα 8: Διάρκεια διακοπών Ευρωπαίων τουριστών το 2015	41
Γράφημα 9: Είδος διακοπών για ταξίδι διάρκειας έως 3 διανυκτερεύσεων	42
Γράφημα 10: Είδος διακοπών για ταξίδι διάρκειας 4 – 13 διανυκτερεύσεων.....	43
Γράφημα 11: Είδος διακοπών για ταξίδι διάρκειας μεγαλύτερης των 13 διανυκτερεύσεων ..	43
Γράφημα 12: Είδος καταλύματος για ταξίδι διάρκειας έως 3 διανυκτερεύσεων	44
Γράφημα 13: Είδος καταλύματος για ταξίδι διάρκειας 4 έως 13 διανυκτερεύσεων	45
Γράφημα 14: Είδος καταλύματος για ταξίδι διάρκειας μεγαλύτερης των 13 διανυκτερεύσεων	45
Γράφημα 15: Με ποιον ταξίδεψαν οι Ευρωπαίοι τουρίστες στις κύριες διακοπές τους το 2015	47

Γράφημα 16: Αντίκτυπο τρέχουσας οικονομικής κατάστασης στα σχέδια των Ευρωπαίων τουριστών (2014-2016).....	48
Γράφημα 17: Σχέδια για είδη διάρκειας διακοπών Ευρωπαίων τουριστών (2012-2016)	49
Γράφημα 18: Προορισμός διακοπών Ευρωπαίων τουριστών (2009-2016)	50
Γράφημα 19 : Εξέλιξη του Ελληνικού Τουρισμού 2014-2015.....	56
Γράφημα 20: Αφίξεις Τουριστών στα Περιφερειακά Αεροδρόμια (Ποσοστιαία Μεταβολή %)	57
Γράφημα 21 : Αφίξεις μη-κατοίκων στην Ελλάδα (% μεταβολή 2013-2015)	61
Γράφημα 22: Μηνιαία κατανομή αφίξεων (2013-2015)	65
Γράφημα 23: Καμπύλες Lorenz Καμπύλες Ισοκαταναμής	66
Γράφημα 24 : Μηνιαίες Δαπάνες Τουριστών 2013-2015 (σε 000 ευρώ).....	68
Γράφημα 25 : Καμπύλες Lorenz για τις Μηνιαίες Δαπάνες Τουριστών (2013-2015).....	68
Γράφημα 26: Χρονοσειρές	82
Γράφημα 27: Μερικές Αυτοσυσχετίσεις της χρονοσειράς.....	82
Γράφημα 28: Αυτοσυσχετίσεις της χρονοσειράς	83
Γράφημα 29: Περιοδόγραμμα της χρονοσειράς	83
Γράφημα 30: Χρονοσειρές μετά την δήλωση της εποχικότητας.....	84
Γράφημα 31: Μερικές αυτοσυσχετίσεις μετά τη δήλωση της εποχικότητας.....	84
Γράφημα 32: Αυτοσυσχετίσεις μετά τη δήλωση της εποχικότητας	85

Γράφημα 33: Περιοδόγραμμα μετά τη δήλωση της εποχικότητας.....	85
Γράφημα 34: Διαφορά σε απόλυτους αριθμούς	93
Γράφημα 35: Προβλέψεις.....	94

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1.1 ΓΕΝΙΚΑ

Ο τουρισμός αποτελεί δραστηριότητα που σχετίζεται με πολλούς κλάδους της οικονομίας. Απαιτεί την συμβολή οικονομικών, κοινωνικών, πολιτιστικών και περιβαλλοντικών δεδομένων και γι' αυτό περιγράφεται ως εξαιρετικά πολύπλευρος τομέας.

Η Ελλάδα είναι μια χώρα με μακρά τουριστική παράδοση και σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα, όπως τα μνημεία, η πολιτιστική κληρονομία, το κλίμα, οι ακτές και τα νησιά, που καθιστούν την Ελλάδα ελκυστικό τόπο διακοπών.

Τις τελευταίες δεκαετίες κυριαρχεί το φαινόμενο του μαζικού τουρισμού, ναυλωμένα αεροπλάνα μεταφέρουν τουρίστες με μικρότερο κόστος, ενώ ο έλεγχος της διεθνούς τουριστικής ροής από τους ταξιδιωτικούς πράκτορες δημιουργεί μια συνεχή πίεση στις τιμές. Εξάλλου, οι υπηρεσίες που παρέχονται στους επισκέπτες συχνά δεν είναι καθόλου ικανοποιητικές και αυτό οδηγεί στην περαιτέρω συμπίεση των τιμών και στη ζήτηση φθηνότερων υπηρεσιών.

Ο τουρισμός ως κλάδος οικονομικής δραστηριότητας, αποτέλεσε τα τελευταία 40 χρόνια βασικό πυλώνα της ελληνικής οικονομίας. Την εικοσαετία 1960-1980 ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης του τουρισμού ήταν περίπου διπλάσιος από τον αντίστοιχο της βιομηχανίας, ενώ την εικοσαετία 1980-2000 έγινε 12πλάσιος. Οι οικονομικές επιπτώσεις από την ανάπτυξη του τουρισμού εστιάζονται στην εισροή χρήματος και στην εξισορρόπηση του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών, στην ανάπτυξη επενδυτικών δραστηριοτήτων και στις πολλαπλασιαστικές επιδράσεις που ασκούν στον ευρύτερο οικονομικό ιστό της χώρας. Παρά την περιφρόνηση του τουριστικού προϊόντος από την Πολιτεία, στο παρελθόν, ο τουριστικός κλάδος συνεισφέρει τα μέγιστα στην εξισορρόπηση του ελλείμματος του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών. Η συνεισφορά του τουριστικού τομέα περικλείει όλους τους τομείς της ελληνικής οικονομίας.

1.2. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Η οικονομική σημασία του Τουρισμού για την Ελλάδα τόσο από μακροοικονομική θεώρηση όσο και στο μικροοικονομικό-επιχειρηματικό επίπεδο είναι προφανής.

Επηρεάζει άμεσα και σε σημαντικό βαθμό τα κύρια μακροοικονομικά μεγέθη καθώς και τα μεγέθη των βασικών κατηγοριών της οικονομίας (Α.Ε.Π., Ισοζύγιο συναλλαγών, απασχόληση, κατανάλωση,

επενδύσεις, εισαγωγές κ.ο.κ.) και τις συνακόλουθες εθνικές και περιφερειακές πολιτικές. Παράλληλα, σε μικρο – επίπεδο, αποτελεί συχνά την κύρια οικονομική δραστηριότητα για ολόκληρες περιοχές και τόπους, εκφράζοντας έτσι την δραστηριότητα εκείνη που μπορεί να εξασφαλίσει την παραμονή του ηλικιακά και οικονομικά ενεργού πληθυσμού στις τοπικές κοινωνίες, και να αποτρέψει έτσι την περαιτέρω δημογραφική γήρανση και συρρίκνωσή τους.

Οι συναλλαγές προκύπτουν από την τουριστική ζήτηση εφόσον το ταξίδι δίνει ώθηση στο εμπόριο. Οι τουρίστες καταναλώνουν και προϊόντα που είναι εισαγόμενα ή μπορεί να επιλέξουν καταλύματα που διαχειρίζονται άτομα που δεν διαμένουν μόνιμα στη χώρα υποδοχής. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να εισάγονται προϊόντα και υπηρεσίες για την ικανοποίηση της τουριστικής ζήτησης, που αποτελούν εκροές κεφαλαίου για τη χώρα και παράλληλα αφορμή για συναλλαγές και εξαγωγές για τη διεθνή οικονομία. Ο διεθνής τουρισμός οδηγεί επίσης στην αναδιανομή της πλεονάζουσας αγοραστικής δύναμης πλουσιότερων χωρών σε χώρες με χαμηλότερο κατά κεφαλήν εισόδημα, διαθέτοντας ποσοστό από τον πλεονάζον εισόδημα στις υπόλοιπες χώρες. Γι' αυτό το λόγο χώρες με μεγάλη αγοραστική δύναμη ενθαρρύνουν τους πολίτες τους να ταξιδεύουν στο εξωτερικό.

Ο τουρισμός ενισχύει άμεσα τα κρατικά έσοδα μέσω της επιβολής φόρων στο εισόδημα που προκύπτει από τουριστική απασχόληση και τουριστικές επιχειρήσεις, αλλά και έμμεσα όταν οι φόροι και οι δασμοί επιβάλλονται σε αγαθά και υπηρεσίες που προσφέρονται στους τουρίστες, όπως ο φόρος διανυκτέρευσης.

Για κάθε μονάδα κεφαλαίου που επενδύεται στον τουριστικό τομέα δημιουργούνται περισσότερες θέσεις εργασίας απ' ότι σε άλλο τομέα. Αυτό συμβαίνει γιατί ο τουρισμός δημιουργεί άμεση και έμμεση απασχόληση. Με τον όρο άμεση τουριστική απασχόληση αναφερόμαστε στις θέσεις εργασίας που προκύπτουν εξαιτίας της προσφοράς αγαθών και υπηρεσιών στους τουρίστες, ενώ με τον όρο έμμεση τουριστική απασχόληση αναφερόμαστε στους τομείς που δεν ανήκουν στον τουριστικό κλάδο, αλλά συμβάλουν στο έργο του.

Πέρα από τις οικονομικές επιπτώσεις από την ανάπτυξη της τουριστικής δραστηριότητας, προκύπτουν πολιτιστικές και κοινωνικές επιπτώσεις. Όταν οι τουρίστες επισκέπτονται μία χώρα μεταφέρουν εκτός από την αγοραστική τους δύναμη και έναν διαφορετικό τρόπο συμπεριφοράς που μπορεί να επηρεάσει και να μεταβάλλει τα τοπικά κοινωνικά πρότυπα ή να ενθαρρύνει πολιτιστικές ανταλλαγές, ενισχύοντας έτσι τους δεσμούς ανάμεσα στις χώρες.

Βασικά μεγέθη ελληνικού τουρισμού

Σημαντική αύξηση παρουσιάζουν οι συνολικές αφίξεις τουριστών στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια. Όπως φαίνεται και στον πίνακα που ακολουθεί, οι συνολικές αφίξεις για το έτος 2015 ανήλθαν σε 23.599.455 παρουσιάζοντας αύξηση κατά 7,11% σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά.

Πίνακας 1: Ποσοστιαία μεταβολή συνολικών ετήσιων αφίξεων τουριστών στην Ελλάδα

Έτος	Ετήσιες Αφίξεις	Μεταβολή
2007	16.165.265	-
2008	15.938.806	-1,40%
2009	14.914.534	-6,43%
2010	15.007.490	0,62%
2011	16.427.247	9,46%
2012	15.517.622	-5,54%
2013	17.919.580	15,48%
2014	22.033.463	22,96%
2015	23.599.455	7,11%

Λογικό επακόλουθο από την αύξηση των αφίξεων είναι και τα αυξημένα έσοδα. Τα περισσότερα έσοδα επιτεύχθηκαν το έτος 2015 και συγκεκριμένα ήταν 13,6 δις παρουσιάζοντας αύξηση 4,4% αναφορικά με την προηγούμενη χρονιά.

Πίνακας 2: Ποσοστιαία μεταβολή συνολικών εσόδων από τον τουρισμό (δεν περιλαμβάνονται τα έσοδα απο κρουαζιέρα)

Έτος	Έσοδα	Μεταβολή
2007	11.300.000.000	-
2008	11.600.000.000	2,6%
2009	10.400.000.000	-11,5%
2010	9.600.000.000	-8,3%

2011	10.400.000.000	7,7%
2012	10.400.000.000	0%
2013	11.700.000.000	11,1%
2014	13.000.000.000	10%
2015	13.600.000.000	4,4%

Όσον αφορά τις χώρες προέλευσης τουριστών, παρατηρείται ότι οι περισσότερες αφίξεις το 2015 πραγματοποιήθηκαν από την Γερμανία (2.810.350), το Ηνωμένο Βασίλειο (2.397.169), τη Γαλλία (1.522.100), την Ιταλία (1.355.327) και τη Ρωσία (512.789).

1.3. ΟΙ ΝΕΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Ο τουρισμός συνεχώς αλλάζει, ως αποτέλεσμα ευρύτερων σύνθετων κοινωνικών, πολιτισμικών, τεχνολογικών και οικονομικών αλλαγών. Τα ταξιδιωτικά στερεότυπα αλλάζουν, επηρεάζοντας τη χωρική οργάνωση των τουριστικών ροών και ανάπτυξης. Ο σύγχρονος τουρίστας δεν έχει καμιά σχέση με τον τουρίστα της δεκαετίας του 1960: είναι κατά κανόνα έμπειρος ταξιδευτής και έχει γνωρίσει διάφορους τουριστικούς προορισμούς. Ως αποτέλεσμα, είναι πιο απαιτητικός ως προς την ποιότητα των υπηρεσιών και των εξυπηρετήσεων που αναμένει σε έναν προορισμό. Οι σύγχρονοι τουρίστες γίνονται ολοένα και περισσότερο «ατομιστές» αναζητώντας την ικανοποίηση των δικών τους ιδιαίτερων ενδιαφερόντων, κάτι το οποίο οδηγεί στην ανάπτυξη των ειδικών μορφών τουρισμού όπως είναι ο οικοτουρισμός, ο τουρισμός περιπέτειας, ο τουρισμός υγείας και ευεξίας, το επαγγελματικό ταξίδι και ο πολιτιστικός τουρισμός. Ο μαζικός τουρισμός δίνει τη θέση του σταδιακά στον επιλεκτικό ή ανεξάρτητο τουρισμό και στις ειδικές (συχνά αποκαλούμενες «εναλλακτικές» – ως προς τον μαζικό τουρισμό) μορφές τουρισμού.

Παράλληλα, νέα θέματα και προτεραιότητες εμφανίζονται να απασχολούν ιδιαίτερα τον σύγχρονο τουρίστα. Παραδείγματος χάριν, υπάρχει αυξανόμενη ανησυχία για θέματα όπως η ασφάλεια των πολιτών που επισκέπτονται μια χώρα και η πολιτική σταθερότητα σε έναν προορισμό. Τρομοκρατικές επιθέσεις ή παρεμφερείς κίνδυνοι, πανδημίες και επιδημίες, φυσικές καταστροφές (τσουνάμι, φωτιές, σεισμοί), αλλά και η απειλή σύρραξης πολέμου, λειτουργούν ανατρεπτικά προς την τουριστική ζήτηση (τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα), γεγονός που αντανακλά πόσο πολύ συνυφασμένο είναι το τουριστικό προϊόν όχι μόνο με την οικονομία, αλλά σαφώς και με την κοινωνία.

Καθώς οι σύγχρονες κοινωνίες επιστρέφουν σε βασικές αξίες, γίνονται πιο ευαίσθητες, για παράδειγμα, σε κοινωνικά και περιβαλλοντικά θέματα, ιδιαίτερα ως απάντηση στα ολοένα

αυξανόμενα παγκόσμια προβλήματα. Αυτός ο επαναπροσανατολισμός επηρεάζει τις αγορές, ενδεχομένως τις τουριστικές ροές και τις απαιτήσεις ως προς την ποιότητα και τα χαρακτηριστικά του τοπικού τουριστικού προϊόντος. Ήδη στη ζήτηση εμφανίζονται, όλο και περισσότερο, και περιβαλλοντικά κριτήρια στην επιλογή του τουριστικού καταλύματος, αλλά και του τόπου προορισμού των τουριστών, τουλάχιστον στις ευαίσθητοποιημένες αγορές (π.χ. Γερμανία, Ολλανδία, Δανία κ.λπ.).

Επιπρόσθετα, υπάρχουν και πολλοί άλλοι παράγοντες που επιφέρουν αλλαγές στη δομή της συνολικής ζήτησης και στα χαρακτηριστικά των τοπικών αγορών. Ένας από αυτούς, που επηρεάζει τον τουρισμό διεθνώς, είναι οι δημογραφικές αλλαγές. Σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, την επόμενη πενήνταετία το ποσοστό των ανθρώπων άνω των 60 ετών στις αναπτυγμένες χώρες θα ανέλθει από το ένα πέμπτο στο ένα τρίτο. Αυτή είναι και η συχνά επωνομαζόμενη «χρυσή ηλικία» με την έννοια της μεγαλύτερης ενδεχομένως ελευθερίας που έχει για αναψυχή και τουρισμό. Οι άνθρωποι αυτοί διατηρούν την κινητικότητα και την ανεξαρτησία τους για μεγάλο χρονικό διάστημα και ο τουρισμός υγείας, θαλασσοθεραπείας και ευεξίας μπορεί να επωφεληθεί από τη ζήτηση της συγκεκριμένης ομάδας.

Καθώς οι κοινωνικές αξίες διαφοροποιούνται, παρατηρούνται αλλαγές στις προτεραιότητες και στις προτιμήσεις, στους παράγοντες που επηρεάζουν τις επιλογές για τον τόπο προορισμού, επομένως και τον ανταγωνισμό και την ανάπτυξη της τουριστικής αγοράς. Αυτό που χαρακτηρίζει τη σύγχρονη εποχή είναι η ζήτηση για ιδιαίτερα ποιοτικές υπηρεσίες και η ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού.

1.4. ΟΙ ΑΓΟΡΕΣ ΣΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Σκοπός της παρακάτω έρευνας είναι η καταγραφή και παρουσίαση αναλυτικών στοιχείων για τρεις βασικές «προϊοντικές» αγορές του ελληνικού τουρισμού. Οι αγορές αυτές είναι Ήλιος και Θάλασσα (H&Θ) που καλύπτει το 60,1% του εισερχόμενου τουρισμού στην Ελλάδα, City Break (CB) που καλύπτει το 4,7% και Πολιτισμός και Θρησκεία (Π&Θ) που καλύπτει το 13,4%. Οι χώρες που καλύπτει η μελέτη είναι:

- ❖ H&Θ: Γερμανία, Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ρωσία, Σκανδιναβία, Ολλανδία, Βέλγιο, Σερβία, Ιταλία, Πολωνία, Τουρκία.
- ❖ CB: Γερμανία, Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ρωσία, Ιταλία.
- ❖ Π&Θ: Γερμανία, Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Σκανδιναβία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Ιταλία, Πολωνία, Τουρκία

1.4.1. Προφίλ εισερχόμενων στην Ελλάδα για διακοπές «Ήλιος & Θάλασσα»

Βασικά Μεγέθη

Το μερίδιο αγοράς της Ελλάδας στον Ευρωπαϊκό τουρισμό «Ήλιος και Θάλασσα» είναι πολύ σημαντικό και ανέρχεται σε 8,5% των ταξιδιών, 8,9% των διανυκτερεύσεων και 8,9% της δαπάνης. Όπως θα φανεί και παρακάτω, από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι ο «μέσος» τουρίστας στην Ελλάδα έχει μακρύτερη διαμονή και δαπανά περισσότερα χρήματα από τον «μέσο» Ευρωπαϊκό τουρίστα Η&Θ.

Παρόλο που το μεγαλύτερο μερίδιο τουριστών Η&Θ που επισκέπτονται την χώρα προέρχονται από την Ευρώπη (σχεδόν 95%), εντούτοις υπάρχει ένα σημαντικός αριθμός (466.000) επισκεπτών εκτός Ευρώπης που παρουσιάζουν υψηλότερες καταναλωτικές δαπάνες (€ 1.942 και € 221 έναντι € 1.011 και € 94, ανά ταξίδι και ανά ημέρα) διαμορφώνοντας ανοδικά την συνολική καταναλωτική δαπάνη τόσο ανά ταξίδι όσο και ανά ημέρα στην Ελλάδα. Συμπερασματικά, το μερίδιο αγοράς των επισκεπτών εκτός Ευρώπης στην Ελλάδα ανέρχεται σε 5% των ταξιδιών, 4% των διανυκτερεύσεων και 9% της δαπάνης.

Αξιοσημείωτες είναι οι διαφορές μεριδίου αγοράς που παρουσιάζουν οι χώρες από τις οποίες προέρχεται ο τουρισμός Η&Θ στην Ελλάδα ανάλογα με τον τρόπο μέτρησης του μεριδίου αγοράς (ταξίδια – διανυκτερεύσεις – δαπάνη). Έτσι, η Γερμανία έχει μερίδιο αγοράς στον εισερχόμενο τουρισμό Η&Θ στην Ελλάδα 16% σε αφίξεις αλλά 18% σε δαπάνη, η Βρετανία 12% και 11% και η Ρωσία 11% και 14% αντίστοιχα.

Δημογραφικά Χαρακτηριστικά

Από τα δημογραφικά χαρακτηριστικά προκύπτει ότι - όπως και για τον Ευρωπαϊκό τουρισμό Η&Θ - οι γυναίκες είναι περισσότερες από τους άνδρες με το φαινόμενο αυτό να είναι ιδιαίτερα έντονο στους τουρίστες από Γερμανία και Ρωσία και σε μικρότερο βαθμό από Σκανδιναβία, Σερβία και Ιταλία. Εξαιρέση αποτελούν οι τουρίστες από Βρετανία, Γαλλία και Ολλανδία που υπερτερούν σε αριθμό οι άνδρες.

Αναφορικά με την ηλικία, το 82% των τουριστών στην Ελλάδα είναι 25-64 ετών κατανέμεται ισομερώς στις επιμέρους ηλικιακές ομάδες. Αντίστοιχα υψηλό ποσοστό παρατηρείται και σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Σημαντική διαφοροποίηση παρατηρείται στο συγκριτικά αυξημένο ποσοστό

εισερχομένων τουριστών στην Ελλάδα στις ηλικίες 55- 64 (22% έναντι 17%) και στο συγκριτικά μικρότερο στους άνω των 65 (7% έναντι 9%) και στους κάτω των 25 ετών (29% έναντι 32%).

Εξετάζοντας τα στοιχεία των αγορών προέλευσης, παρατηρούνται αυξημένα ποσοστά από την Πολωνία (35%) στους πολύ νέους 15-24, από την Ιταλία (33%) και τη Ρωσία (28%) στις ηλικίες 25-34, από τη Βρετανία (29%) στις ηλικίες 35-44, από το Βέλγιο (38%) και τη Γαλλία (29%) στις ηλικίες 45-54 και από την Ολλανδία (41%), τη Βρετανία (31%) και τη Σκανδιναβία (29%) στις ηλικίες 55-64.

Οι τουρίστες που επισκέπτονται την Ελλάδα για διακοπές «Ηλιος & Θάλασσα» είναι σε ποσοστό 57% ανώτερου οικογενειακού εισοδήματος (έναντι 51% Ευρωπαϊκού Μ.Ο.) και 28% μέσου-ανώτερου (το ίδιο και ο Ευρωπαϊκός Μ.Ο.), δηλαδή το 85% του εισερχόμενου τουρισμού Η&Θ στην Ελλάδα έχει εισόδημα άνω του μέσου όρου της χώρας από την οποία προέρχεται. Επίσης, μόλις 15% των τουριστών Η&Θ στην Ελλάδα προέρχεται από εισοδηματικές τάξεις κάτω του Μ.Ο. έναντι 21% Ευρωπαϊκού Μ.Ο. Μόνο στις αγορές Βελγίου (23%) και Ιταλίας (25%), το ποσοστό που προέρχεται από τις εισοδηματικές τάξεις κάτω του μέσου όρου υπερβαίνει τον Ευρωπαϊκό Μ.Ο. (21%).

Εντυπωσιακά υψηλά είναι τα ποσοστά από τις ανώτερες εισοδηματικές τάξεις από Γαλλία (71%), Τουρκία (71%), Σκανδιναβία (64%), Ρωσία (62%) και Βρετανία (62%). Συγκριτικά, εντυπωσιακά υψηλό είναι το ποσοστό τουριστών από Γερμανία (13%) που προέρχεται από την κατώτερη εισοδηματική τάξη.

Παρόμοια εικόνα προκύπτει και αναφορικά με το επίπεδο εκπαίδευσης όπου 54% των τουριστών Η&Θ στην Ελλάδα έχει ανώτερη εκπαίδευση έναντι 51% Ευρωπαϊκού Μ.Ο. Αυτό σε μεγάλο βαθμό οφείλεται στο πολύ υψηλό ποσοστό επισκεπτών από Ρωσία (79%) και σε μικρότερο βαθμό Τουρκία (69%) και Πολωνία (59%) που έχει ανώτερη εκπαίδευση, ενώ στις υπόλοιπες χώρες το αντίστοιχο ποσοστό είναι ίσο ή χαμηλότερο με τον Ευρωπαϊκό Μ.Ο. Επίσης,

- ❖ 83% των τουριστών από το Βέλγιο, 60% από την Ολλανδία, 46% από τη Γαλλία και τη Σκανδιναβία και 43% από τη Σερβία έχουν μέση εκπαίδευση.
- ❖ 21% των τουριστών από τη Γερμανία και 19% από τη Βρετανία έχουν κατώτερη εκπαίδευση.

Διάρκεια ταξιδιού - Τουριστική δαπάνη

Σε σχέση με την τουριστική δαπάνη, παρατηρείται ότι:

- ❖ Η συνολική δαπάνη ανά ταξίδι για διακοπές Η&Θ στην Ελλάδα είναι € 1.057, ενώ ανά ημέρα είναι € 99.
- ❖ Η Ευρωπαϊκή αγορά εισερχόμενου τουρισμού Η&Θ στην Ελλάδα στο σύνολό της έχει υψηλότερη δαπάνη ανά ταξίδι (€ 1.011) σε σχέση με τον Ευρωπαϊκό Μ.Ο. (€ 970). Χαμηλότερη δαπάνη έχουν οι τουρίστες από τις γειτονικές χώρες που κάνουν πολλά σύντομα ταξίδια ή / και έχουν χαμηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ (Ιταλία, Τουρκία, Σερβία, Πολωνία).
- ❖ Εξετάζοντας τη δαπάνη ανά ημέρα παρατηρείται ότι ο Μ.Ο. του Ευρωπαϊκού εισερχόμενου τουρισμού Η&Θ στην Ελλάδα σε σύγκριση με τον αντίστοιχο Ευρωπαϊκό Μ.Ο. εμφανίζει την ίδια δαπάνη με € 94. Χαμηλότερα από τον Ευρωπαϊκό Μ.Ο. είναι οι δαπάνες από την Ολλανδία, την Ιταλία, τη Σερβία, το Βέλγιο και την Πολωνία.
- ❖ Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η αγορά της Τουρκίας όπου έχει αρκετά υψηλή ημερήσια δαπάνη αλλά λόγω βραχείας παραμονής, χαμηλή συνολική.

Προορισμός

Η Κρήτη εμφανίζει το μεγαλύτερο ποσοστό (27%) επισκεψιμότητας από τουρίστες που κάνουν διακοπές «Ήλιος & Θάλασσα», ακολουθούμενη από τα «άλλα νησιά του Αιγαίου» με 20% και τη Ρόδο με 18%. Αναφορικά με τις επιμέρους αγορές παρατηρείται ότι:

- ❖ Ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό επισκεπτών στην Κρήτη παρουσιάζουν οι αγορές της Γαλλίας (50%), της Σκανδιναβίας (41%), της Γερμανίας (39%) και της Ρωσίας (38%). Αντιθέτως μηδενικό είναι το ποσοστό της Σερβικής αγοράς που σε πολύ μεγάλο βαθμό (30%) προτιμά την Β. Ελλάδα/Χαλκιδική, προφανώς λόγω εγγύτητας και κόστους. Ιδιαίτερα μεγάλη προτίμηση στην Κρήτη έχει και η αγορά της Πολωνίας (23%).
- ❖ Σημαντικό μερίδιο των προερχόμενων από τη Γαλλία (15%) και από τη Ρωσία (8%) προτιμούν την Αθήνα ως προορισμό έναντι 4% του γενικού Μ.Ο.
- ❖ Αξιοσημείωτο είναι επίσης το μερίδιο των προερχόμενων από Γαλλία (8%) και από Ιταλία (7%) που προτιμούν την Πελοπόννησο ως προορισμό έναντι 2% γενικού Μ.Ο.
- ❖ Τέλος, η εγγύτητα της Κέρκυρας με την Ιταλία και οι παραδοσιακοί δεσμοί της με την Βρετανία την καθιστούν σημαντικό προορισμό για τις δύο αυτές αγορές (11%) έναντι 8% γενικού Μ.Ο. Αντίστοιχα η εγγύτητα των νησιών του Αιγαίου στην Τουρκία τα καθιστούν κύριο προορισμό των τουριστών από τη χώρα αυτή (68% έναντι 20% γενικού Μ.Ο.).

Κύριες Δραστηριότητες

Οι δραστηριότητες των τουριστών που επισκέπτονται την Ελλάδα για διακοπές «Ηλιος & Θάλασσα»:

- ❖ Χαλάρωση (M.O. 82%): ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό παρουσιάζει η Βρετανική αγορά (90%), η Ολλανδική (89%) και η Σκανδιναβική (87%).
- ❖ Ηλιοθεραπεία (76%): ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό παρουσιάζει η Σερβική αγορά (96%), η Ολλανδική (91%) και η Ιταλική (83%).
- ❖ Κολύμβηση (74%): ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό παρουσιάζει η Σερβική αγορά (98%), η Ρωσική (87%), η Τούρκικη (82%), η Γερμανική (81%) και η Ιταλική (80%). Αξιοσημείωτο είναι το ιδιαίτερα χαμηλό ενδιαφέρον (33%) της Γαλλικής αγοράς και σε μικρότερο βαθμό (55%) της Σκανδιναβικής.
- ❖ Γαστρονομία: ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό παρουσιάζει η Τούρκικη αγορά (78%), η Βρετανική (75%), η Βελγική (74%), η Σκανδιναβική (69%) και η Γερμανική (66%). Ενδιαφέρον επίσης είναι ότι καμία αγορά δεν παρουσιάζει ενδιαφέρον μικρότερο από 45%.
- ❖ Εξερεύνηση του τοπίου και της φύσης (47%): ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό παρουσιάζει η Βελγική αγορά (81%), η Ιταλική (79%), η Τούρκικη (76%), η Γαλλική (70%) και η Ολλανδική (55%). Σχετικά χαμηλό είναι το ενδιαφέρον των Σέρβων (31%) και των Σκανδιναβών (36%).
- ❖ Επισκέψεις σε αξιοθέατα/εκδρομές (44%): ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό παρουσιάζει η Ρωσική αγορά (66%), η Γαλλική (65%), η Τούρκικη (63%), η Ιταλική (62%) και η Γερμανική (50%). Σχετικά χαμηλό είναι το ενδιαφέρον των Σέρβων (24%), των Σκανδιναβών (27%) και των Βρετανών (28%).
- ❖ Ψώνια (28%): ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό παρουσιάζει η Τούρκικη αγορά (73%) και ακολουθούν η Γερμανική (37%), η Σερβική (36%), η Γαλλική (35%), η Ρωσική (34%) και η Βελγική (33%). Ιδιαίτερα χαμηλό είναι το ενδιαφέρον της Βρετανικής αγοράς (14%), της Ιταλικής (19%) και της Σκανδιναβικής (22%).
- ❖ Πεζοπορία (26%): ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό παρουσιάζει η Ιταλική αγορά (48%) και η Ρωσική (38%). Ιδιαίτερα χαμηλό είναι το ενδιαφέρον της Γερμανικής αγοράς (15%).
- ❖ Εμπειρία της φιλοξενίας (22%): ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό παρουσιάζει η Ιταλική αγορά (46%), η Ολλανδική (40%), η Βελγική (35%) και η Γερμανική (32%). Ανύπαρκτο (0%) και σχεδόν ανύπαρκτο (2%) είναι το ενδιαφέρον της Τούρκικης και της Ρωσικής αγοράς και ιδιαίτερα χαμηλό της Σκανδιναβικής (15%).
- ❖ Από τις υπόλοιπες δραστηριότητες, αξιοσημείωτο είναι:

- Το σχετικά αυξημένο ενδιαφέρον της Ιταλικής αγοράς (35%) και της Ρωσικής (29%) για επίσκεψη σε παρθένα φυσικά τοπία και το σχεδόν ανύπαρκτο της Σερβικής (1%) και της Σκανδιναβικής (5%).
- Το σχετικά αυξημένο ενδιαφέρον της Βρετανικής και της Ιταλικής αγοράς (11%) για clubbing και νυχτερινή ζωή.

1.4.2. Προφίλ εισερχόμενων στην Ελλάδα για διακοπές «City Break»

Βασικά μεγέθη

Το μερίδιο αγοράς της Ελλάδας στον Ευρωπαϊκό τουρισμό «City Break» (CB) είναι ελάχιστο και ανέρχεται σε 1,1% των ταξιδιών, 1,6% των διανυκτερεύσεων και 1,7% της δαπάνης. Όπως θα φανεί και παρακάτω από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι ο «μέσος» τουρίστας στην Ελλάδα έχει μακρύτερη διαμονή και δαπανά περισσότερα χρήματα από το «μέσο» Ευρωπαϊκό τουρίστα CB.

Το μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς προέρχεται από την Ευρώπη (92%), παρόλα αυτά οι επισκέπτες εκτός Ευρώπης (56.000) εμφανίζουν εντυπωσιακά μεγάλες καταναλωτικές δαπάνες, σχεδόν 50% μεγαλύτερες, από την μέση Ευρωπαϊκή καταναλωτική δαπάνη (€ 2.289 ανά ταξίδι και € 231 ανά ημέρα έναντι € 1.137 και € 132), δίνοντας εντυπωσιακή ώθηση στην μέση δαπάνη τόσο ανά ταξίδι όσο και ανά ημέρα. Συμπερασματικά, το μερίδιο αγοράς των εκτός Ευρώπης επισκεπτών στην Ελλάδα ανέρχεται σε 8% των ταξιδιών, 8,7% των διανυκτερεύσεων και 14,3% της δαπάνης.

Αξιοσημείωτες είναι επίσης οι διαφορές μεριδίου αγοράς που παρουσιάζουν οι χώρες από τις οποίες προέρχεται ο τουρισμός CB στην Ελλάδα ανάλογα με τον τρόπο μέτρησης του μεριδίου αγοράς (ταξίδια – διανυκτερεύσεις – δαπάνη). Έτσι, η Ιταλία έχει μερίδιο αγοράς στον εισερχόμενο τουρισμό CB στην Ελλάδα 11% σε αφίξεις αλλά 12% σε δαπάνη, η Γαλλία 13% και 12% και η Ρωσία 10% και 16% αντίστοιχα.

Δημογραφικά Χαρακτηριστικά

Από τα δημογραφικά χαρακτηριστικά προκύπτει ότι - όπως και για τον Ευρωπαϊκό τουρισμό CB - οι γυναίκες είναι περισσότερες από τους άνδρες με το φαινόμενο αυτό να είναι ιδιαίτερα έντονο στους τουρίστες από την Ιταλία και τη Ρωσία. Αντίθετα, υπερτερούν σε αριθμό οι άνδρες τουρίστες από τη Βρετανία, τη Γαλλία και τη Γερμανία.

Αναφορικά με την ηλικία, το 80% είναι 25-64 ετών με ιδιαίτερα υψηλό (26%) το ποσοστό της ηλικιακής ομάδας 35-44 ετών. Σε σχέση με τους Ευρωπαίους τουρίστες CB συνολικά, παρατηρείται ότι είναι συγκριτικά πολύ λιγότεροι οι επισκέπτες CB στην Ελλάδα από τις πολύ νέες ηλικίες (15-24), 8% έναντι 15%. Σημαντική διαφοροποίηση παρατηρείται στο συγκριτικά αυξημένο ποσοστό εισερχομένων τουριστών στην Ελλάδα στις ηλικίες 65-74 (10% έναντι 6%). Δεδομένου του μικρού αριθμού εισερχομένων τουριστών από τις επί μέρους αγορές, η ανάλυση της κάθε αγοράς κατά ηλικία είναι απολύτως ενδεικτική, λόγω του μικρού δείγματος επί του οποίου έχουν γίνει οι υπολογισμοί. Παρ' όλ' αυτά διαφαίνεται ότι από τη Γαλλία, τη Βρετανία και τη Γερμανία προσελκύονται τουρίστες CB μάλλον μεγαλύτερης ηλικίας, ενώ από την Ιταλία μάλλον μικρότερης.

Οι τουρίστες που επισκέπτονται την Ελλάδα για διακοπές «City Break» είναι σε ποσοστό 55% ανώτερου οικογενειακού εισοδήματος (έναντι 53% Ευρωπαϊκού Μ.Ο.) και 23% μέσου - ανώτερου (έναντι 25%), δηλαδή το 78% του εισερχόμενου τουρισμού CB στην Ελλάδα έχει εισόδημα άνω του μέσου όρου της χώρας από την οποία προέρχεται. Επίσης, προσελκύονται κατά κύριο λόγο επισκέπτες CB με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης (72% έναντι 61% Ευρωπαϊκού μέσου όρου). Ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά επισκεπτών CB με ανώτερο επίπεδο εκπαίδευσης εμφανίζουν οι αγορές της Βρετανίας και της Ιταλίας.

Διάρκεια ταξιδιού - Τουριστική δαπάνη

Σε σχέση με την τουριστική δαπάνη παρατηρείται ότι:

- ❖ Η συνολική δαπάνη ανά ταξίδι για διακοπές CB στην Ελλάδα είναι € 1.225, ενώ ανά ημέρα είναι € 141.
- ❖ Η Ευρωπαϊκή αγορά εισερχόμενου τουρισμού CB στην Ελλάδα σε σύγκριση με τον Ευρωπαϊκό Μ.Ο. έχει υψηλότερη δαπάνη τόσο ανά ταξίδι (€ 1.137 έναντι € 730) όσο και ανά ημέρα (€ 132 και € 128 αντίστοιχα). Από τις εξεταζόμενες χώρες, μόνο η Γερμανία έχει χαμηλότερη μέση ημερήσια δαπάνη από τον Ευρωπαϊκό Μ.Ο., έχει όμως μεγαλύτερη δαπάνη ανά ταξίδι λόγω όμως μακράς διάρκειας των ταξιδιών των επισκεπτών από Γερμανία.

Προορισμός

Η Αθήνα είναι - με διαφορά - ο κύριος πόλος έλξης City Breakers στην Ελλάδα με το μεγαλύτερο ποσοστό επισκεψιμότητας (65%). Οι κάτοικοι Βρετανίας εμφανίζουν το υψηλότερο ποσοστό (86%) και οι κάτοικοι Γερμανίας το χαμηλότερο (42%).

Κύριες Δραστηριότητες

Η επίσκεψη σε αξιοθέατα (70%), η χαλάρωση (66%) και η απόλαυση του φαγητού και του ποτού (52%) αποτελούν σημαντικό κομμάτι των διακοπών των τουριστών «City Break» που επισκέπτονται την Ελλάδα. Σημαντικό μέρος απολαμβάνει τις επισκέψεις σε μουσεία, εκθέσεις (48%), τα ψώνια (40%).

Αξιοσημείωτες διαφοροποιήσεις παρουσιάζονται:

- ❖ Στην Ιταλική αγορά όπου το σύνολό της έρχεται στην Ελλάδα για να επισκεφθεί αξιοθέατα και μουσεία. Πολύ υψηλά είναι τα αντίστοιχα ποσοστά και από τη Ρωσική αγορά, η οποία δείχνει και πολύ έντονο ενδιαφέρον για τη γαστρονομία.
- ❖ Στην Βρετανική αγορά που στο σύνολό της αποζητά την χαλάρωση. Πολύ υψηλό είναι και το αντίστοιχο ποσοστό από τη Γερμανική αγορά.
- ❖ Από τις εξεταζόμενες αγορές, το πιο έντονο ενδιαφέρον για ψώνια έχουν η Γερμανική, η γαλλική και η ιταλική αγορά.

1.4.3. Προφίλ εισερχόμενων στην Ελλάδα για διακοπές «Πολιτισμός & Θρησκεία»

Βασικά Μεγέθη

Το μερίδιο αγοράς της Ελλάδας στον Ευρωπαϊκό τουρισμό «Πολιτισμός και Θρησκεία» (Π&Θ) είναι χαμηλό, ιδιαίτερα αν λάβει κανείς υπόψη του το ιδιαίτερα υψηλό απόθεμα της χώρας σε πολιτιστικούς και θρησκευτικούς πόρους. Συγκεκριμένα το μερίδιο αγοράς μας ανέρχεται σε 2,4% των ταξιδιών, 2,9% των διανυκτερεύσεων και 2,2% της δαπάνης. Όπως θα φανεί και παρακάτω από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι ο «μέσος» τουρίστας στην Ελλάδα έχει μακρύτερη διαμονή αλλά δαπανά λιγότερα χρήματα από τον «μέσο» Ευρωπαίο τουρίστα Π&Θ.

Σε αντίθεση με τα προϊόντα Η&Θ και CB όπου το μερίδιο αγοράς στον εισερχόμενο τουρισμό της Ελλάδας των επισκεπτών εκτός Ευρώπης είναι σχετικά χαμηλά (5% και 8% αντίστοιχα), το προϊόν Π&Θ εμφανίζει μεγάλη απήχηση/ζήτηση σε αγορές εκτός Ευρώπης: οι μη Ευρωπαίοι επισκέπτες στην Ελλάδα για Π&Θ αντιπροσωπεύουν το 29,3% των ταξιδιών συνολικά. Επιπροσθέτως, η δαπάνη των επισκεπτών εκτός Ευρώπης είναι σημαντικά υψηλότερη (σχεδόν 50%) από την μέση Ευρωπαϊκή καταναλωτική δαπάνη (€ 1.718 ανά ταξίδι και €202 ανά ημέρα έναντι €852 και € 82).

Συμπερασματικά, το μερίδιο αγοράς των εκτός Ευρώπης επισκεπτών στην Ελλάδα για Π&Θ ανέρχεται σε 29,3% των ταξιδιών, 25,7% των διανυκτερεύσεων και 45,5% της δαπάνης.

Αξιοσημείωτες είναι επίσης οι διαφορές μεριδίου αγοράς που παρουσιάζουν οι χώρες από τις οποίες προέρχεται ο τουρισμός Π&Θ στην Ελλάδα ανάλογα με τον τρόπο μέτρησης του μεριδίου αγοράς (ταξίδια – διανυκτερεύσεις – δαπάνη). Έτσι π.χ. η Βρετανία έχει μερίδιο αγοράς στον εισερχόμενο τουρισμό Π&Θ στην Ελλάδα 8% σε αφίξεις αλλά 6% σε δαπάνη, η Βουλγαρία 10% και 4%, η Τουρκία 4% και 1% αντίστοιχα ενώ η Γερμανία έχει την αντίθετη εικόνα με 6% στις αφίξεις και 9% στις διανυκτερεύσεις.

Δημογραφικά Χαρακτηριστικά

Από τα δημογραφικά χαρακτηριστικά προκύπτει ότι - σε αντίθεση με τον Ευρωπαϊκό τουρισμό Π&Θ - οι γυναίκες είναι περισσότερες από τους άνδρες με το φαινόμενο αυτό να είναι ιδιαίτερα έντονο στους τουρίστες από τη Γαλλία, το Βέλγιο, τη Βουλγαρία και τη Σκανδιναβία. Αντίθετα, υπερτερούν σε αριθμό οι άνδρες τουρίστες από τη Βρετανία, την Ιταλία και τη Γερμανία.

Αναφορικά με την ηλικία, τόσο για τους εισερχόμενους τουρίστες Π&Θ στην Ελλάδα όσο και γενικά στην Ευρώπη, παρατηρείται ευρεία κατανομή σε όλες τις ηλικιακές ομάδες, πλην των άνω των 75 ετών, ακόμα και στους πολύ νέους (15-24). Η μέση ηλικία στην Ελλάδα (42,4) είναι παρεμφερής με αυτήν στην Ευρώπη γενικά (43,1) αν και οι επισκέπτες στην Ελλάδα προέρχονται σε μεγαλύτερο βαθμό (67% έναντι 58%) από τις ηλικίες 25-54, ενώ οι Ευρωπαίοι τουρίστες εν γένει εμφανίζουν μεγαλύτερα ποσοστά στις νεότερες ηλικίες (15-24) αλλά και στις μεγαλύτερες (55+).

Αναλύοντας τις επιμέρους αγορές, παρατηρείται ότι στη Γαλλία (52%), τη Γερμανία (47%), τη Σκανδιναβία (48%) και την Τουρκία (42%) περίπου οι μισοί επισκέπτες είναι ηλικίας 45-54 ετών, ενώ στη Βρετανία οι μισοί περίπου επισκέπτες προέρχονται από τις ηλικίες 55-64 (30%) και 35-44 (26%), ενώ σημαντικό μερίδιο (22%) έχουν και οι 25-34 ετών.

Οι τουρίστες που επισκέπτονται την Ελλάδα για διακοπές «Πολιτισμός & Θρησκεία» είναι σε ποσοστό 55% ανώτερου οικογενειακού εισοδήματος (έναντι 50% Ευρωπαϊκού Μ.Ο.) και 26% μέσου - ανώτερου (έναντι 27%), δηλαδή το 81% του εισερχόμενου τουρισμού Π&Θ στην Ελλάδα έχει εισόδημα άνω του μέσου όρου της χώρας από την οποία προέρχεται (έναντι 77%). Εισόδημα άνω του μέσου όρου έχουν και οι επισκέπτες κάθε χώρας μεμονωμένα με ιδιαίτερα εντυπωσιακά τα ποσοστά επισκεπτών από την Πολωνία (98%), τη Γερμανία (75%), την Τουρκία (71%) τη Βουλγαρία και τη Σκανδιναβία (68%) που προέρχονται από τις ανώτερες εισοδηματικές τάξεις.

Επίσης, φαίνεται ότι για Π&Θ προσελκύουμε κατά κύριο λόγο επισκέπτες με ανώτερο επίπεδο εκπαίδευσης (69% έναντι 57% Ευρωπαϊκού μέσου όρου). Ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό επισκεπτών Π&Θ με ανώτερο επίπεδο εκπαίδευσης εμφανίζουν οι αγορές της Τουρκίας (98%), της Πολωνίας (92%) και της Βρετανίας (83%).

Διάρκεια ταξιδιού – Τουριστική δαπάνη

Σε σχέση με την τουριστική δαπάνη, παρατηρείται ότι:

- ❖ Στο σύνολο της αγοράς εισερχόμενου τουρισμού Π&Θ στην Ελλάδα, η δαπάνη ανά ταξίδι είναι € 1.106, ενώ ανά ημέρα είναι € 114.
- ❖ Από την άλλη πλευρά, η αγορά εισερχόμενου τουρισμού Π&Θ στην Ελλάδα από Ευρώπη έχει χαμηλότερη δαπάνη ανά ταξίδι (€ 852) σε σχέση με τον Ευρωπαϊκό Μ.Ο. (€ 965). Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στην μέση ημερήσια δαπάνη, όπου στην Ελλάδα παρατηρείται ότι είναι σχεδόν 30% μικρότερη από τον αντίστοιχο Ευρωπαϊκό Μ.Ο. (€ 82 έναντι € 112).
- ❖ Η διαφορά μεταξύ της δαπάνης στο σύνολο της αγοράς και της ευρωπαϊκής αγοράς οφείλεται στην μεγαλύτερη καταναλωτική δαπάνη των επισκεπτών εκτός Ευρώπης, που αντιπροσωπεύουν το 29,3% των αφίξεων και το 45,5% της συνολικής δαπάνης για διακοπές Π&Θ στην Ελλάδα ενώ -αντίθετα- μεγάλο μέρος των Ευρωπαίων τουριστών που επισκέπτονται την χώρα μας για διακοπές Π&Θ είναι χαμηλής καταναλωτικής δαπάνης από γειτονικές χώρες.
- ❖ Σημαντική αναφορά θα πρέπει να γίνει στην αγορά της Τουρκίας όπου ενώ εμφανίζει την 3η μεγαλύτερη ημερήσια δαπάνη σε σύγκριση με τις εξεταζόμενες αγορές (€ 97), εντούτοις εμφανίζει την μικρότερη δαπάνη ανά ταξίδι (€ 340). Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στα μικρής διάρκειας ταξίδια των Τούρκων επισκεπτών στην χώρα μας (3,5 ημέρες). Η αγορά της Τουρκίας αξίζει να συγκριθεί με αυτές της Βουλγαρίας και της Πολωνίας που είναι σε χαμηλά επίπεδα τόσο στην ημερήσια δαπάνη όσο και στη δαπάνη ανά ταξίδι.

Προορισμός

Αν και η Αθήνα αποτελεί τον πλέον δημοφιλή προορισμό (33%) των επισκεπτών Π&Θ στην Ελλάδα, σημαντικός αριθμός επισκεπτών προσελκύεται και σε άλλα μέρη, περιλαμβανομένων και προορισμών που έχουν γενικά χαμηλή επισκεψιμότητα (πχ Πελοπόννησος και Υπόλοιπη Ελλάδα).

Δραστηριότητες

Η επίσκεψη σε αξιοθέατα (72%), η επίσκεψη πόλεων (60%), η εξερεύνηση του τοπίου (56%) και η χαλάρωση (51%) αποτελούν σημαντικό κομμάτι των επισκεπτών «Πολιτισμός & Θρησκεία» στην Ελλάδα. Επίσης, σημαντικό μέρος των τουριστών απολαμβάνει τις επισκέψεις σε μουσεία, εκθέσεις (38%), το φαγητό & ποτό (37%) και την εξερεύνηση του τρόπου ζωής (34%). Τέλος, περίπου ένας στους τέσσερεις συνδυάζει τις διακοπές Π&Θ με εξερεύνηση της φύσης και με κολύμβηση / ηλιοθεραπεία. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι διαφοροποιήσεις μεταξύ των αγορών:

- ❖ Οι επισκέπτες από τη Γαλλία δείχνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα αξιοθέατα και την εξερεύνηση του τοπίου.
- ❖ Οι επισκέπτες από τη Βρετανία (42%), τη Γερμανία (42%) και τη Σκανδιναβία (54%) δίνουν ιδιαίτερη σημασία στην γαστρονομία.
- ❖ Υψηλή σημασία στην εξερεύνηση του τοπίου δίνουν και οι επισκέπτες από τη Γερμανία (92%) και τη Βρετανία (62%).
- ❖ Σημαντική δραστηριότητα αποτελεί η επίσκεψη σε μουσεία και εκθέσεις για τους επισκέπτες από τη Βρετανία (68%) και τη Γαλλία (56%).
- ❖ Οι επισκέπτες από την Πολωνία έχουν πολύ μεγαλύτερη γκάμα ενδιαφερόντων σε σχέση με αυτούς από άλλες χώρες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΜΙΑ ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

2.1. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ

Σύμφωνα με την αρχαία ελληνική μυθολογία ο Μίνωας εθεωρείτο γιος του Δία. Ο Δίας ερωτεύθηκε την κόρη του βασιλιά Φοινίκης Αγήνορα, Ευρώπη. Για να την πλησιάσει μεταμορφώθηκε σε λευκό ταύρο και με την γοητεία του σαγήνεψε την Ευρώπη που έκατσε πάνω του. Τότε ο Δίας την απήγαγε την μετέφερε σε όλη την σημερινή Ευρώπη και μετά την πήγε στην Κρήτη όπου και έκανε το γάμο κάτω από ένα πλάτανο στη Γόρτυνα. Από το γάμο αυτό γεννήθηκαν οι Μίνωας, Ραδάμανθους και Σαρπηδόνας. Η ιστορία απεικονίζεται στο νόμισμα των 2 ευρώ. Η λέξη ετυμολογείται πιθανώς από τις λέξεις *ευρός* και *ώψ* («ανοικτομάτης, με μεγάλα μάτια»). Μια άλλη θεωρία θέλει την προέλευση της λέξης από το ακκαδικό *erebu* («δύω»).

2.2. ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Περιοχές της Ευρώπης

Πίνακας 3: Σκανδιναβικές Χώρες

Κράτος	Πρωτεύουσα	Σημειώσεις
 <u>Δανία</u>	Κοπεγχάγη	Στη Δανία ανήκουν και οι αυτόνομες νήσοι Φερόες καθώς και η Γροιλανδία, που πολιτικά θεωρείται Δανική περιοχή με αυτοδιάθεση. Η Γροιλανδία ανήκει γεωγραφικά στην Αμερική, αλλά πολιτιστικά και πολιτικά στην Ευρώπη.
 <u>Ισλανδία</u>	Ρέικιαβικ	
 <u>Νορβηγία</u>	Όσλο	Στη Νορβηγία ανήκουν το Αρχιπέλαγος Σβάλμπαρντ και το νησί Γιαν Μαγιέν που βρίσκονται στον Αρκτικό ωκεανό, καθώς και ένα νησί στο νότιο Ατλαντικό ωκεανό (Μπουβέ) και το Νησί του Πέτρου Α' και τη Γη της Βασίλισσας Μάουντ στην Ανταρκτική.
 <u>Σουηδία</u>	Στοκχόλμη	

 <u>Φινλανδία</u>	Ελσίνκι	Στην Φινλανδία ανήκουν και τα αυτόνομα Νησιά Ωλαντ.
--	---------	---

Πίνακας 4: Χώρες της Βαλτικής

Κράτος	Πρωτεύουσα	Σημειώσεις
 <u>Εσθονία</u>	Ταλίν	
 <u>Λετονία</u>	Ρίγα	
 <u>Λιθουανία</u>	Βίλνιους	

Πίνακας 5: Βρετανικά Νησιά

Κράτος	Πρωτεύουσα	Σημειώσεις
 <u>Ιρλανδία</u>	Δουβλίνο	Το βορειοανατολικό μέρος του, που ονομάζεται Βόρεια Ιρλανδία, ανήκει στο Ηνωμένο Βασίλειο.
 <u>Ηνωμένο Βασίλειο</u>	Λονδίνο	Το Ηνωμένο Βασίλειο περιλαμβάνει και υπερπόντια εδάφη και σε άλλες ηπείρους. Ανάμεσα στις εξαρτημένες περιοχές περιλαμβάνονται επίσης και δύο νησιά στην περιοχή της Θάλασσας της Μάγχης (Γκέρνσεϊ και Τζέρσεϊ) καθώς και η Νήσος του Μαν στην Ιρλανδική θάλασσα.

Πίνακας 6: Δυτική και Κεντρική Ευρώπη

Κράτος	Πρωτεύουσα	Σημειώσεις
 Πολωνία	Βαρσοβία	
 Γερμανία	Βερολίνο	
 Γαλλία	Παρίσι	
 Μονακό	Μονακό	
 Ελβετία	Βέρνη	
 Λιχτενστάιν	Βαντούζ	
 Αυστρία	Βιέννη	
 Ουγγαρία	Βουδαπέστη	
 Σλοβακία	Μπρατισλάβα	
 Τσεχία	Πράγα	

Πίνακας 7: Κάτω χώρες

Κράτος	Πρωτεύουσα	Σημειώσεις
 Βέλγιο	<u>Βρυξέλλες</u>	
 Λουξεμβούργο	<u>Λουξεμβούργο</u>	
 Ολλανδία	<u>Άμστερνταμ</u>	Άμστερνταμ (επίσημη), Χάγη (διοικητική). Η Ολλανδία αποτελεί συστατικό κράτος του Βασιλείου των Κάτω Χωρών. Σε αυτό ανήκουν επίσης και χώρες και ειδικοί δήμοι στην Αμερική.

Πίνακας 8: Ιβηρική Χερσόνησος

Κράτος	Πρωτεύουσα	Σημειώσεις
 Ανδόρα	Ανδόρα Λα Βέγια	
 Ισπανία	Μαδρίτη	Στην Ισπανία ανήκουν διοικητικά οι Κανάριες Νήσοι και πόλεις στην βορειοδυτική Αφρική. Στην περιοχή της Ανδαλουσίας (Ισπανία) βρίσκεται και το Γιβραλτάρ, το οποίο αποτελεί υπερπόντιο έδαφος του Ηνωμένου Βασιλείου.
 Πορτογαλία	Λισαβόνα	Στην Πορτογαλία ανήκουν και τα νησιά (Αζόρες και Μαδέρα) της Αφρικής.

Πίνακας 9: Ιταλική Χερσόνησος

Κράτος	Πρωτεύουσα	Σημειώσεις
 Ιταλία	Ρώμη	
 Άγιος Μαρίνος	Άγιος Μαρίνος	
 Βατικανό	Βατικανό	
 Μάλτα	Βαλέτα	

Πίνακας 10: Βαλκανική Χερσόνησος

Κράτος	Πρωτεύουσα	Σημειώσεις
 <u>Αλβανία</u>	Τίρανα	
 <u>Βοσνία και Ερζεγοβίνη</u>	Σεράγεβο	
 <u>Βουλγαρία</u>	Σόφια	
 <u>Ελλάδα</u>	Αθήνα	Κάποια νησιά του Αιγαίου και η Κρήτη πολλές φορές δεν θεωρούνται μέρος των Βαλκανίων, λόγω απόστασης από τη στεριά π.χ. Σαντορίνη, Λήμνος, Νάξος, Γαύδος, Λέσβος κ.α.
 Ευρωπαϊκή Τουρκία	Κωνσταντινούπολη	Περιλαμβάνεται μόνο η Ανατολική Θράκη.
 Κόσοβο	Πρίστινα	Η Σερβία διεκδικεί το Κόσοβο ως μέρος της επικράτειάς της.
	Ζάγκρεμπ	

 Κροατία		
 Μαυροβούνιο	Ποντγκόριτσα	
 ΠΓΔΜ	Σκόπια	
 Ρουμανία	Βουκουρέστι	Οι περιοχές βορείως του Δούναβη πολλές φορές δεν θεωρούνται Βαλκάνια.
 Σερβία	Βελιγράδι	Η αυτόνομη επαρχία της Βοϊβοντίνας πολιτισμικά αλλά και γεωγραφικά δεν ανήκει στην Βαλκανική Χερσόνησο καθώς βρίσκεται βορείως του Δούναβη.
 Σλοβενία	Λιουμπλιάνα	Γεωγραφικά τείνει προς την Κεντρική Ευρώπη αλλά για πολιτισμικούς λόγους θεωρείται Βαλκάνια.

Πίνακας 11: Ανατολική Ευρώπη

Κράτος	Πρωτεύουσα	Σημειώσεις
 Ρωσία	Μόσχα	Η Ρωσία περιλαμβάνει εδάφη που ανήκουν στην Ασία.
 Λευκορωσία	Μινσκ	
 Γεωργία	Τιφλίδα	
 Μολδαβία	Κισινάου	
 Ουκρανία	Κίεβο	

Πίνακας 12: Υπερκαυκάσιες Χώρες

Κράτος	Πρωτεύουσα	Σημειώσεις
 Αζερμπαϊτζάν	Μπακού	Το Αζερμπαϊτζάν περιλαμβάνει εδάφη που ανήκουν στην Ασία. Αναφέρεται, συχνά, και ως Ασιατική χώρα.
 Αρμενία	Ερεβάν	Η Αρμενία βρίσκεται γεωγραφικά στην Ασία, αλλά θεωρείται πολιτιστικά, πολιτικά και ιστορικά Ευρωπαϊκό κράτος.

Πίνακας 13: Ανεξάρτητα Κράτη της Ευρώπης

Σημαία	Όνομα	Έκταση (km ²)	Πληθυσμός	Πυκνότητα (με km ²)	Πρωτεύουσα
	Άγιος Μαρίνος	61	33.196	544,2	Πόλη του Άγιου Μαρίνου
	Αζερμπαϊτζάν	86.600	9.810.000	113,3	Μπακού
	Αλβανία	28.748	2.876.591	100,1	Τίρανα
	Ανδόρρα	468	78.264	167,2	Ανδόρρα λα Βέγια
	Αρμενία	29.800	2.986.500	100,2	Γερεβάν
	Αυστρία	83.858	8.783.198	104,7	Βιέννη
	Βατικανό	0,44	800	1.818,2	Βατικανό
	Βέλγιο	30.528	11.362.602	372,2	Βρυξέλλες
	Βοσνία και Ερζεγοβίνη	51.129	3.531.159	69,1	Σαράγεβο
	Βουλγαρία	110.910	7.101.859	64	Σόφια
	Γαλλία	547.030	64.918.000	118,7	Παρίσι
	Γερμανία	357.021	82.176.000	230,2	Βερολίνο
	Γεωργία	69.700	3.718.200	53,3	Τιφλίδα
	Δανία	43.094	5.756.170	133,6	Κοπεγχάγη
	Ελβετία	41.290	8.417.700	203,9	Βέρνη
	Ελλάδα	131.957	10.783.748	81,7	Αθήνα
	Εσθονία	45.226	1.317.797	29,1	Ταλίν
	Ηνωμένο Βασίλειο	244.820	65.110.000	266	Λονδίνο
	Ιρλανδία	70.280	4.757.976	67,7	Δουβλίνο
	Ισλανδία	103.000	338.450	3,3	Ρέικιαβικ
	Ισπανία	504.851	46.528.966	92,2	Μαδρίτη
	Ιταλία	301.230	60.589.445	201,1	Ρώμη
	Κροατία	56.542	4.154.213	73,5	Ζάγκρεμπ
	Κύπρος	9.251	848.300	91,7	Λευκωσία
	Λετονία	64.589	1.939.500	30	Ρίγα

	Λευκορωσία	207.560	9.498.600	45,8	Μινσκ
	Λιθουανία	65.200	2.823.618	43,3	Βίλνιους
	Λίχτενσταϊν	160	37.686	235,5	Βαντούζ
	Λουξεμβούργο	2.586	590.667	228,4	Λουξεμβούργο
	Μάλτα	316	429.344	1.358,7	Βαλέτα
	Μαυροβούνιο	13.812	622.387	45	Ποντγκόριτσα
	Μολδαβία	33.843	3.550.900	104,9	Κισινάου
	Μονακό	1,95	37.550	19.256,4	Μονακό
	Νορβηγία	385.178	5.267.146	13,6	Όσλο
	Ολλανδία	41.526	17.121.333	412,3	Άμστερνταμ
	Ουγγαρία	93.030	9.797.561	105,3	Βουδαπέστη
	Ουκρανία	603.700	42.501.767	70,4	Κίεβο
	Π.Γ.Δ.Μ.	25.713	2.073.702	80,6	Σκόπια
	Πολωνία	312.685	38.424.000	122,9	Βαρσοβία
	Πορτογαλία	91.568	10.309.573	112,6	Λισαβόνα
	Ρουμανία	238.391	19.760.000	82,9	Βουκουρέστι
	Ρωσία	17.075.400	146.804.372	8,6	Μόσχα
	Σερβία	88.361	7.040.272	79,7	Βελιγράδι
	Σλοβακία	48.845	5.435.343	111,3	Μπρατισλάβα
	Σλοβενία	20.273	2.065.895	101,9	Λιουμπλιάνα
	Σουηδία	449.964	10.032.357	22,3	Στοκχόλμη
	Τουρκία	783.562	79.814.871	101,9	Άγκυρα
	Τσεχία	78.866	10.578.820	134,1	Πράγα
	Φινλανδία	336.593	5.506.312	16,3	Ελσίνκι
Σύνολο		10.180.000 * (Σημειώσεις)	738.849.000 * (Σημειώσεις)	72,6	

Ο πίνακας που ακολουθεί περιγράφει περιοχές που έχουν ανακηρύξει την ανεξαρτησία τους αλλά δεν είναι αναγνωρισμένες από όλες τις χώρες του κόσμου. Το Ναγκόρνο-Καραμπαχ έχει αποσχιστεί από το Αζερμπαϊτζάν αλλά αναγνωρίζεται από την διεθνή κοινότητα και από τον ΟΗΕ ως μέρος της δικής του επικράτειας. Η Βόρεια Κύπρος (ψευδοκράτος, κατεχόμενα) στην Κύπρο κ.ο.κ. Το Κόσοβο αναγνωρίζεται από 108 χώρες σε όλο τον κόσμο αλλά όχι απ' αυτήν που έχει αποσχισθεί, την Σερβία, η οποία συνεχίζει να το διεκδικεί ως μέρος της. Αυτές είναι:

Πίνακας 14: Περιορισμένης αναγνώρισης κράτη της Ευρώπης

Σημαία	Όνομα	Περιοχή (km ²)	Πληθυσμός	Πυκνότητα (με km ²)	Πρωτεύουσα
	Αμπχαζία	8.660	240.705	27,8	Σουχούμι
	Κόσοβο	10.908	1.820.631 ^[5]	166,9	Πρίστινα
	Ναγκόρνο-Καραμπάχ	4.400	141.400	32,1	Στεπανακέρτ
	Βόρεια Κύπρος	3.355 (Έδαφος υπό κατοχή μετά την Τουρκική Εισβολή του 1974)	265.100	79	Βόρεια Λευκωσία
	Νότια Οσσετία	3.900	53.559	13,7	Τσхинβάλι
	Υπερδνειστερία	4.163	505.153	121,3	Τιράσπολη

- ❖ Στη Γαλλία συμπεριλαμβάνονται και υπερπόντια διαμερίσματα και εδαφικές επικράτειες σε άλλες ηπείρους.
- ❖ Στην Ανατολική Ευρώπη υπάρχει και το Καζακστάν το οποίο γεωγραφικά ανήκει στην Ασία ένα μέρος του όμως πριν τον ποταμό Ουράλη ανήκει στην Ευρώπη. Το Καζακστάν εργάζεται από καιρό για την ένταξή του στο Συμβούλιο της Ευρώπης.
- ❖ Στα Βαλκάνια υπάρχει και το Κόσοβο το οποίο ανακοίνωσε, μονομερώς, την ανεξαρτησία του από τη Σερβία το 2008, χωρίς η δεύτερη να την κάνει δεκτή. Μέχρι σήμερα περισσότερες από 100 χώρες έχουν αναγνωρίσει την ανεξαρτησία του.
- ❖ Η Κύπρος γεωγραφικά ανήκει στην Ασία. Για πολιτιστικούς και πολιτικούς λόγους όμως υπολογίζεται ως Ευρωπαϊκό κράτος. Το βόρειο μέρος της Κύπρου τελεί υπό τουρκική κατοχή από το 1974. Κατά παράβαση του καταστατικού χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, το 1983 η Τουρκία προέβη σε ανακήρυξη του σε κράτος με το όνομα «Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου», χωρίς όμως να πετύχουν τη διεθνή αναγνώρισή του από τα άλλα μέλη του ΟΗΕ. Στην Κύπρο υπάρχουν επίσης δύο περιοχές υπό Βρετανική δικαιοδοσία (Ακρωτήρι Κύπρου και Δεκέλεια Κύπρου).
- ❖ Το μεγαλύτερο μέρος της Ρωσίας (Σιβηρία) ανήκει στην Ασία.
- ❖ Στην περιοχή της Μολδαβίας βρίσκεται και η Υπερδνειστερία η οποία διακήρυξε την ανεξαρτησία της το 1990, αλλά δεν έχει αναγνωριστεί διεθνώς. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έχει ανακηρύξει την Υπερδνειστερία ως περιοχή «παγωμένης διαμάχης», ενώ οι κάτοικοί της επιθυμούν την ανεξαρτητοποίησή τους από τη Μολδαβία και την ένωσή τους με τη Ρωσία.
- ❖ Στην περιοχή της Γεωργίας υπάρχει και η αυτόνομη δημοκρατία της Αμπχαζίας, η οποία διακηρύξει μονομερώς την ανεξαρτησία της στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Με εξαίρεση τη Ρωσία και λίγες ακόμα χώρες δεν έχει αναγνωριστεί διεθνώς. Παρόμοια περίπτωση αποτελεί και η Νότια Οσετία.

- ❖ Στη Βόρεια θάλασσα, σε απόσταση 10 χιλιομέτρων από την παραλία του Σάφολκ στην Αγγλία, βρίσκεται και το αποκαλούμενο Πριγκιπάτο του Σίλαντ (Principality of Sealand). Στην πραγματικότητα πρόκειται για μια πλατφόρμα-θαλάσσιο οχυρό, 550 τετραγωνικών μέτρων, από την περίοδο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Το 1967, ένας πρώην ταγματάρχης του Βρετανικού στρατού με το όνομα Paddy Roy Bates, ανακήρυξε μονομερώς το οχυρό ως ανεξάρτητο κράτος. Κανένα κράτος δεν έχει αναγνωρίσει επίσημα το συγκεκριμένο «κράτος», το οποίο έχει δική του σημαία, σύνταγμα και νόμισμα. Το Πριγκιπάτο του Σίλαντ αποτελεί μια από τις πιο γνωστές περιπτώσεις μικροεθνών. Άλλα γνωστά μικροέθνη στην περιοχή της Ευρώπης αποτελούν το Πριγκιπάτο της Σεμπόργκα στην Ιταλία, η περιοχή Κριστιάνια στην Κοπεγχάγη (η οποία αναγνωρίζεται από την κυβέρνηση της Δανίας ως ένα «κοινωνικό πείραμα») και η Δημοκρατία της Saugerais, μια ένωση 11 μικρών πόλεων στην Γαλλία.
- ❖ Τα συνολικά στοιχεία για την έκταση και τον πληθυσμό περιλαμβάνουν μόνο ευρωπαϊκά τμήματα των διηπειρωτικών χωρών. Η ακρίβεια των στοιχείων αυτών τίθεται σε κίνδυνο από την αμφίσημη γεωγραφική έκταση της Ευρώπης και την έλλειψη αναφορών για τα ευρωπαϊκά τμήματα των διηπειρωτικών χωρών.

2.3. ΙΣΤΟΡΙΑ – ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Από τα πολύ παλιά χρόνια η Ευρώπη αποτέλεσε το κέντρο, γύρω από το οποίο αναπτύχθηκαν οι διάφοροι πολιτισμοί. Πρώτος ευρωπαϊκός πολιτισμός θεωρείται ο ελληνικός. Στη συνέχεια αναπτύχθηκε ο ρωμαϊκός, για να δώσει τη θέση του στο χριστιανικό, που άνθισε στην εποχή της βυζαντινής αυτοκρατορίας. Ακολουθούν οι διάφορες επιδρομές των βαρβαρικών φυλών και η κατάληψη όλης της Δ. Ευρώπης, που βυθίζεται, σχεδόν τελείως, στο σκοτάδι. Οι φυλές αυτές αρχίζουν να δημιουργούν τα πρώτα οργανωμένα κράτη και να δέχονται την επίδραση του παλιού ρωμαϊκού πολιτισμού. Στη συνέχεια (στο 1241) εισβάλλουν οι Μογγόλοι, που περιορίζονται στο ανατολικό τμήμα και σώζεται, έτσι, η υπόλοιπη Ευρώπη από την καταστροφή. Με την ανακάλυψη της Αμερικής και των άλλων ηπείρων αρχίζει για την Ευρώπη μια νέα περίοδος, των ανακαλύψεων και της αποικιοκρατίας. Παράλληλα υπάρχει μια διόγκωση του ρόλου της Εκκλησίας στη ζωή και την οργάνωση των κρατών. Το αποτέλεσμα ήταν οι διάφοροι πόλεμοι και η Ιερά Εξέταση.

16^{ος} – 18^{ος} αιώνες

Αποτέλεσμα της αναβαθμισμένης σημασίας της θρησκείας ήταν και η Θρησκευτική Μεταρρύθμιση, που είχε βαθιές συνέπειες στην ενότητα της Ευρώπης. Τα κράτη δε χωρίστηκαν σε θρησκευτικές

γραμμές μόνο εξωτερικά αλλά και εσωτερικά από θρησκευτικές διαμάχες που συχνά υποδαυλίζονταν από τους εξωτερικούς εχθρούς. Η Γαλλία υπέστη αυτή τη μοίρα κατά τον 16ο αιώνα, στους πολέμους που έμειναν γνωστοί ως Γαλλικοί Θρησκευτικοί Πόλεμοι. Η Αγγλία αντιθέτως, απέφυγε για κάποιο διάστημα αυτή τη μοίρα χάρη στον Αγγλικανισμό της Ελισάβετ. Μεγάλο μέρος της σύγχρονης Γερμανίας είχε κερματιστεί σε μικροσκοπικά κρατίδια υπό τη θεωρητική επικυριαρχία της Αγία Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, που είχε επίσης διχαστεί με βάση θρησκευτικές γραμμές, ωστόσο ο Τριαντακονταετής Πόλεμος αντικατέστησε τη θρησκεία με τον εθνικισμό ως κινητήρια δύναμη των ευρωπαϊκών συγκρούσεων.

Στη διάρκεια του πρώτου μέρους της περιόδου, ο καπιταλισμός αντικαθιστούσε το φεουδαλισμό ως κύρια μορφή οικονομικής οργάνωσης, τουλάχιστον στο δυτικό μισό της Ευρώπης. Τα διαρκώς υπό επέκταση σύνορα της αποικιοκρατίας οδήγησαν στην «Εμπορική Επανάσταση». Στην περίοδο αυτή, επίσης παρατηρήθηκε η λεγόμενη «Επιστημονική Επανάσταση» και η εφαρμογή των νέων επιστημονικών επιτευγμάτων σε τεχνολογικές βελτιώσεις που οδήγησαν στη Βιομηχανική Επανάσταση. Η ιβηρική εκμετάλλευση του Νέου Κόσμου, που ξεκίνησε με τις ανακαλύψεις του Χριστόφορου Κολόμβου, συνέβαλε επίσης αποφασιστικά σε δραματικές ανακατατάξεις στον ευρωπαϊκό χώρο. Σύντομα, οι Γάλλοι και οι Άγγλοι πραγματοποίησαν τις δικές τους ανακαλύψεις στη Βόρεια Αμερική. Οι νέες μορφές εμπορίου και οι διευρυνόμενοι ορίζοντες συνέβαλαν στη δημιουργία του διεθνούς δικαίου.

Μετά την υπογραφή της συνθήκης της Βεσφαλίας το 1648, που τερμάτισε τον Τριαντακονταετή Πόλεμο, ο βασιλικός απολυταρχισμός έγινε ο κανόνας στην ήπειρο, ενώ τμήματα της Ευρώπης έκαναν συνταγματικά πειράματα, με πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα την Αγγλία. Οι στρατιωτικές συγκρούσεις συνεχίστηκαν, αλλά είχαν λιγότερο καταστροφικές συνέπειες για τη ζωή των Ευρωπαίων. Στο ανεπτυγμένο βορειοδυτικό τμήμα της Ευρώπης η φιλοσοφία του Διαφωτισμού προσέφερε την ιδεολογική στήριξη στις νέες πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις. Στο μεταξύ, η συνεχιζόμενη αύξηση του αριθμού των εγγράμματων και η εφεύρεση των κινητών τυπογραφικών στοιχείων από τον Γουτεμβέργιο, συνέβαλε στην ταχεία εξάπλωση των νέων ιδεών.

Η ανατολική Ευρώπη ήταν πεδίο σύγκρουσης ανάμεσα στη Σουηδία, την Πολωνολιθουανική Κοινοπολιτεία και την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Στο ύστερο τμήμα αυτής της περιόδου, αυτές οι τρεις δυνάμεις έχασαν την ισχύ λόγω της ανάδειξης της Πρωσίας, της Ρωσίας και της Αυστρίας. Πολλοί Εβραίοι μετανάστευσαν στη δυτική από την ανατολική Ευρώπη, δημιουργώντας κοινότητες σε μέρη από τα οποία είχαν εκδιωχθεί κατά τον Μεσαίωνα.

Το 18ο αιώνα, η Αγγλία διαθέτει όλο της το δυναμικό στην ανάπτυξη του στόλου, που της επέτρεψε να γίνει θαλασσοκράτειρα και να εξασφαλίσει μεγάλα πολιτικά και στρατιωτικά πλεονεκτήματα, που τα διατήρησε σχεδόν 200 χρόνια. Παράλληλα είναι η πρώτη χώρα που δημιουργεί συστηματική βιομηχανία, που χαρακτηρίζεται από τη μεγάλη συγκέντρωση εργατών, τη μηχανοποίηση και τη χρησιμοποίηση της ατμομηχανής. Η Ευρώπη, 2.500 χρόνια τώρα, εξακολουθεί να αποτελεί τον κεντρικό πυρήνα της δημιουργίας του σύγχρονου πολιτισμού. Οι άλλες ήπειροι ή είχαν παρακμάσει, όπως η Ασία και η Αφρική ή βρίσκονταν στην αρχή της δημιουργίας του δικού τους πολιτισμού, όπως η Αμερική και η Αυστραλία, που τελικά και ο δικός τους πολιτισμός δεν αναπτύχθηκε από τους αυτόχθονες, αλλά από τους Ευρωπαίους μετανάστες. Παράλληλα, εκτός από πολιτική και οικονομική, γίνεται και μεγάλη πνευματική και πολιτιστική δύναμη που για πολλά χρόνια και σε πολλά σημεία, ακόμη και μέχρι σήμερα, εξακολουθεί να επιβάλλει το δικό της πολιτισμό και στους άλλους λαούς. Πέρα όμως από όλα αυτά αποτέλεσε και το θέατρο πάρα πολλών πολέμων. Από τους πιο παλιούς αξίζει να αναφερθούν ο εκατονταετής και ο τριακονταετής, ενώ από τους σύγχρονους οι δυο παγκόσμιοι.

19^{ος} – 21^{ος} αιώνας

Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος έχει αποφασιστική σημασία για την εξέλιξη και την τύχη της Ευρώπης. Μετά το τέλος του, δύο κράτη που για χρόνια έμεναν μακριά από τις ευρωπαϊκές υποθέσεις, άρχισαν να ασχολούνται με τα ευρωπαϊκά πράγματα. Πρόκειται για τις Η.Π.Α. που, σπάζοντας τον απομονωτισμό τους, επεμβαίνουν στρατιωτικά στον πρώτο πόλεμο και για την Ιαπωνία, που δεν επεμβαίνει στρατιωτικά, αλλά της δίνει την ευκαιρία να αναπτύξει τη βιομηχανία της (βαριά και πολεμική), τροφοδοτώντας τους Ευρωπαίους με διάφορα βιομηχανικά υλικά κατά τη διάρκειά του. Τα προνόμια που απόκτησαν και τα δύο αυτά κράτη στη διάρκεια του πολέμου, εξακολούθησαν να τα διατηρούν και ύστερα από αυτόν και δεν έπαθαν καμιά καταστροφή, αλλά, αντίθετα, βγήκαν ωφελημένα. Ακόμα, μετά τη λήξη του πολέμου, η Ευρώπη θα παρουσιαστεί με σημαντικές αλλαγές, από τις οποίες οι πιο σημαντικές είναι η δημιουργία του Σοβιετικού κράτους, η αναγνώριση της ανεξαρτησίας της Τσεχοσλοβακίας και η ουσιαστική διάλυση της Αυστροουγγρικής και της Γερμανικής αυτοκρατορίας.

Ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος, που και πάλι αρχίζει από την Ευρώπη, θα προκαλέσει μεγάλες κοινωνικές ανακατατάξεις, εκτός φυσικά από τα εκατομμύρια των νεκρών και τις ανυπολόγιστες ζημιές του. Πρόκειται για τη δημιουργία των νέων σοσιαλιστικών χωρών, τη διάλυση και το χωρισμό του Γερμανικού κράτους σε δύο κράτη και τη διείσδυση των Αμερικανών στην οικονομική, την πολιτιστική, ακόμη και στην πολιτική των Ευρωπαϊκών κρατών. Μετά τον πόλεμο, η Ευρώπη

βρίσκεται χωρισμένη σε δύο μεγάλους στρατιωτικούς συνασπισμούς, το ΝΑΤΟ, στο οποίο το βασικό και κύριο λόγο έχουν οι ΗΠΑ, και στο σύμφωνο της Βαρσοβίας, όπου τον κύριο και βασικό λόγο έχει η Σοβιετική Ένωση. Παράλληλα, υπάρχουν και διάφορες αδέσμευτες χώρες, όπως η Αυστρία, η Ελβετία, η Γιουγκοσλαβία, η Φινλανδία. Τα τελευταία χρόνια καταβάλλονται προσπάθειες από τους Ευρωπαϊκούς λαούς για τη διάλυση και των δύο συνασπισμών και την εγκαθίδρυση μιας πραγματικής ειρήνης και συνεργασίας. Σημαντικά βήματα έγιναν προς την κατεύθυνση αυτή που κορυφώθηκαν με τη γνωστή διάσκεψη του Ελσίνκι το καλοκαίρι του 1975.

Σήμερα το σύμφωνο της Βαρσοβίας έχει διαλυθεί, ενώ το σοσιαλιστικό στρατόπεδο έχει καταρρεύσει. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα έχει μετασηματιστεί σε Ευρωπαϊκή Ένωση και μετά από την Ελλάδα το 1981, έχουν γίνει μέλη της κοινότητας η Ισπανία και η Πορτογαλία το 1986, και η Αυστρία, η Φινλανδία και η Σουηδία το 1995. Την 1η Μαΐου 2004 εντάχθηκαν οι Εσθονία, Κύπρος, Λεττονία, Λιθουανία, Μάλτα, Ουγγαρία, Πολωνία, Σλοβακία, Σλοβενία και Τσεχική Δημοκρατία και το 2007 οι Βουλγαρία και Ρουμανία, ενώ την 1 Ιουλίου 2013 η Κροατία. Υποψήφιες προς ένταξη είναι η Τουρκία, η Ισλανδία, η ΠΓΔΜ και το Μαυροβούνιο.

2.4. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Ευρώπη με την Ασία αποτελούν ένα ενιαίο γεωγραφικό σύνολο, έτσι που η Ευρώπη να αποτελεί στην ουσία μία χερσόνησο της ευρασιατικής ηπείρου. Οι μεγαλύτερες ευρωπαϊκές χερσόνησοι είναι: η Κόλα, η Σκανδιναβική, της Γιουτλάνδης, η Ιβηρική, των Απεννίνων και η Βαλκανική. Ανάμεσα στα μεγαλύτερα ευρωπαϊκά νησιά θα μπορούσαμε να αναφέρουμε τη Νόβαγια Ζέμλια, τη Γη του Φραγκίσκου Ιωσήφ, τα Βρετανικά Νησιά, τα νησιά της Δανίας, την Ισλανδία, την Κορσική, τη Σαρδηνία, τη Σικελία, την Κύπρο, την Κρήτη, το Αρχιπέλαγος Σβάλμπαρντ και άλλα.

Κύριο λήμμα: Ακραία σημεία της Ευρώπης

Τα ακραία όρια της Ευρώπης είναι τα παρακάτω: Το βορειότερο άκρο της το αποτελεί η Γη του Φραγκίσκου Ιωσήφ, που φτάνει μέχρι τις 82° βόρειο πλάτος, ενώ στο νότο το νησί Γαύδος με 34° και 50' βόρειο πλάτος αποτελεί το νοτιότερο μέρος της. Στα δυτικά, στις 24° και 32' βρίσκεται το δυτικότερο σημείο της, ενώ στα ανατολικά, στις 68° 5' βρίσκεται το ανατολικότερο σημείο της. Το πλάτος της είναι 4.150 χιλ., ενώ το μήκος της ξεπερνά τα 5.000 χιλιόμετρα. Το σχήμα της είναι περίπου τριγωνικό με τη βάση στη Μεσόγειο και την κορυφή κοντά στο βόρειο πολικό κύκλο.

2.5. ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ

Εκτός από τα ανατολικά και την περιοχή γύρω από τη Βαλτική θάλασσα, που είναι επίπεδη και κάπως μονότονη, η υπόλοιπη Ευρώπη παρουσιάζει μια διαδοχική αλλαγή από βουνά και πεδιάδες. Ο κύριος όγκος των βουνών είναι συγκεντρωμένος στη νότια και κεντρική Ευρώπη, καθώς και στην περιοχή των Σκανδιναβικών κρατών. Στην κεντρική Ευρώπη, στις Άλπεις, που είναι από τις πιο νέες οροσειρές της Ευρώπης, βρίσκεται και το ψηλότερο σημείο, το Λευκό Όρος, που έχει ύψος 4.810 μέτρα. Την ίδια περίοδο, δημιουργήθηκαν και τα Απέννινα, οι Δειναρικές Άλπεις, τα Καρπάθια και ο Αίμος. Οι υπόλοιπες οροσειρές είναι παλιότερες. Σημαντική επίδραση στη διαμόρφωση της Ευρώπης, όπως παρουσιάζεται σήμερα, είχαν και οι παγετώνες που με τις διαβρώσεις και τις καθιζήσεις δημιούργησαν και την τελική μορφή της.

Ανεξάρτητα από ποια αιτία δημιουργήθηκε, ανάλογη είναι και η υδρογραφική της δομή. Στα δυτικά και στα νότια, όπου τα βουνά είναι κοντά στη θάλασσα, υπάρχουν ποτάμια με μικρό μήκος, αλλά με ισχυρά ρεύματα και πορεία ζιγκ - ζαγκ. Αντίθετα, στα ανατολικά, τα ποτάμια είναι μεγάλα, βαθιά, με πολύ νερό, που κυλούν αργά μέσα από τις απέραντες πεδιάδες. Στην περιοχή αυτή βρίσκονται και μερικά από τα μεγαλύτερα ποτάμια της Ευρώπης, με μεγαλύτερα το Βόλγα και το Δούναβη. Στην Ευρώπη υπάρχουν πάρα πολλές λίμνες, αλλά όλες έχουν μικρές διαστάσεις. Οι περισσότερες είναι συγκεντρωμένες γύρω από τη Βαλτική θάλασσα και στην Αλπική περιοχή.

2.6. ΚΛΙΜΑ

Το κλίμα της Ευρώπης μπορεί να θεωρηθεί από τα πιο ευνοϊκά στον κόσμο. Μόνο ένα πολύ μικρό τμήμα, που ανήκει στον πολικό κύκλο, χαρακτηρίζεται από ακραίες θερμοκρασίες κατά το χειμώνα. Το μεγαλύτερο μέρος ανήκει στην εύκρατη ζώνη. Τρεις βασικοί παράγοντες συντελούν σ' αυτήν τη διαμόρφωση. Η θέση της σε συνδυασμό με τα ρεύματα του Ατλαντικού και το ότι δεν χαρακτηρίζεται από μεγάλο υψόμετρο. Το ευρωπαϊκό κλίμα χαρακτηρίζεται από τέσσερις τύπους: το κλίμα της περιοχής προς τον Ατλαντικό, το ηπειρωτικό κλίμα (περιοχές της ανατολικής Ευρώπης), το αρκτικό κλίμα (σε ένα μικρό μέρος της βόρειας Ευρώπης) και το μεσογειακό κλίμα στη νότια Ευρώπη. Θα μπορούσε ακόμη να αναφερθεί και το κλίμα της κεντρικής Ευρώπης ως μεταβατικό ανάμεσα και στους τέσσερις τύπους κλίματος που αναφέρθηκαν (περιοχές της Τσεχίας, Σλοβακίας και Ουγγαρίας). Οι ακραίες θερμοκρασίες που έχουν καταγραφεί στην ήπειρο είναι +51 °C στην Σεβίλη και -55 °C στην Ρωσία(Χούγκορ).

2.7. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Φυλές

Η Ευρώπη, από τις πιο παλιές εποχές μέχρι και σήμερα, αποτέλεσε το σταυροδρόμι από το οποίο πέρασαν, έμειναν ή και διασταυρώθηκαν διάφορες φυλές. Από τις διασταυρώσεις αυτές δημιουργήθηκαν τελικά και οι σημερινές φυλές των Ευρωπαίων που μπορούμε να τις χωρίσουμε στις παρακάτω ομάδες:

- ❖ τη Μεσογειακή,
- ❖ την Αδριατική,
- ❖ την Αλπική,
- ❖ τη Βαλτική,
- ❖ τη Σκανδιναβική και
- ❖ τη Λαπωνική

Έτσι η ευρωπαϊκή ήπειρος παρουσιάζει κυριολεκτικά ένα μωσαϊκό από φυλές. Καθεμιά από τις παρακάτω φυλές κατοικεί και σε μια ορισμένη περιοχή.

Γλώσσες

Από άποψη γλώσσας, οι επικρατέστερες γλωσσικές ομάδες στην Ευρώπη είναι η ομάδα των Ρομανικών γλωσσών, η ομάδα των Γερμανικών γλωσσών και αυτή των Σλαβικών γλωσσών. Με βάση τον αριθμό των ομιλητών τους, η επικρατέστερη γλωσσική ομάδα είναι αυτή των Σλαβικών γλωσσών.

Πέρα από αυτές τις τρεις ομάδες γλωσσών, που θεωρούνται κλάδοι των Ινδοευρωπαϊκών γλωσσών, στην ήπειρο της Ευρώπης ομιλούνται ακόμα οι ομάδες των Ελληνικών, των Βαλτικών, των Κελτικών, της Αλβανικής και της Αρμενικής, που υπάγονται και αυτές στην οικογένεια των Ινδοευρωπαϊκών γλωσσών.

Συναντούνται ακόμα οι ομάδες των Ουραλικών γλωσσών καθώς και μερικές μικρές γλωσσικές οικογένειες στην περιοχή του Νότιου Καύκασου. Η Μαλτέζικη γλώσσα είναι η μοναδική Σημιτική γλώσσα που συναντάται στην Ευρώπη και αποτελεί μια επίσημη γλώσσα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ η Βασκική η μόνη απομονωμένη γλώσσα. Τέλος, ομιλούνται γλώσσες που ανήκουν στην οικογένεια των Τουρκικών γλωσσών.

Θρησκείες

Η χριστιανική αποτελεί τη βασικότερη θρησκεία των Ευρωπαίων με όλα τα γνωστά της δόγματα, όπως:

- ❖ Ορθοδοξία,
- ❖ Καθολικισμός,
- ❖ Προτεσταντισμός κλπ.

Στην περιοχή της βαλκανικής χερσονήσου υπάρχουν ακόμη και μουσουλμανικές μειονότητες στην Αλβανία, τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη, το Κόσοβο και την Τουρκία, ενώ σε ένα από τα ομοσπονδιακά υποκείμενα της Ρωσίας στην Ευρωπαϊκή της περιοχή, τη Δημοκρατία της Καλμίκια, βρίσκεται ο μοναδικός Βουδιστικός λαός της Ευρώπης.

2.8. ΠΑΡΑΓΩΓΗ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Πριν από μερικά χρόνια (μεταξύ του 1880-1910) η οικονομία της Ευρώπης κατείχε την πρώτη θέση στον κόσμο. Όμως μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο και την άνοδο της αμερικανικής οικονομίας, η ευρωπαϊκή έρχεται σε δεύτερη θέση. Ιδιαίτερα αισθητή ήταν η πτώση της οικονομίας στο διάστημα του μεσοπολέμου και στα πρώτα της χρόνια μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Σήμερα η οικονομία της Ευρώπης ως σύνολο (και όχι χωρισμένη, ανάλογα με τον ιδεολογικοπολιτικό προσανατολισμό των κρατών της) αρχίζει και ανεβαίνει σημαντικά. Παρόλο όμως ότι η ευρωπαϊκή οικονομία δεν μπορεί και αυτήν τη στιγμή ακόμη να συγκριθεί με την αμερικανική, εξακολουθεί να ασκεί μεγάλο βάρος στην παγκόσμια οικονομία, ενώ σε μερικούς τομείς η συμβολή της είναι αποφασιστική.

Σήμερα η οικονομία της Ευρώπης βασίζεται τόσο πάνω στη γεωργία, όσο και στη βιομηχανία. Στη γεωργική παραγωγή σημαντική θέση κατέχει το σιτάρι, η σίκαλη, το κριθάρι, η βρώμη, ενώ η ποσότητα του καλαμποκιού και του ρυζιού είναι κάπως περιορισμένη. Σημαντική είναι και η καλλιέργεια της πατάτας, των ζαχαρότευτλων, του καπνού, του ηλιόσπορου, του βαμβακιού, του λαδιού και των εσπεριδοειδών. Τα δάση δίνουν μεγάλες ποσότητες ξυλείας, κυτταρίνης και χαρτοπολλτού. Σημαντική είναι ακόμη και η κτηνοτροφική παραγωγή που βασίζεται κυρίως στην εκτροφή των βοοειδών και των χοιρινών, ενώ στις βαλκανικές χώρες βασίζεται κυρίως στην εκτροφή των αιγοπροβάτων. Χαρακτηριστικό της γεωργικής παραγωγής για μερικές από τις ευρωπαϊκές περιοχές είναι η μεγάλη απόδοση που έρχεται ως αποτέλεσμα της εφαρμογής των ορθολογιστικών συστημάτων, της χρησιμοποίησης μηχανικών μέσων και χημικών λιπασμάτων. Γενικά η ευρωπαϊκή γεωργία μπορεί να χαρακτηριστεί ως η πιο προοδευμένη στον κόσμο.

Σε σχέση με τις άλλες ηπείρους, ο ορυκτός πλούτος της Ευρώπης δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι αξιόλογος. Στο μόνο ορυκτό, που διαθέτει επάρκεια, είναι το σιδηρομετάλλευμα. Από τα άλλα πρέπει να αναφερθούν τα άλατα του καλίου, το κάρβουνο, ο υδράργυρος, ο μαγνησίτης, το ουράνιο, ο μόλυβδος, ο βωξίτης, το βολφράμιο και τελευταίο το πετρέλαιο που υπάρχει στην περιοχή της Ρουμανίας, στη Βόρεια Θάλασσα, αλλά και στο Βόρειο Αιγαίο.

Σημαντική επίσης είναι η ενέργεια από τους υδροηλεκτρικούς, τους θερμοηλεκτρικούς και, τα τελευταία χρόνια, από τους πυρηνικούς σταθμούς. Η βιομηχανική παραγωγή είναι σημαντική. Σε όγκο παραγωγής σημαντική θέση κατέχει η Ρωσία, η Γερμανία, η Αγγλία και η Γαλλία. Αναπτυγμένοι είναι όλοι οι κλάδοι της βιομηχανικής παραγωγής. Υπολογίζεται ότι η Ευρώπη παράγει πάνω από το ένα τρίτο της παγκόσμιας βιομηχανικής παραγωγής. Σημαντικά αναπτυγμένο είναι και το συγκοινωνιακό δίκτυο. Στην Ευρώπη βρίσκεται πάνω από το ένα τρίτο των σιδηροδρομικών γραμμών του κόσμου. Εξίσου σημαντικά αναπτυγμένο είναι το οδικό δίκτυο, οι αεροσυγκοινωνίες και η ναυσιπλοΐα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΠΡΟΦΙΛ ΕΥΡΩΠΑΙΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ

Στο τελευταίο Ευρωβαρόμετρο (Flash Eurobarometer 414) που πραγματοποιήθηκε τον Ιανουάριο του 2016 και δημοσιεύτηκε τον Μάρτιο του 2016, παρουσιάζονται τα κύρια χαρακτηριστικά των ευρωπαϊκών τουριστών. Η έρευνα διεξάγεται με τη μέθοδο των ερωτηματολογίων σε 30.105 ερωτώμενους σε 28 ευρωπαϊκές χώρες. Οι ερωτήσεις κατηγοριοποιούνται σε 3 μεγάλες ενότητες. Η πρώτη ενότητα περιλαμβάνει ερωτήσεις σχετικά με τη διερεύνηση και τον προγραμματισμό των διακοπών τους το 2015. Η δεύτερη ενότητα περιλαμβάνει ερωτήσεις σχετικά με την εμπειρία από τις διακοπές το 2015. Στην τρίτη ενότητα οι ερωτώμενοι απαντούν σε ερωτήσεις που αφορούν στον προγραμματισμό των διακοπών τους για το 2016.

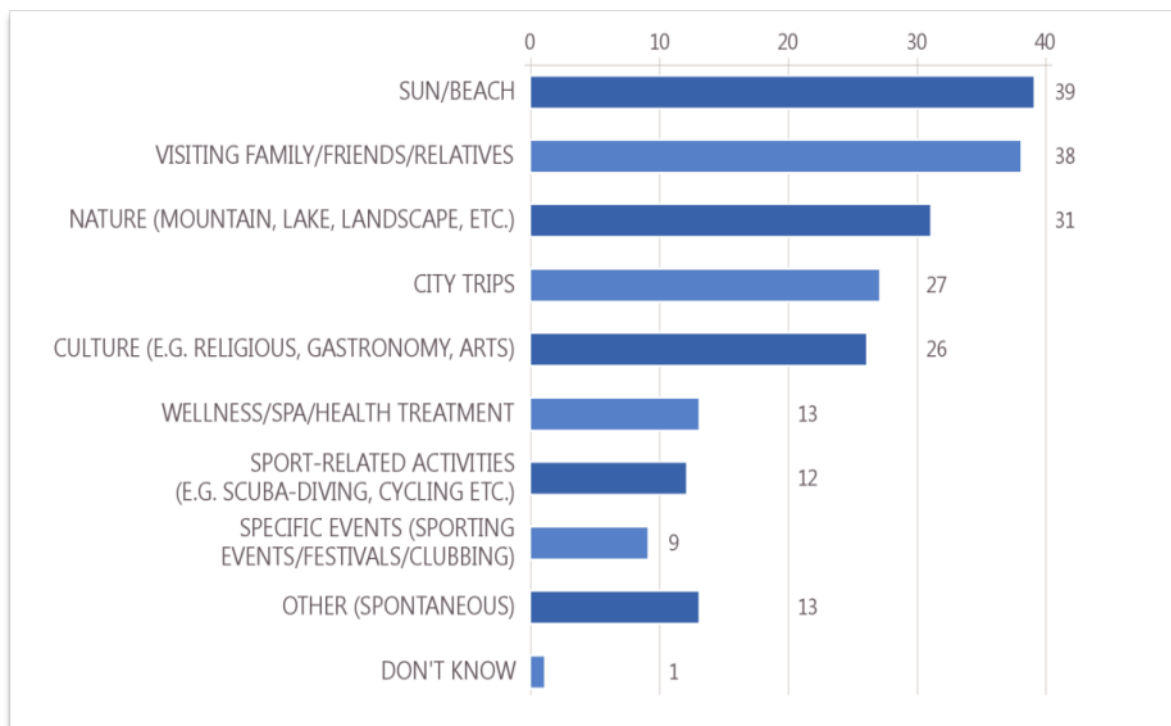
Συνοπτικά τα συνολικά ευρήματα της έρευνας ανά ενότητα παρουσιάζονται παρακάτω. Οι απαντήσεις αφορούν σε άτομα που πήγαν για διακοπές τουλάχιστον μια φορά μέσα στο 2015 και έμειναν τουλάχιστον 1 νύχτα σε έναν προορισμό. Προφανώς υπάρχουν διαφοροποιήσεις όσον αφορά στην εθνικότητα των ερωτώμενων.

3.1. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΙΑΚΟΠΩΝ ΤΟ 2015

3.1.1. Οι λόγοι που πήγαν διακοπές το 2015

Για ακόμα μια χρονιά και το 2014 οι ερωτώμενοι επιλέγουν να πάνε διακοπές για τον ήλιο και τη θάλασσα που θα συναντήσουν σε έναν προορισμό, με ποσοστό 39%, μειωμένο σε σχέση με το 48% που είχαν απαντήσει τον Ιανουάριο του 2015. Δεύτερος λόγος είναι η επίσκεψη σε συγγενείς και φίλους με ποσοστό 48% έναντι 36 % τον Ιανουάριο του 2015. Ακολουθεί το φυσικό περιβάλλον του προορισμού με ποσοστό 31%. Τα αποτελέσματα φαίνονται αναλυτικά στο παρακάτω γράφημα.

Γράφημα 1: Λόγοι που πήγαν διακοπές το 2015 οι Ευρωπαίοι τουρίστες

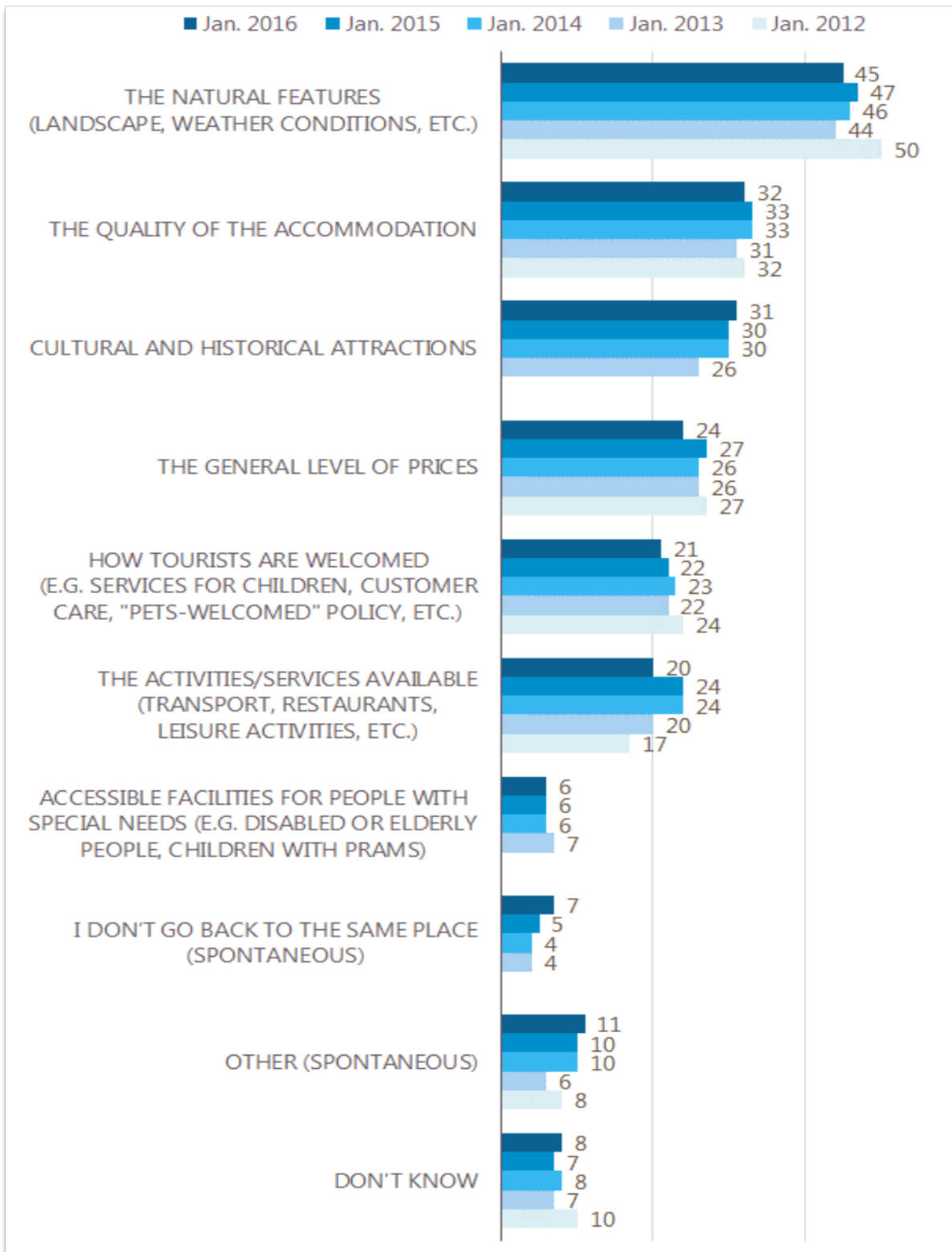
Πηγή: Flash Eurobarometer 432

3.1.2. Οι λόγοι που τους κάνουν να επιστρέψουν στον ίδιο προορισμό

Το 45% των ερωτηθέντων απαντά ότι επιστρέφει στον ίδιο προορισμό γιατί τους άρεσαν τα φυσικά χαρακτηριστικά, το κλίμα και γενικά οι ομορφιές του περιβάλλοντος (47% τον 01/2015). Ακολουθεί με 32% η ποιότητα των καταλυμάτων και με 31% τα πολιτιστικά και ιστορικά αξιοθέατα. Το επίπεδο των τιμών έρχεται τέταρτο στις προτιμήσεις των ταξιδιωτών με ποσοστό 24%, έναντι 27% τον 01/2015.

Οι μακροπρόθεσμες τάσεις δείχνουν οι λόγοι που κάνουν τους Ευρωπαίους τουρίστες να επιστρέφουν στον ίδιο προορισμό παραμένουν σταθεροί και φαίνονται μέσω του παρακάτω γραφήματος.

Γράφημα 2: Λόγοι επιστροφής Ευρωπαίων τουριστών στον ίδιο προορισμό

Πηγή: Flash Eurobarometer 432

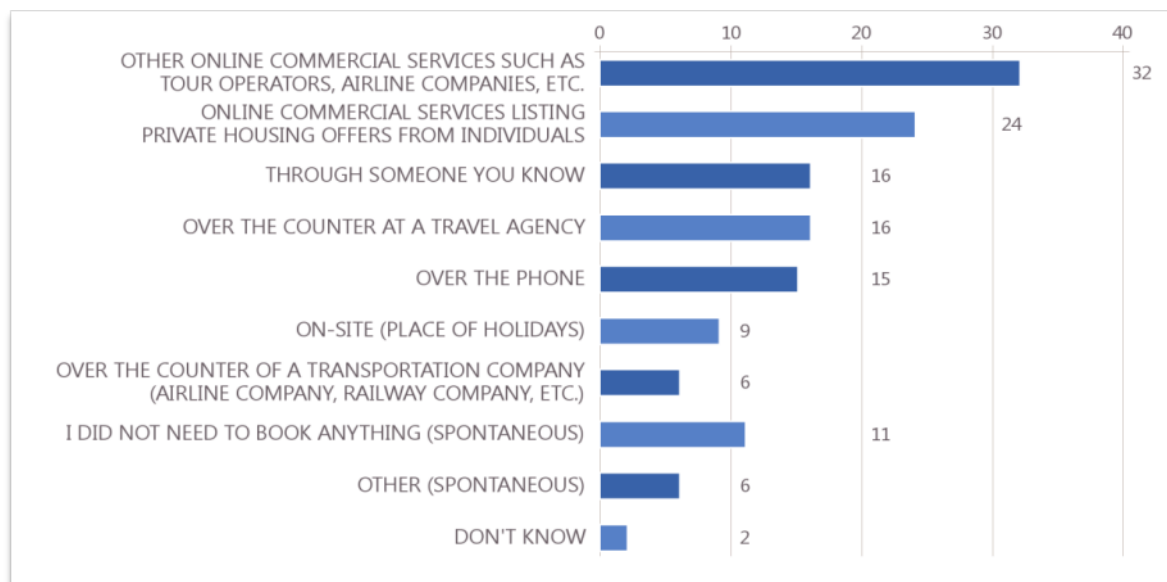
3.1.3. Κύριες πηγές πληροφόρησης για τον προγραμματισμό των διακοπών το 2015

Πάνω από τους μισούς ερωτηθέντες (51%) απάντησαν ότι οι συστάσεις από φίλους και συγγενείς αποτέλεσαν την κύρια πηγή πληροφόρησής τους για την επιλογή ενός προορισμού για να περάσουν τις διακοπές τους. Δεύτερη πηγή (34%) αποτελούν οι πληροφορίες που αντλούν από το διαδίκτυο και ακολουθεί η προσωπική εμπειρία (33%). Το ποσοστό των ερωτηθέντων που αντλεί τις πληροφορίες για τον προγραμματισμό των διακοπών από τα τουριστικά γραφεία/πρακτορεία περιορίστηκε ακόμη περισσότερο (17% έναντι 18% τον Ιανουάριο του 2015) και αποτελεί την τέταρτη πηγή πληροφόρησης.

3.1.4. Μέθοδοι που χρησιμοποιούν για την οργάνωση των διακοπών

Φαίνεται ότι το διαδίκτυο έχει μπει για τα καλά στη ζωή των τουριστών, καθώς το 56% των ερωτηθέντων απάντησαν ότι οργάνωσαν τις διακοπές τους μέσω του internet. Μέσω κάποιου γνωστού οργάνωσε τις διακοπές του το 16% και μέσω τουριστικού γραφείου το 16%. Τα αποτελέσματα εμφανίζονται αναλυτικότερα στο παρακάτω γράφημα.

Γράφημα 3: Μέθοδοι οργάνωσης διακοπών Ευρωπαίων τουριστών

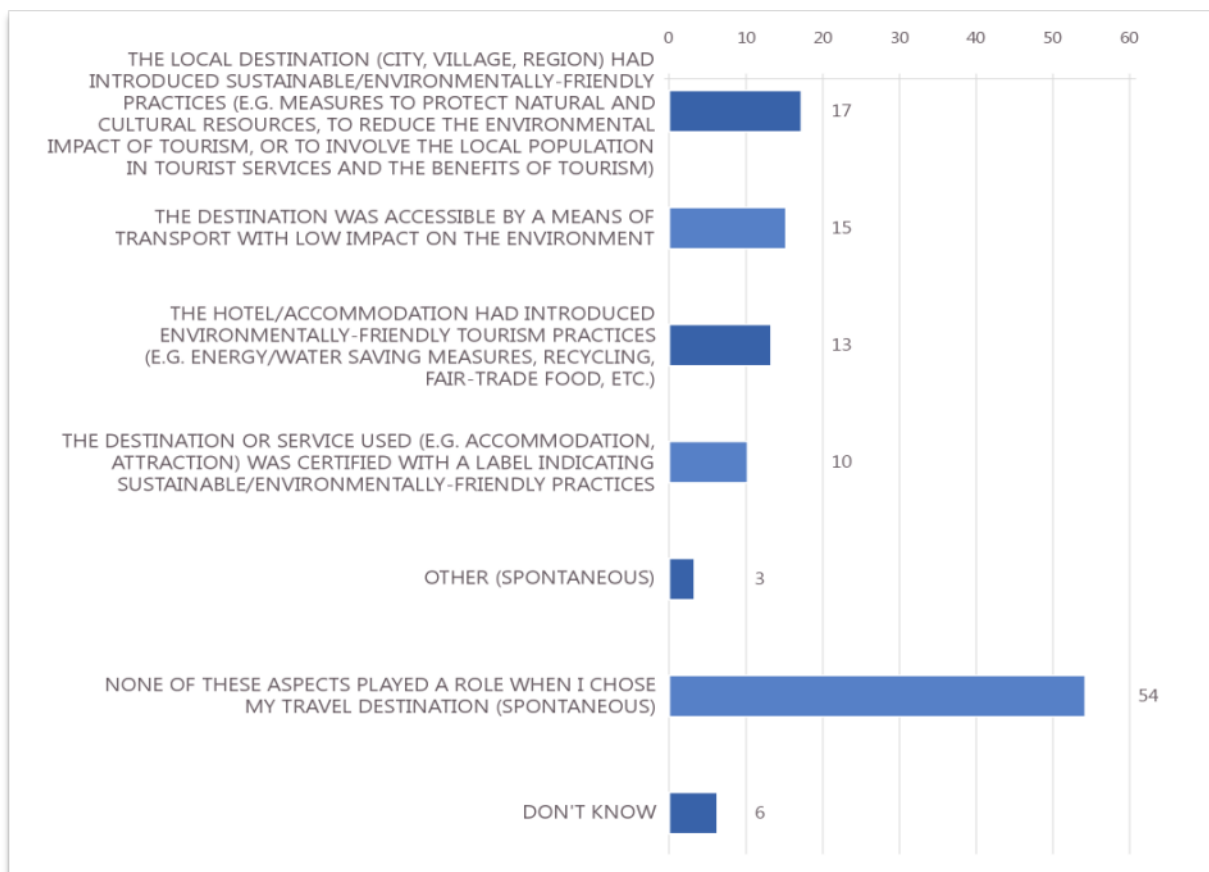

Πηγή: Flash Eurobarometer 432

3.1.5. Ο ρόλος των φιλικών προς το περιβάλλον πτυχών κατά την επιλογή ταξιδιωτικών προορισμών

Πάνω από τους μισούς ερωτηθέντες (54%) απάντησαν ότι δεν επηρεάστηκαν από περιβαλλοντικές εκτιμήσεις όταν επέλεξαν τον προορισμό των διακοπών τους το 2015. Λιγότεροι από έναν στους πέντε ερωτηθέντες έδωσαν προσοχή στο γεγονός ότι ο τοπικός προορισμός είχε εισάγει φιλικές προς το περιβάλλον πρακτικές (17%), ότι ο προορισμός ήταν προσβάσιμος από μέσο μεταφοράς με χαμηλό αντίκτυπο προς το περιβάλλον (15%) και ότι το ξενοδοχείο ή το κατάλυμα είχε εισάγει φιλικές προς το περιβάλλον τουριστικές πρακτικές (13%). Ένας στους 10 ερωτηθέντες ανέφερε το γεγονός ότι ο προορισμός ή η υπηρεσία που χρησιμοποιήθηκε ήταν πιστοποιημένη με μια ετικέτα που υποδεικνύει φιλικές προς το περιβάλλον πρακτικές. Τα αποτελέσματα φαίνονται αναλυτικότερα στο γράφημα που ακολουθεί.

Γράφημα 4: Ο ρόλος των φιλικών προς το περιβάλλον πτυχών

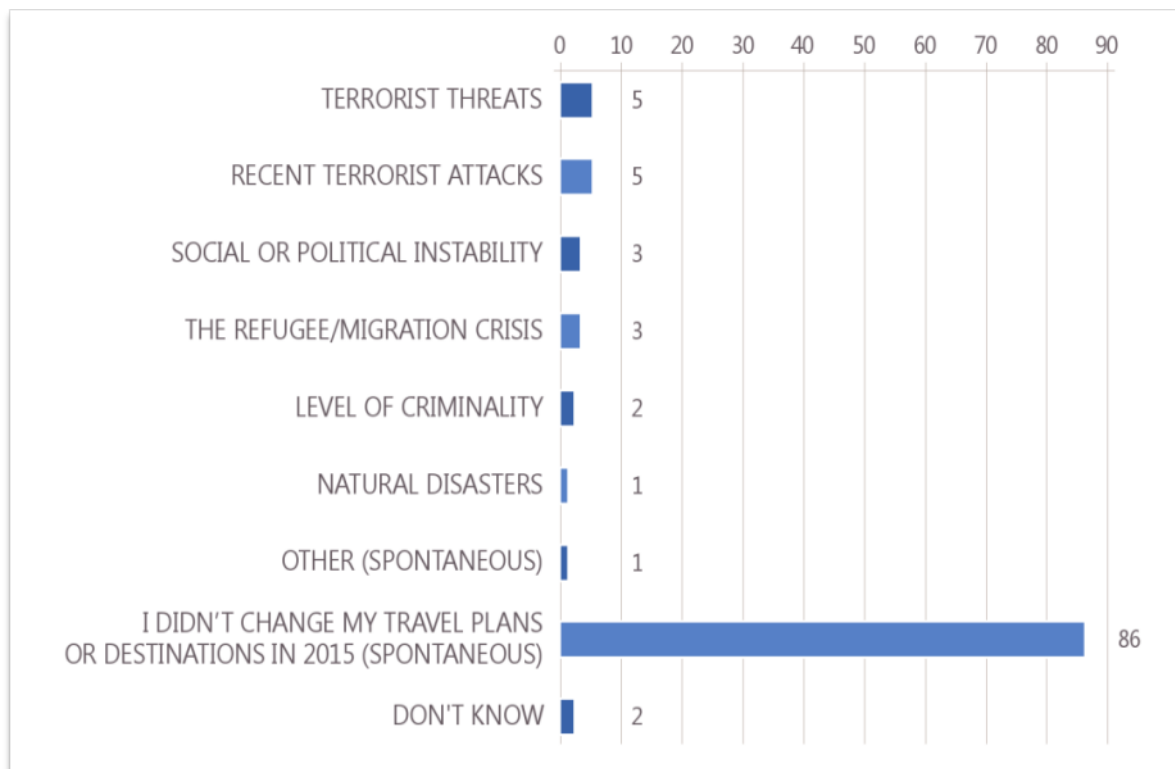

Πηγή: Flash Eurobarometer 432

3.1.6. Αλλαγή στα πλάνα ταξιδιού ή στον προορισμό λόγω τοπικών συνθηκών

Περισσότεροι από 8 στους 10 ερωτηθέντες (86%) δεν άλλαξαν τα σχέδια ταξιδιού ή τους προορισμούς το 2015 λόγω οποιωνδήποτε από τις περιστάσεις που προτάθηκαν σε αυτή την ερώτηση. Στο παρακάτω γράφημα φαίνονται αναλυτικά τα αποτελέσματα καθώς και οι λόγοι για τους οποίους οι ερωτηθέντες άλλαξαν τα σχέδια τους.

Γράφημα 5: Αλλαγή στα πλάνα των Ευρωπαίων τουριστών λόγω των τοπικών συνθηκών

Πηγή: Flash Eurobarometer 432

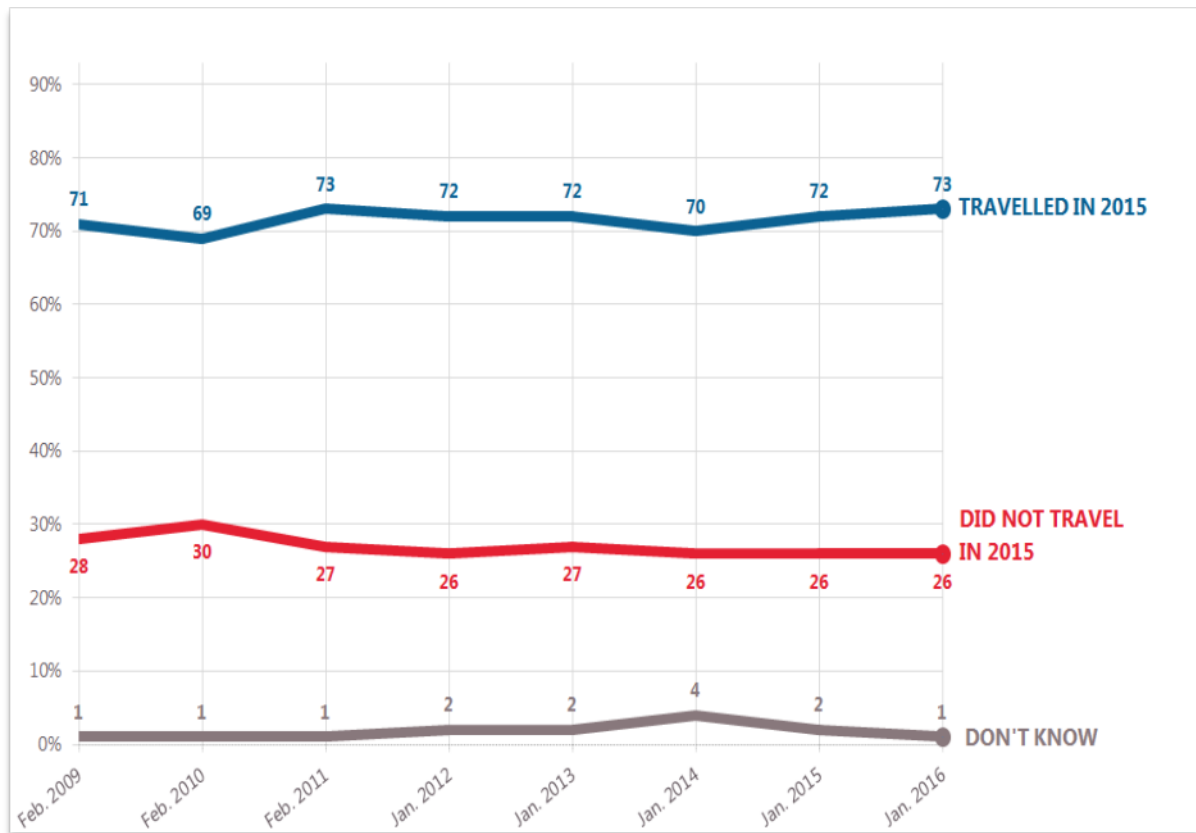
3.2. Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΩΝ ΔΙΑΚΟΠΩΝ ΤΟ 2015

3.2.1. Ποσοστό ερωτηθέντων που ταξίδεψαν το 2015

Το 73% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ταξίδεψε τουλάχιστον μία φορά μέσα στο 2015 είτε για λόγους αναψυχής, είτε για επαγγελματικούς λόγους (έναντι 72% τον Ιανουάριο του 2015).

Η αναλογία των ταξιδιωτών έχει παραμείνει σταθερή από το 2009 και κυμαίνεται μεταξύ 69% και 73%. Υπάρχει μία ελαφριά αύξηση τα τελευταία δυο χρόνια (3% από το 2014).

Γράφημα 6: Αναλογία Ευρωπαίων τουριστών που ταξίδεψαν (2009-2015)

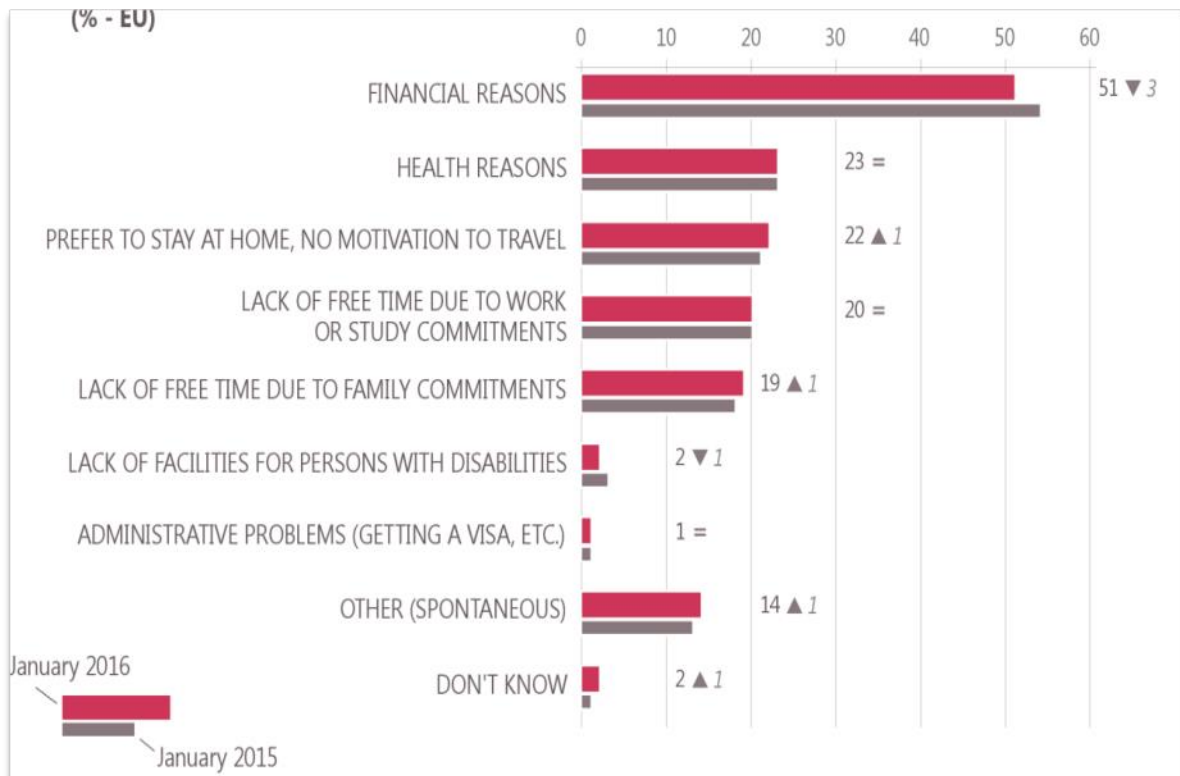
Πηγή: Flash Eurobarometer 432

3.2.2. Εμπόδια για υλοποίηση διακοπών το 2015

Πάνω από τους μισούς ερωτηθέντες (51%) οι οποίοι δεν πήγαν διακοπές το 2015 ανέφεραν ως αιτία τους οικονομικούς λόγους. Το 23% των ερωτηθέντων ανέφερε λόγους υγείας, το 22% ανέφερε ότι προτίμησε να μείνει σπίτι ή ότι δεν είχε κίνητρο για να κάνει διακοπές. Τέλος, το 19% ανέφερε ότι δεν είχε χρόνο λόγω οικογενειακών δεσμεύσεων.

Αυτά τα αποτελέσματα είναι παρόμοια με εκείνα του περασμένου χρόνου και παρουσιάζονται στο παρακάτω γράφημα.

Γράφημα 7: Εμπόδια για υλοποίηση διακοπών Ευρωπαίων τουριστών (σύγκριση 2014-2015)

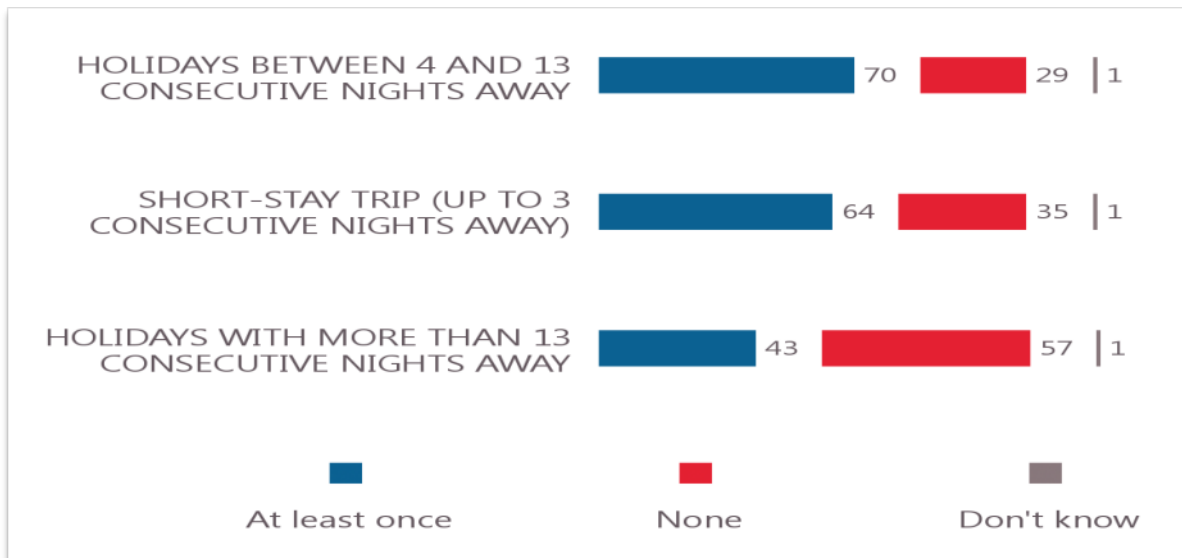

Πηγή: Flash Eurobarometer 432

3.2.3. Διάρκεια των διακοπών το 2015

Η πλειονότητα των ερωτηθέντων (70% έναντι 56% τον Ιανουάριο του 2015) δήλωσε ότι έκανε διακοπές για περίοδο από 4-13 συνεχόμενες νύχτες, ενώ το 64%(έναντι 49% τον Ιανουάριο του 2015) έκανε διακοπές μικρής διάρκειας μέχρι 3 διανυκτερεύσεις. Τέλος, το 43% των ερωτηθέντων έκανε διακοπές διάρκειας μεγαλύτερης από 13 συνεχόμενες νύχτες. Τα αποτελέσματα φαίνονται στο παρακάτω γράφημα.

Γράφημα 8: Διάρκεια διακοπών Ευρωπαίων τουριστών το 2015

Πηγή: Flash Eurobarometer 432

3.2.4. Είδη διακοπών που επιλέχτηκαν το 2015

Η πλειοψηφία των Ευρωπαίων τουριστών προτιμούν να πραγματοποιούν ταξίδια όπου τα διάφορα τμήματα του ταξιδιού αγοράζονται ξεχωριστά και να μην κάνουν χρήση πακέτων διακοπών.

Στα γραφήματα που ακολουθούν για κάθε διάρκεια διακοπών (μέχρι 3 διανυκτερεύσεις, 4 – 13 διανυκτερεύσεις, πάνω από 13 διανυκτερεύσεις) φαίνονται οι προτιμήσεις για το είδος των διακοπών.

Γράφημα 9: Είδος διακοπών για ταξίδι διάρκειας έως 3 διανυκτερεύσεων

Πηγή: Flash Eurobarometer 432

Γράφημα 10: Είδος διακοπών για ταξίδι διάρκειας 4 - 13 διανυκτερεύσεων

Πηγή: Flash Eurobarometer 432

Γράφημα 11: Είδος διακοπών για ταξίδι διάρκειας μεγαλύτερης των 13 διανυκτερεύσεων

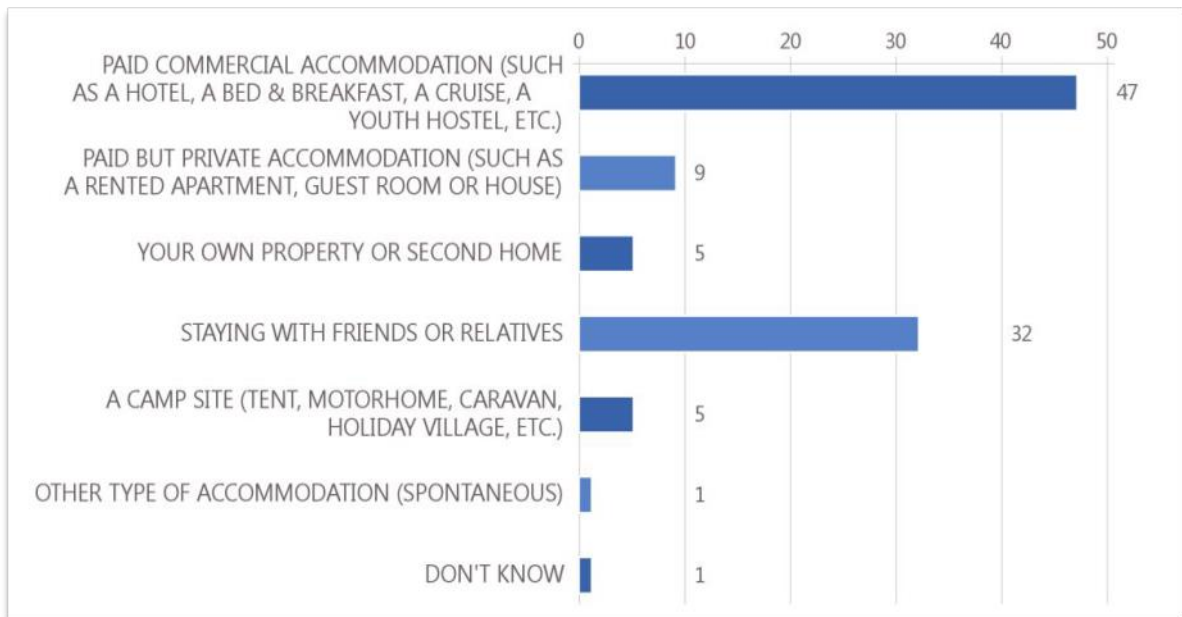
Πηγή: Flash Eurobarometer 432

3.2.5. Είδη καταλυμάτων που επιλέχτηκαν το 2015

Η πλειοψηφία των Ευρωπαίων τουριστών προτιμούν να διαμένουν σε εμπορικά καταλύματα με φίλους ή συγγενείς.

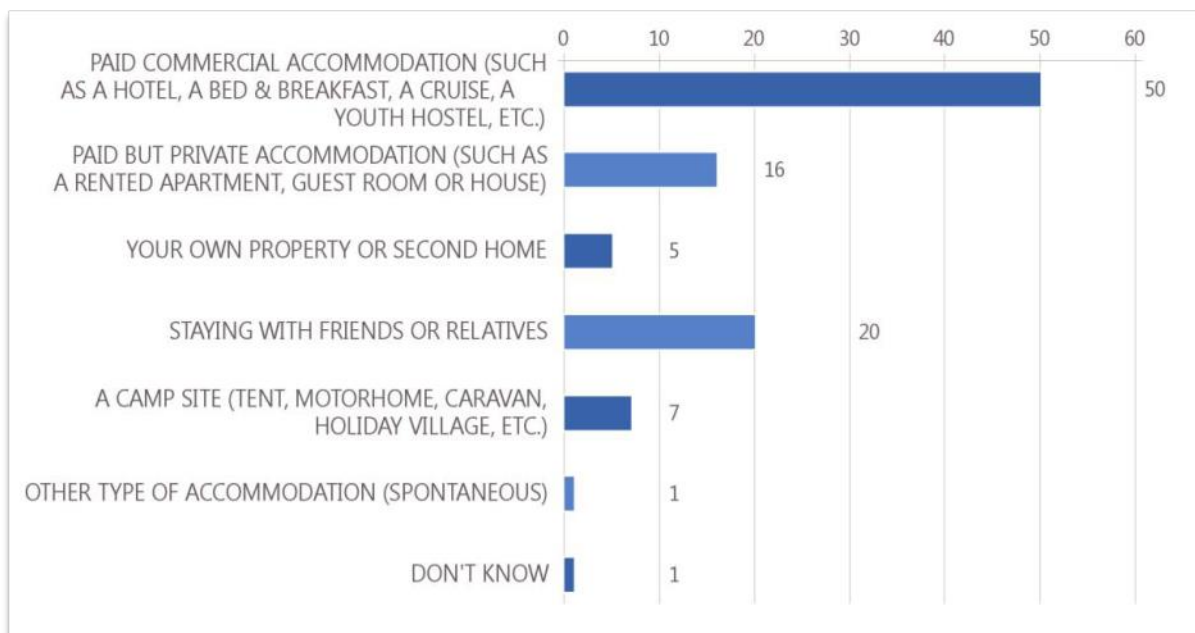
Στα γραφήματα που ακολουθούν για κάθε διάρκεια διακοπών (μέχρι 3 διανυκτερεύσεις, 4 – 13 διανυκτερεύσεις, πάνω από 13 διανυκτερεύσεις) φαίνονται οι προτιμήσεις για το είδος του καταλύματος.

Γράφημα 12: Είδος καταλύματος για ταξίδι διάρκειας έως 3 διανυκτερεύσεων

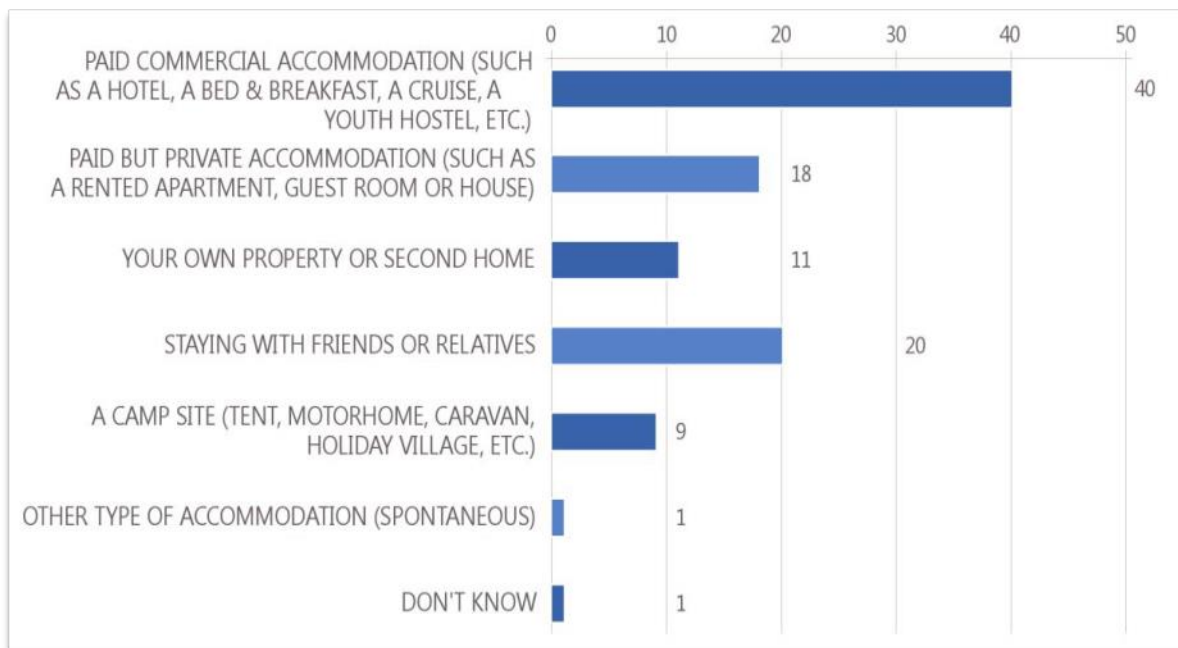
Πηγή: Flash Eurobarometer 432

Γράφημα 13: Είδος καταλύματος για ταξίδι διάρκειας 4 έως 13 διανυκτερεύσεων

Πηγή: Flash Eurobarometer 432

Γράφημα 14: Είδος καταλύματος για ταξίδι διάρκειας μεγαλύτερης των 13 διανυκτερεύσεων

Πηγή: Flash Eurobarometer 432

3.2.6. Προορισμός των διακοπών το 2015

Το 66% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι πέρασε τις κύριες διακοπές του μέσα στη χώρα του και το 51% μέσα την ΕΕ-28. Τέλος, το 22% δήλωσε ότι ταξίδεψε εκτός ΕΕ-28. Οι πιο δημοφιλείς χώρες προορισμού (εκτός του εσωτερικού της ίδιας τους της χώρας) παραμένουν η Ισπανία, η Ιταλία, η Γαλλία, η Γερμανία, η Αυστρία, η Νοτ. Αφρική/Μ. Ανατολή, η Ελλάδα και η Ασία/Ωκεανία.

3.2.7. Βαθμός ικανοποίησης από τις κύριες διακοπές τους το 2015

Σχεδόν όλοι οι ερωτηθέντες (95%) δήλωσαν ότι έμειναν ικανοποιημένοι από την ασφάλεια του καταλύματος τους, με το 66% να δηλώνουν πολύ ικανοποιημένοι και το 29% σχετικά ικανοποιημένοι. Η ίδια αναλογία των ερωτηθέντων (95%) δήλωσαν ότι έμειναν ικανοποιημένοι από τα φυσικά/περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά της περιοχής, με το 69% να δηλώνουν πολύ ικανοποιημένοι και το 26% σχετικά ικανοποιημένοι. Τα αποτελέσματα είναι παρόμοια και όσον αφορά την ποιότητα του καταλύματος: 94% δήλωσαν ότι έμειναν ικανοποιημένοι εκ των οποίων το 60% έμειναν πολύ ικανοποιημένοι.

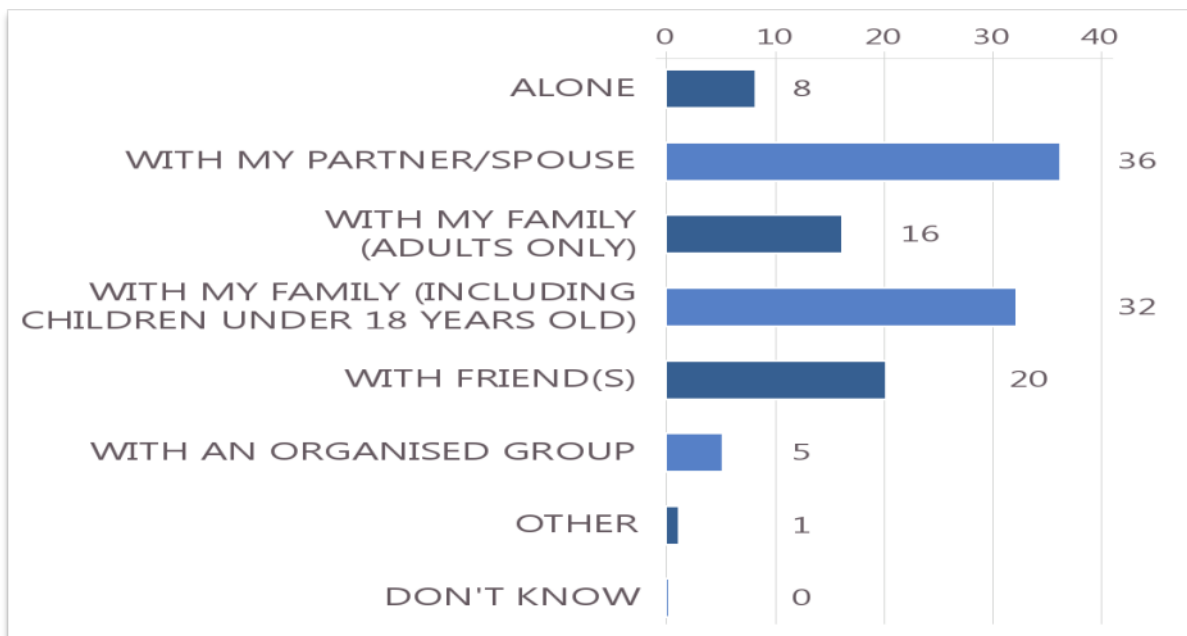
Σχεδόν 9 στους 10 ερωτηθέντες (88%) έμειναν ικανοποιημένοι από τις διαθέσιμες δραστηριότητες και υπηρεσίες(μέσα μεταφοράς, εστιατόρια, κ.α.). Σχεδόν οι μισοί από αυτούς (47%) έμειναν πολύ ικανοποιημένοι.

Ως προς το γενικό επίπεδο τιμών το 85% των υποψηφίων δήλωσε ότι έμεινε ικανοποιημένο. Από αυτούς το 34% ανέφερε ότι έμεινε πολύ ικανοποιημένο και το 51% σχετικά ικανοποιημένο.

3.2.8. Με ποιον ταξίδεψαν στις κύριες διακοπές τους το 2015

Περισσότεροι από το ένα τρίτο (36%) των υποψηφίων ανέφεραν ότι ταξίδεψαν με τον σύντροφο τους. Το 32% των υποψηφίων πήγαν διακοπές με την οικογένεια τους (συμπεριλαμβανομένων παιδιών κάτω των 18 χρονών). Ένας στους πέντε ερωτηθέντες (20%) ταξίδεψε με φίλους και ένας στους έξι (16%) ταξίδεψε με την οικογένεια (ενήλικες μόνο). Στο γράφημα που ακολουθεί φαίνονται όλα τα αποτελέσματα της έρευνας.

Γράφημα 15: Με ποιον ταξίδεψαν οι Ευρωπαίοι τουρίστες στις κύριες διακοπές τους το 2015

Πηγή: Flash Eurobarometer 432

3.3. ΣΧΕΔΙΑ ΓΙΑ ΔΙΑΚΟΠΕΣ ΤΟ 2016

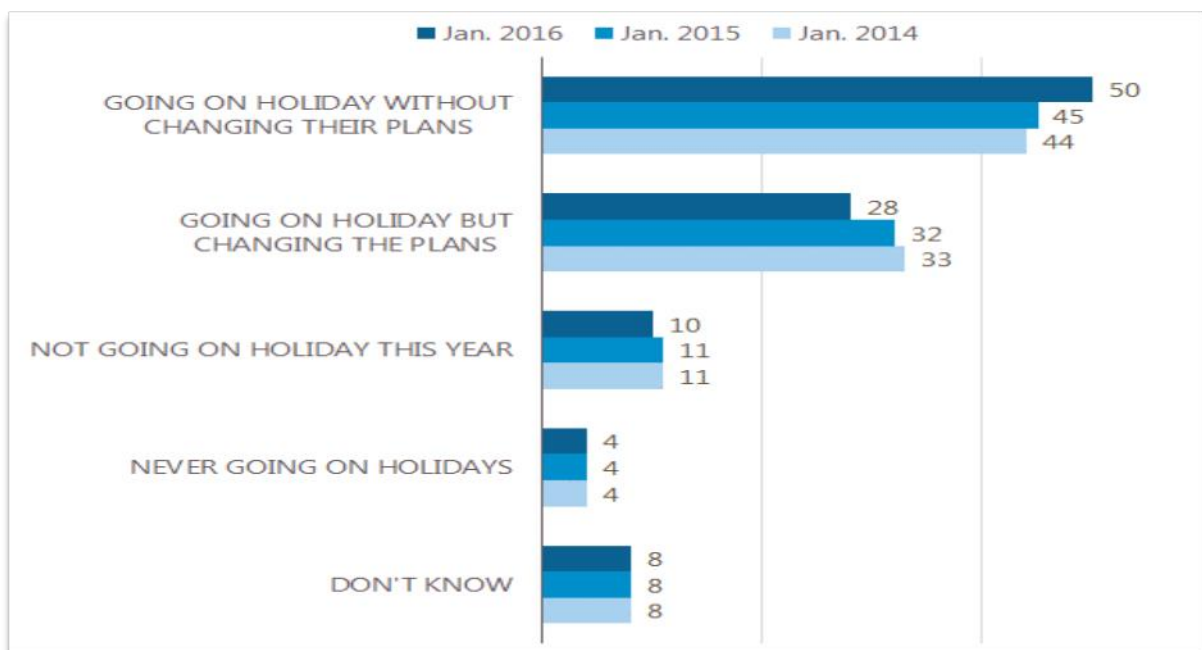
3.3.1. Επιπτώσεις της τρέχουσας οικονομικής κατάστασης για τα σχέδια διακοπών το 2016

Οι μισοί από τους ερωτηθέντες (50%) είπαν ότι θα πάνε διακοπές το 2016 χωρίς να αλλάξουν τα σχέδια που έχουν εξαιτίας της οικονομικής κατάστασης που επικρατεί, ενώ το 28% ανέφερε ότι θα

πάει μεν διακοπές το 2016 αλλά με κάποια αλλαγή στα σχέδια. Ένας στους 10 (10%) απάντησε πως δεν θα πάει διακοπές λόγω της τρέχουσας οικονομικής κατάστασης, ενώ το 4% ανέφερε πως δεν πάει ποτέ διακοπές. Τέλος, το 8% των ερωτηθέντων δεν μπορούσε να απαντήσει αν η τρέχουσα οικονομική κατάσταση θα επηρεάσει τα σχέδια τους.

Όπως φαίνεται και στο παρακάτω γράφημα, οι ερωτηθέντες είναι τώρα περισσότερο πιθανόν από το 2014 ή το 2015 να πουν ότι θα πάνε διακοπές χωρίς να αλλάξουν τα σχέδια τους (+6% από το 2014). Παράλληλα, είναι λιγότερο πιθανόν να πουν ότι θα πάνε διακοπές αλλά θα αλλάξουν τα σχέδια τους (-5% από το 2014).

Γράφημα 16: Αντίκτυπο τρέχουσας οικονομικής κατάστασης στα σχέδια των Ευρωπαίων τουριστών (2014-2016)

Πηγή: Flash Eurobarometer 432

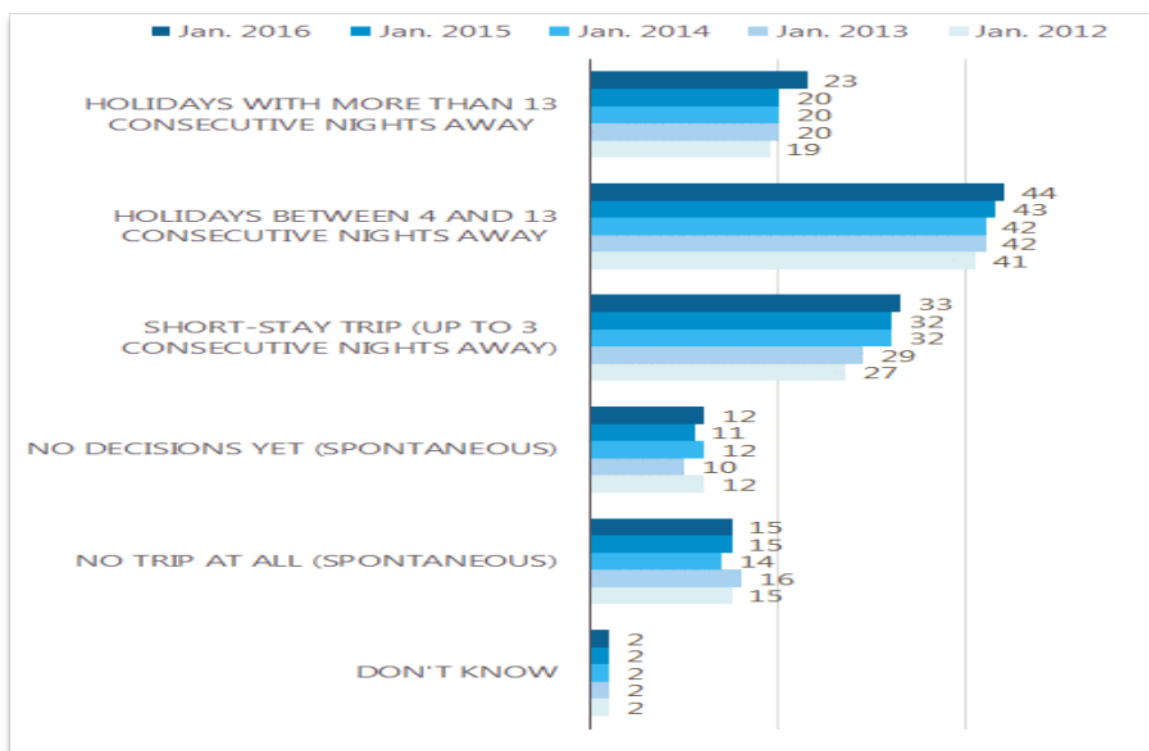
3.3.2. Διάρκεια διακοπών για το έτος 2016

Τα σχέδια για όλα τα είδη διακοπών δείχνουν μια ελαφριά αύξηση σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια.

Το 44% των ερωτηθέντων είπε πως σχεδιάζει να κάνει διακοπές διάρκειας μεταξύ 4 και 13 συνεχόμενων νυχτών το 2016, ενώ το 33% είπε ότι σχεδιάζει να κάνει διακοπές μέχρι 3 συνεχόμενες νύχτες. Το 13% ανέφερε ότι σχεδιάζει να κάνει διακοπές διάρκειας μεγαλύτερης των 13 συνεχόμενων νυχτών.

Κατά την διάρκεια των τελευταίων 4 ετών, υπάρχει μια μικρή αύξηση στις αναλογίες σχεδιασμού διακοπών διαφόρων διαστημάτων. Συγκεκριμένα, οι ερωτηθέντες είναι περισσότερο πιθανόν να πουν ότι σχεδιάζουν ταξίδια έως 3 συνεχόμενες νύχτες (+6% από το 2012), ενώ μικρές αυξήσεις παρατηρούνται στα ταξίδια διάρκειας μεγαλύτερα των 13 συνεχόμενων νυχτών (+4% από το 2012) και στα ταξίδια διάρκειας 4 με 13 συνεχόμενων νυχτών (+3% από το 2012). Τα αποτελέσματα φαίνονται στο γράφημα που ακολουθεί.

Γράφημα 17: Σχέδια για είδη διάρκειας διακοπών Ευρωπαίων τουριστών (2012-2016)

Πη

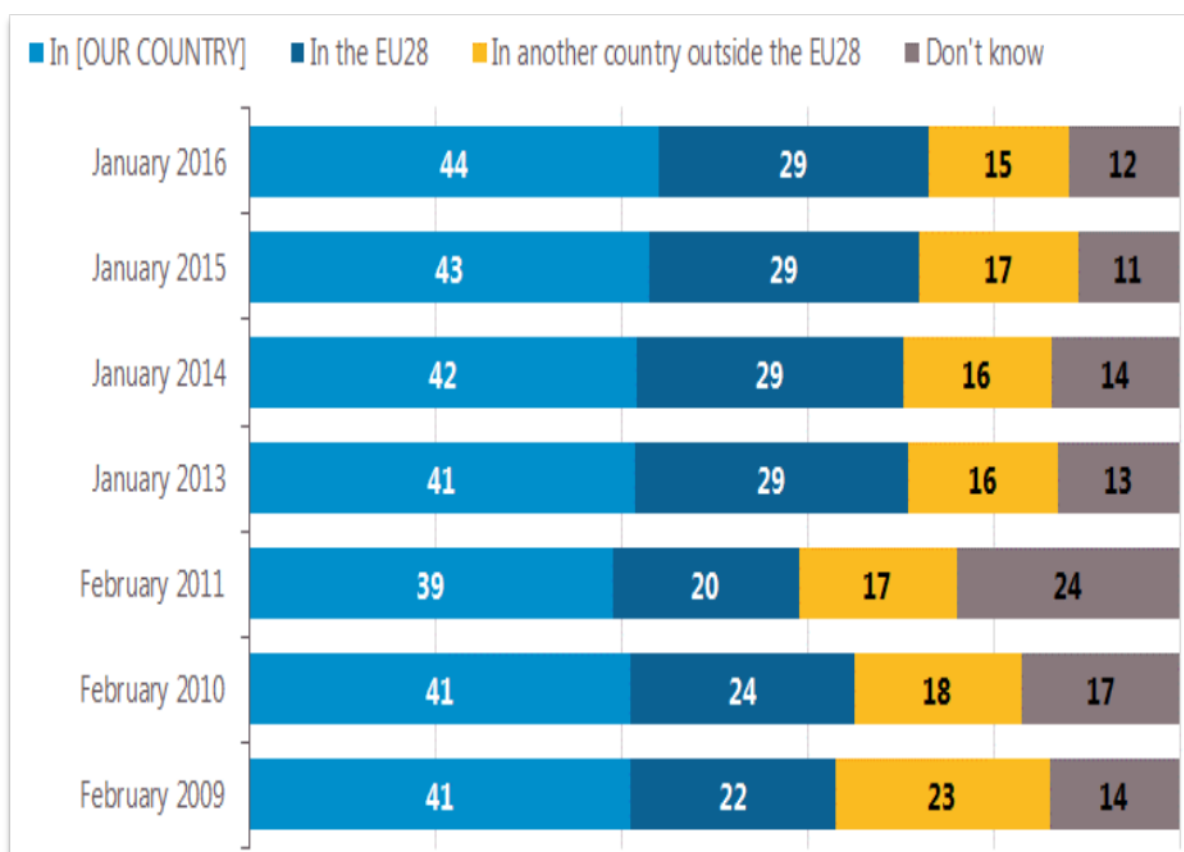
γή: Flash Eurobarometer 432

3.3.3. Προορισμός διακοπών για το έτος 2016

Πάνω από τέσσερις στους δέκα ερωτηθέντες (44%) αυτών που δήλωσαν ότι θα κάνει διακοπές (κύριες και δευτερεύουσες) το 2016 σκοπεύει να πάει σε κάποιο προορισμό μέσα στη χώρα του, ενώ το 29% αυτών σε κάποια άλλη χώρα μέσα στην ΕΕ. Μόνο το 15% θα επισκεφτεί προορισμό εκτός ΕΕ.

Τα σχέδια είναι παρόμοια με εκείνα των προηγούμενων χρόνων και φαίνονται στο παρακάτω γράφημα. Από το 2009, υπάρχει μια κικρή αύξηση στην αναλογία εκείνων που σχεδιάζουν τις κύριες διακοπές τους στην χώρα τους (+3%), μια μεγαλύτερη αύξηση στην αναλογία εκείνων που σκοπεύουν να κάνουν διακοπές σε κάποια άλλη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (+7%), και μια μείωση στην αναλογία εκείνων που σχεδιάζουν τις διακοπές τους εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης (-8%).

Γράφημα 18: Προορισμός διακοπών Ευρωπαίων τουριστών (2009-2016)

Πηγή: Flash Eurobarometer 432

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΟΙ ΕΥΡΩΠΑΙΟΙ ΤΟΥΡΙΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στους πιο προσφιλείς τουριστικούς προορισμούς έχει εξελιχθεί η Ελλάδα, κυρίως την τελευταία 10ετία. Η Ελλάδα είναι ανάμεσα στους 4 αγαπημένους κοντινούς προορισμούς τους οποίους προτιμούν οι σύγχρονοι ενήλικες Ευρωπαίοι για τις διακοπές τους αλλά και στους 5 κορυφαίους όσο οι ίδιοι ήταν 10 χρόνια νεότεροι. Το δεδομένο αυτό αναπαριστά την αύξηση της ελκυστικότητας της χώρας μας στους ευρωπαϊούς ταξιδιώτες την τελευταία 10ετία.

Πρώτη τους επιλογή ήταν και παραμένει η Ισπανία. Οι σύγχρονοι Ευρωπαίοι ταξιδιώτες έχουν ως δεύτερη δημοφιλέστερη επιλογή προορισμού την Ιταλία και ύστερα τη Γαλλία ενώ ακολουθεί στην 5η θέση η Πορτογαλία.

Για τις προτιμήσεις τους πριν από μια δεκαετία, η κατάταξη εμφανίζεται ελαφρώς τροποποιημένη, με τις ίδιες ωστόσο χώρες (Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Πορτογαλία, Ελλάδα). Αυτό είναι ένα από τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε έρευνα που διενήργησε για λογαριασμό της eDreams, η One Poll το 2017, με συνεντεύξεις σε δείγμα 13.000 καταναλωτών από 8 χώρες (ΗΠΑ, Ην. Βασίλειο, Γαλλία, Γερμανία, Σουηδία, Πορτογαλία, Ιταλία, Ισπανία).

Το 51% των σύγχρονων ταξιδιωτών ισχυρίζονται ότι τώρα ταξιδεύουν συχνότερα από παλιά, το 48% πιστεύει ότι τα ταξίδια έχουν γίνει πιο προσβάσιμα σε σχέση με το παρελθόν, ένας στους 5 πιστεύει ότι έχει μεγαλύτερη διάθεση τώρα για ταξίδια περιπέτειας, το 43% τείνει να ταξιδεύει επειδή έχει υψηλότερα εισοδήματα και ένας στους 4 εκφράζει την ευγνωμοσύνη του για τη δυνατότητα online κράτησης καθώς, όπως πιστεύει, διευκολύνει τη διαδικασία.

Οι νεότερες γενιές φαίνεται ότι ταξιδεύουν από πιο μικρή ηλικία. Μόλις το 19% των baby boomers δήλωσαν ότι είχαν ταξιδέψει στο εξωτερικό πριν τα 5α τους γενέθλια ενώ το ίδιο ποσοστό για τους Millennials είναι 3 φορές μεγαλύτερο. Μόλις το 13% των Millennials δεν είχε ταξιδέψει στο εξωτερικό πριν την ηλικία των 18 ενώ οι ίδιοι ταξιδιώτες προηγούνται και σε επίπεδο αριθμού των χωρών τις οποίες είχαν επισκεφθεί (3 χώρες μέχρι τα 18 οι baby boomers, 6 χώρες μέχρι τα 18 οι Millennials). Επιπλέον, το 60% της γενιάς Z (έως 18 ετών) έχει ήδη ταξιδέψει στο εξωτερικό τουλάχιστον μια φορά πριν τα 5 έτη.

Συμπεραίνοντας, η Ελλάδα καταλαμβάνει ένα από τα μεγαλύτερα μερίδια αγοράς ως Τουριστικός προορισμός στον Ευρωπαϊκό εξερχόμενο τουρισμό. Με το πέρασμα του χρόνου όλο και περισσότεροι

Ευρωπαίοι τουρίστες εμφανίζονται με προτίμηση στην Ελλάδα. Το γεγονός αυτό, τονίζει την σημασία της ύπαρξης των κατάλληλων υποδομών στην χώρα μας, καθώς και της εξάρτησης της οικονομίας της χώρας μας από τον Τουρισμό.

4.1. ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Οι σχέσεις της Ελλάδας με την καρδιά λειτουργίας της Ευρώπης γράφουν πλέον 34 χρόνια πορείας, μιας διαδρομής πολύ γόνιμης και δημιουργικής για τον τόπο, για την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας και την ευμάρεια της πλειονότητας των πολιτών έως τη μεγάλη κρίση. Εντούτοις, το 2015, που κλείνει τώρα, υπήρξε μια πολύ ιδιαίτερη και δύσκολη χρονιά στις σχέσεις της Ελλάδας και της Ευρώπης, καθώς τα πράγματα έφθασαν σε ένα οριακό σημείο καμψής. Η Ελλάδα κινδύνευε να βρεθεί εκτός της ευρωπαϊκής οικογένειας και του ενιαίου νομίσματος, μια εξέλιξη που μπορούσε να προκαλέσει σοκ σε ολόκληρη τη διεθνή οικονομική κοινότητα. Άλλωστε, δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι το 2015 η Ουάσιγκτον επικοινωνήσε με την Αθήνα όσο ποτέ άλλοτε στο παρελθόν, για την παραμονή της Ελλάδας στον κεντρικό ευρωπαϊκό κορμό. Σε πρώτη ανάγνωση τα αποτελέσματα της χρονιάς αυτής δεν είναι τα καλύτερα όσον αφορά τις ελληνο-ευρωπαϊκές σχέσεις, σε δεύτερη αποτύπωση όμως υπάρχουν ορισμένα θετικά στοιχεία. Από καθαρά οικονομικής πλευράς το κόστος για τη χώρα αυξήθηκε σε σύγκριση με δώδεκα μήνες πριν, σε σχέση δηλαδή με το τέλος του 2014. Αυτό είναι το πρώτο μεγάλο κρατούμενο και είναι πολύ σοβαρό για την αγορά και τα νοικοκυριά, διότι παρατηρήθηκε μείωση κερδοφορίας και εισοδημάτων, απώλεια αξιών και περιουσιών, αύξηση των φόρων, του χρέους και άλλων επιβαρύνσεων, χωρίς παράλληλα να δημιουργούνται και οι προϋποθέσεις για μια μεσοπρόθεσμη προοπτική οικονομικής ανάπτυξης, η οποία είναι και το βασικό ζητούμενο για την κοινωνία. Παράλληλα, σε πολιτικό επίπεδο, οι σχέσεις δεν χαρακτηρίστηκαν τη χρονιά αυτή από ωριμότητα (και από τις δύο πλευρές) ή ενίσχυση της εμπιστοσύνης. Και αυτό είναι πολύ αρνητικό. Αντιθέτως, κυριάρχησαν οι επιφυλάξεις, η καχυποψία, οι σκοπιμότητες, οι εκβιασμοί και τα αναπάντητα ερωτήματα για το μέλλον. Στο πολιτικό σκηνικό, τις σχέσεις με την Ευρώπη επιβάρυνε επίσης και η έλλειψη καθαρής γραμμής αντιπολίτευσης, η ανυπαρξία –για να είμαστε ακριβολόγοι– ενός σοβαρού και φερέγγυου πολιτικού συστήματος γενικώς.

Από την άλλη πλευρά, το 2015 αφύπνισε ορισμένες συνειδήσεις στην Ευρώπη, που αφορούν και την προοπτική των ελληνο-ευρωπαϊκών σχέσεων. Πρώτον, εξαιτίας της παρατεταμένης κρίσης και των προβλημάτων που δημιουργεί στον Νότο, ενισχύθηκε το αίτημα της αλληλεγγύης των κρατών-μελών. Δεύτερον, με την έξαρση του μεταναστευτικού ζητήματος, κυρίως κατά τους τελευταίους μήνες, αναδείχθηκε η γεωπολιτική σημασία της Ελλάδας. Η χώρα μας είναι μια σχέση αιχμής για την

Ευρώπη. Είναι ένα κράτος-μέλος το οποίο δεν μπορείς έτσι εύκολα να το αφήσεις να βουλιάζει. Οι συνέπειες για την Ευρώπη θα είναι αλυσιδωτές.

Και σε αυτό το μέτωπο αρχίζει και γίνεται συνείδηση ότι πρέπει το κέντρο να προασπίσει τις πιο αδύναμες χώρες, πόσο μάλλον την Ελλάδα που αποτελεί το ευρωπαϊκό σύνορο προς την Ανατολή. Τρίτον, κατά το 2015 κατέρρευσε εντός της χώρας μας ο μύθος των «κακών εταίρων» και των εύκολων δήθεν λύσεων για την ελληνική οικονομία. Το εγχώριο πολιτικό σύστημα οδηγείται αναγκαστικά τώρα σε πιο ρεαλιστικές προσεγγίσεις και η ελληνική κοινωνία – δυστυχώς επώδυνα ύστερα από όσα έχουν συμβεί– αντιλαμβάνεται τώρα αλήθειες που φρόντιζαν οι πολιτικοί να αποσιωπούν.

Οι σχέσεις Ελλάδας και Ευρώπης, από την επομένη της ίδρυσης του ελληνικού κράτους, δομήθηκαν στη βάση μιας αμοιβαίας δυσπιστίας. Μιας δυσπιστίας, βεβαίως, που τοποθετούνταν πέρα από και παράλληλα με τις προφανείς συνάψεις και συγκλίσεις μεταξύ τους. Η μεν Ευρώπη, αφού στήριξε τον ελληνικό Αγώνα για την ανεξαρτησία και επέβαλε ένα νέο κράτος εις βάρος της ακεραιότητας της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, φάνηκε να κρατάει δύσπιστη στάση απέναντι στους κατοίκους αυτού του κράτους: ήταν άξιοι να ανήκουν στην ευρωπαϊκή οικογένεια; Η δε Ελλάδα, με το δίλημμα «Δύση ή Ανατολή» να καθορίζει την ταυτότητά της, στεκόταν καχύποπτη και δύσπιστη ως προς τις προθέσεις της Ευρώπης απέναντί της: ο φόβος του μισελληνισμού αλλά και η απόρριψη της Δύσης ως αντιδυτικισμός. Οι ιστορικές διαδρομές που ακολούθησε αυτή η αμοιβαία δυσπιστία είναι, βεβαίως, ποικίλες και πολύπλοκες. Και, πάντως, υπήρχε σταθερά το ισχυρό αντίβαρο του «ανήκομεν εις την Δύσιν», που καθόρισε τη φυσιογνωμία της νεότερης και σύγχρονης Ελλάδας, σε πείσμα των εγχώριων ανατολισμών. Με μεγάλη δόση αφαίρεσης και γενίκευσης λοιπόν, θα επιμείνω στο στοιχείο της δυσπιστίας.

Η αμφισβήτηση του κράτους

Οι νεότεροι Έλληνες ευνοήθηκαν, από τα τέλη του 18ου αιώνα τουλάχιστον, λόγω της ισχυροποίησης μιας ευρωπαϊκής αυτοσυνειδησίας που αναγνώριζε στην αρχαία Ελλάδα την πολιτισμική πρόγονο της νεότερης Ευρώπης. Το ρομαντικό ρεύμα του φιλελληνισμού στράτευσε στο πλευρό των αγωνιζόμενων Ελλήνων τις πένες αλλά και τα όπλα των Ευρωπαίων. Ωστόσο το μικρό και ανίσχυρο κράτος που προέκυψε το 1830 είχε ως σημείο αναφοράς μια ισχυρή Ευρώπη των «Μεγάλων Δυνάμεων», η οποία, όπως έχει δείξει η Ελλη Σκοπετέα, λειτουργούσε ως πρότυπο αλλά και κριτής του. Η Ελλάδα του 19ου αιώνα επιζητούσε την εύνοια της Ευρώπης στη λύση του Ανατολικού Ζητήματος, μια εύνοια πάντως που θεωρούνταν συχνά ως εξαρτημένη από την «καλή διαγωγή» των

Ελλήνων. Είναι χαρακτηριστικά όσα διαβάζουμε στην εφημερίδα Αθηνά το 1862: «Πικρόν να το είπωμεν, αλλά πικρότερον είναι ακόμα το πράγμα καθ' εαυτό, απωλέσαμεν την υπόληψιν της Ευρώπης [...]. Μετά κουφότητος παιδικής αναρπάζομεν παν ευγενές ρήμα περί ημών, όθεν δήποτε και αν προέρχεται, οιονδήποτε και αν ήναι σπουδαίον είτε ειρωνικόν. Και περιήλθομεν λοιπόν εις την ανάγκην της επαιτείας, και πρόθυμοι αναγράφομεν εις την στήλην των μεγάλων ευεργετών της Ελλάδος και τον προφέροντα και τον ελάχιστον φθόγγον υπέρ ημών!». Διάφορα επεισόδια, μεταξύ των οποίων η θεωρία του Φαλμεράιερ κατείχε κεντρική θέση, εμφάνιζαν την Ευρώπη να έχει εγκαταλείψει την, θεωρούμενη ως δεδομένη, φιλελληνική στάση και να αμφισβητεί τους Έλληνες τόσο ως έθνος όσο και ως κράτος. Η αμφισβήτηση της εθνικής υπόστασης σήμαινε ότι αμφισβητούνταν η αρχαία καταγωγή των σύγχρονων Ελλήνων, ενώ η αμφισβήτηση του κράτους σήμαινε ότι η σύγχρονη Ελλάδα δεν ακολουθούσε το δυτικό πρότυπο ανάπτυξης και προόδου. Έχει ενδιαφέρον να παρατηρήσουμε ότι, σήμερα, η αμφισβήτηση του κράτους γίνεται αντιληπτή ως αμφισβήτηση του έθνους και ότι η κριτική για την κατάσταση της ελληνικής οικονομίας βιώνεται εκατέρωθεν ως κριτική ουσιωδών εθνικών ιδιοτήτων.

Από την άλλη πλευρά, η δυσπιστία της Ελλάδας προς την Ευρώπη εκδηλώθηκε με διαφορετικά πρόσωπα και ιδεολογικούς μανδύες. Παρ' όλο που η εικόνα της εύπιστης και αφελούς Δύσης (οι «κουτόφραγκοι») κατέλαβε ευδιάκριτη θέση στον δημόσιο λόγο, σημαντικότερη θέση κατείχε ο «κατήγορος του Γένους», ο μισέλληνας, που επεδίωκε να εντοπίσει τα στοιχεία εκείνα που συνηγορούσαν στην υποτίμηση της σύγχρονης Ελλάδας- μέσα από τη σύγκρισή της είτε με την αρχαία πρόγονό της είτε με τη σύγχρονή της Ευρώπη. Πράγματι, πολιτικές επιλογές ή αναλύσεις αξιολογούνταν από τον 19ο αιώνα ανάλογα ως «φιλελληνικές» ή «μισελληνικές» και κατασκευάζονταν «εχθροί του έθνους», που απεργάζονταν σκοτεινά σχέδια εξόντωσης των Ελλήνων. Μέσα από μια παράδοση εξωτερικών επεμβάσεων στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, καλλιεργήθηκε η θεωρία του «ξένου δακτύλου» και η συνακόλουθη ελληνική δυσπιστία απέναντι στη Δύση. Στα μεταπολεμικά χρόνια, εξάλλου, στον χώρο της Αριστεράς, κέρδισε έδαφος η εικόνα της καπιταλιστικής και ιμπεριαλιστικής Δύσης, η οποία απορριπτόταν συλλήβδην- και αδιαφοροποίητα- ως κοινωνικοπολιτικό σύστημα.

Αριστερή και δεξιά απόρριψη

Δεν απέριπτε όμως μόνο η Αριστερά τη Δύση. Το ίδιο έκανε και η Δεξιά, για άλλους λόγους. Απορριπτικοί ήταν λοιπόν συντηρητικοί διανοούμενοι και πολιτικοί οι οποίοι, από την καμπή του 19ου αιώνα, διέκριναν στον ευρωπαϊσμό έναν κίνδυνο για την ελληνική εθνική ταυτότητα, όπου το θρησκευτικό στοιχείο ήταν ισχυρό. Οπως έχει αναλύσει η Ρένα Σταυρίδη-Πατρικίου, η «δυτική απειλή» στοιχειώνει τη συντηρητική ελληνική διάνοηση μετά τους Βαλκανικούς Πολέμους. Για τους

διανοούμενους αυτούς, που στρέφονται προς την Ανατολή και το βυζαντινό εθνικό παρελθόν (ο Ιων Δραγούμης είναι μια χαρακτηριστική περίπτωση), η απειλή της Δύσης συμπυκνώνει τόσο το θρησκευτικό στοιχείο όσο και τον πολιτικό φιλελευθερισμό και τον κοινωνικό εκσυγχρονισμό. Πρόκειται για τον φόβο απέναντι στην Ευρώπη της Γαλλικής Επανάστασης, του φιλελευθερισμού και του σοσιαλισμού. «Ο νέος πολιτισμός, ο ευρωπαϊκός», έγραφε το 1913 ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών Αμίλκας Αλιβιζάτος, «φέρει μεθ' εαυτού ιδέας όχι μόνον αντιθρησκευτικές αλλά και αντεθνικές και γενικώς αναρχικές».

4.2. ΒΑΣΙΚΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΕΥΡΩΠΑΙΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

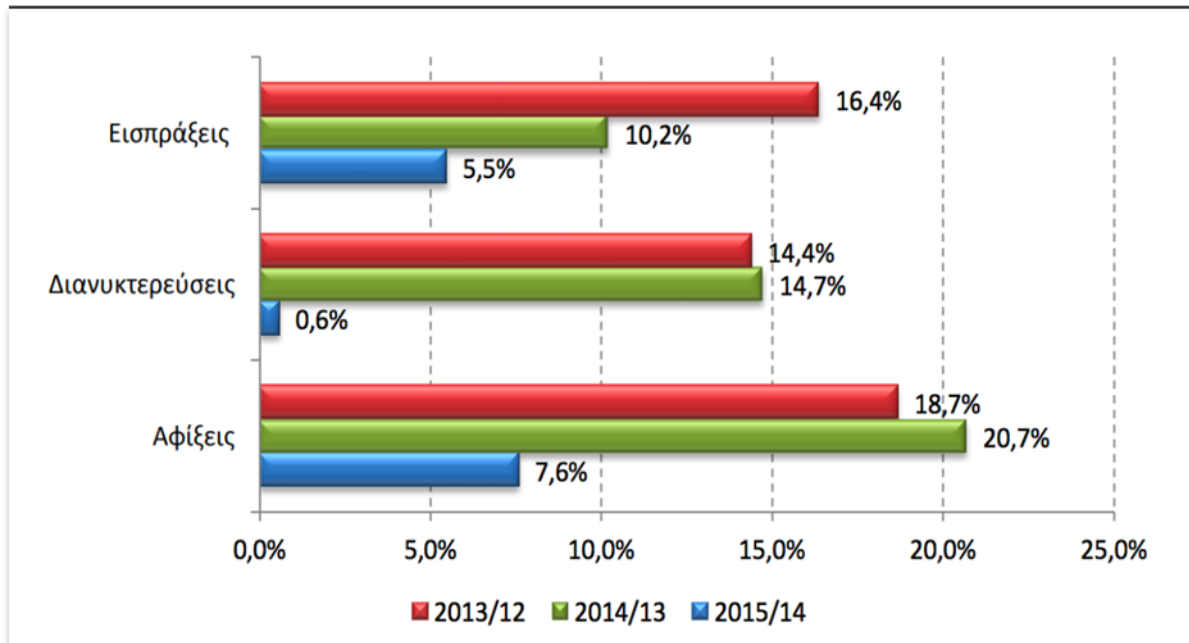
Δεδομένου ότι υπάρχει μια χρονική υστέρηση στην δημοσίευση των στοιχείων σχετικά με τα Τουριστικά μεγέθη, υπάρχουν ελάχιστα πρόσφατα στοιχεία τα οποία δίνουν εικόνα για το 2016. Αυτό δεν καθιστά όμως πρόβλημα, καθώς θα αναλυθούν τα ήδη υπάρχοντα στοιχεία για την Ελλάδα του 2015 και θα γινεί μια αναφορά και στα στοιχεία που έχουν προκύψει για το 2016 μέχρι τώρα. Η ανάλυση του 2015 από αυτήν του 2016 δεν θα διαφέρει ιδιαίτερα, καθώς με τα βασικά Τουριστικά μεγέθη των Ευρωπαίων Τουριστών στην Ελλάδα για το 2015, μπορούμε να βγάλουμε συμπεράσματα γενικώς για την προτίμηση της Ελλάδας από τους Ευρωπαίους ταξιδιώτες.

4.2.1 Η πορεία του Ελληνικού Τουρισμού κατά το 2015

Μετά το 2013 που υπήρξε για την Ελλάδα μια εξαιρετικά καλή τουριστική χρονιά, οι θετικές επιδόσεις του ελληνικού τουρισμού συνεχίστηκαν και κατά τις δύο επόμενες χρονιές 2014-2015. Σύμφωνα με τα οριστικά στοιχεία της Έρευνας Συνόρων της Τράπεζας της Ελλάδος για το 2015 η εισερχόμενη ταξιδιωτική κίνηση αυξήθηκε κατά 7,6% το 2015 σε σχέση με το 2014, και διαμορφώθηκε στις 26.114 χιλιάδες ταξιδιώτες, έναντι 24.272 χιλ. το 2014.

Οι ταξιδιωτικές εισπράξεις αυξήθηκαν το 2015 κατά 5,5%, έναντι αύξησης 10,2% το 2014 και διαμορφώθηκαν στα 14.126 εκατ. €. Οι συνολικές διανυκτερεύσεις ταξιδιωτών στην Ελλάδα κατέγραψαν οριακή μόνο αύξηση το 2015 (+0,6%) και διαμορφώθηκαν στις 188.012 χιλιάδες. Η στασιμότητα των διανυκτερεύσεων και η μείωση της μέσης διάρκειας παραμονής κατά 6,5% (7,2διαν/σεις) είχαν ως αποτέλεσμα τη μείωση της δαπάνης ανά ταξίδι κατά 2,0% στα 541 €. Σημαντική αύξηση, τέλος, κατέγραψε η δαπάνη ανα διανυκτέρευση (+4,9%) που διαμορφώθηκε στα 75 €, από 72 € το 2014.

Γράφημα 19 : Εξέλιξη του Ελληνικού Τουρισμού 2014-2015

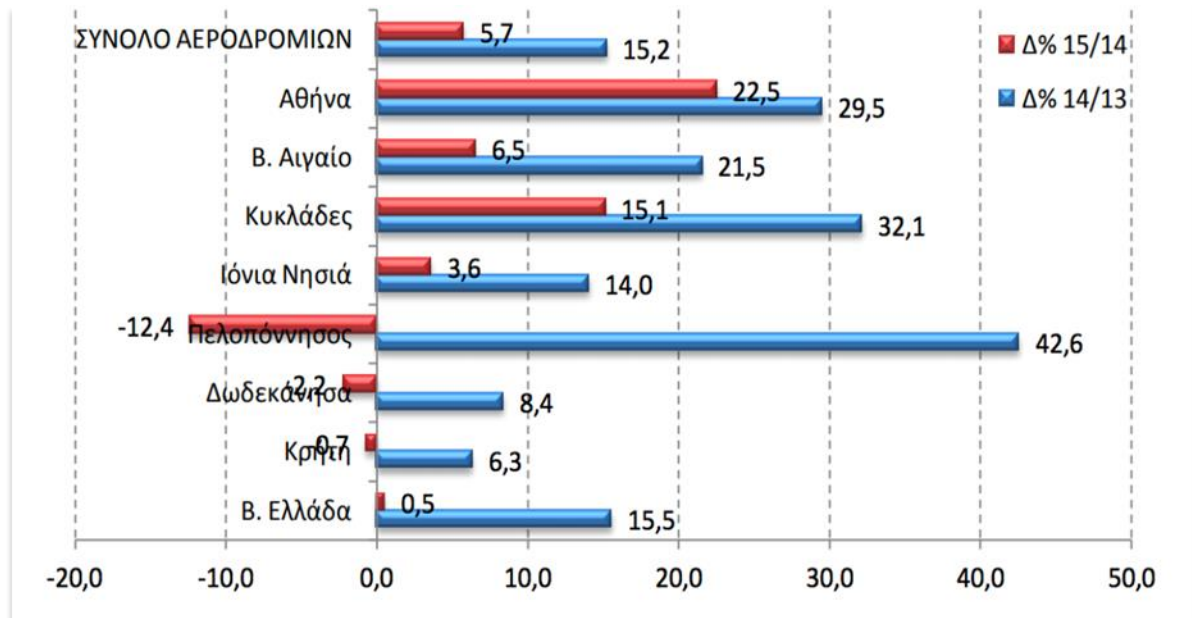

Πηγή: Έρευνα Συνόρων, Τράπεζα της Ελλάδος

Οι εξελίξεις στα βασικά τουριστικά μεγέθη της χώρας δείχνουν μια επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης του ελληνικού τουρισμού κατά το 2015, η οποία ενδεχομένως να συνεχίστηκε και το 2016, παρά τις όποιες θετικές προβλέψεις που διατυπώθηκαν από διάφορους τουριστικούς φορείς της χώρας, κυρίως λόγω του προσφυγικού προβλήματος, αλλά και της συνεχιζόμενης οικονομικής αστάθειας.

Με βάση τα στοιχεία που δημοσιοποιούν τα περιφερειακά αεροδρόμια και η ΥΠΑ, οι αεροπορικές αφίξεις αλλοδαπών τουριστών το 2015 κατέγραψαν αύξηση 5,7%, έναντι αύξησης 15,2% το 2014 σε σχέση με το 2013. Διαπεριφερειακά, οι υψηλότερες αυξήσεις καταγράφηκαν στο αεροδρόμιο της Αθήνας (22,5%) και στις Κυκλάδες (15,1%). Ακολούθησαν το Βόρειο Αιγαίο (6,5%), τα Ιόνια Νησιά (3,6%) και με οριακή αύξηση η Βόρεια Ελλάδα (0,5%).

Γράφημα 20: Αφίξεις Τουριστών στα Περιφερειακά Αεροδρόμια (Ποσοστιαία Μεταβολή %)

Πηγή : AIA/Passenger Survey, ΥΠΑ

Οι αεροπορικές αφίξεις στις υπόλοιπες περιφέρειες της χώρας κατέγραψαν αρνητικά ποσοστά το 2015 σε σχέση με το 2014. Τόσο τα Δωδεκάνησα (-2,2%), όσο και η Κρήτη (-0,7%) είδαν τις αφίξεις αλλοδαπών τουριστών στα κυριότερα αεροδρόμιά τους να μειώνονται. Η μεγαλύτερη μείωση παρατηρήθηκε στην Πελοπόννησο, όπου η ατμομηχανή στις μεταβολές των αφίξεων είναι το αεροδρόμιο της Καλαμάτας. Έτσι, το 2015 οι αφίξεις αλλοδαπών τουριστών στα κυριότερα αεροδρόμια της Πελοποννήσου μειώθηκαν κατά 12,4% σε σχέση με το 2014.

Η μείωση αυτή οφείλεται σχεδόν αποκλειστικά στη μείωση των αφίξεων στο αεροδρόμιο της Καλαμάτας, όπου η μείωση ξεπέρασε το 20%, μετά από δύο εξαιρετικές χρονιές (2014/13: +42,6% και 2013/12: +61,2%).

Πίνακας 15 : Αεροπορικές Αφίξεις Αλλοδαπών Τουριστών σε Επιλεγμένα Αεροδρόμια της Χώρας (Ιανουάριος-Δεκέμβριος)

Αεροδρόμια	2012	2013	2014	2015	Δ% 13/12	Δ% 14/13	Δ% 15/14
Θεσσαλονίκη*	1.307.537	1.351.378	1.569.814	1.569.431	3,4	16,2	0,0
Καβάλα	67.933	72.512	75.370	84.071	6,7	3,9	11,5
(Β. Ελλάδα)	1.375.470	1.423.890	1.645.184	1.653.502	3,5	15,5	0,5
Ηράκλειο*	2.113.501	2.472.775	2.595.702	2.562.626	17,0	5,0	-1,3
Χανιά	717.249	849.271	935.615	943.001	18,4	10,2	0,8
(Κρήτη)	2.830.750	3.322.046	3.531.317	3.505.627	17,4	6,3	-0,7
Ρόδος	1.606.843	1.785.305	1.926.675	1.902.051	11,1	7,9	-1,3
Κως	802.760	925.834	1.011.194	970.777	15,3	9,2	-4,0
(Δωδεκάνησα)	2.409.603	2.711.139	2.937.869	2.872.828	12,5	8,4	-2,2
Άραξος	66.144	70.006	73.786	73.340	5,8	5,4	-0,6
Καλαμάτα	35.948	57.947	108.623	86.508	61,2	87,5	-20,4
(Πελοπόννησος)	102.092	127.953	182.409	159.848	25,3	42,6	-12,4
Κέρκυρα	839.759	943.917	1.074.289	1.092.647	12,4	13,8	1,7
Κεφαλονιά	168.496	198.033	209.725	217.430	17,5	5,9	3,7
Ζάκυνθος	423.698	488.161	575.009	607.396	15,2	17,8	5,6
Άκτιο	142.027	154.489	175.986	190.106	8,8	13,9	8,0
(Ιόνια Νησιά)	1.573.980	1.784.600	2.035.009	2.107.579	13,4	14,0	3,6
Μύκονος	140.131	177.540	247.126	276.175	26,7	39,2	11,8
Σαντορίνη	200.271	244.449	310.416	365.673	22,1	27,0	17,8
(Κυκλάδες)	340.402	421.989	557.542	641.848	24,0	32,1	15,1
Σκιάθος	117.989	119.070	141.609	159.327	0,9	18,9	12,5
Μυτιλήνη	48.435	54.395	76.413	75.767	12,3	40,5	-0,8
Χίος	8.433	8.735	8.228	7.214	3,6	-5,8	-12,3
Λήμνος	7.220	9.213	9.804	12.686	27,6	6,4	29,4
Σάμος	108.151	103.563	122.392	126.789	-4,2	18,2	3,6
(Β. Αιγαίο)	290.228	294.976	358.446	381.783	1,6	21,5	6,5
ΣΥΝΟΛΟ	8.922.525	10.086.593	11.247.776	11.323.015	13,0	11,5	0,7
ΑΘΗΝΑ	2.555.352	2.618.358	3.389.833	4.152.751	2,5	29,5	22,5
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	11.477.877	12.704.951	14.637.609	15.475.766	10,7	15,2	5,7

* Συνολικές αφίξεις από το εξωτερικό.

Πηγή : ΥΠΑ, ΔΑΑ “Ελ. Βενιζέλος”, Περιφερειακά Αεροδρόμια.

4.2.2 Βασικά Μεγέθη του Ελληνικού Τουρισμού κατά το 2016

Τα αναλυτικά μεγέθη του Ελληνικού Τουρισμού κατά το 2016 δεν έχουν δημοσιευθεί ακόμα. Παρόλα αυτά, κάποια από τα Βασικά Μεγέθη, όπως είναι η Συμμετοχή στο Α.Ε.Π και τα Συνολικά Έσοδα, τα γνωρίζουμε.

Συγκεκριμένα, το 2016 οι αφίξεις των αλλοδαπών ήταν συνολικά 24,7 εκατομμύρια, το 88% εκ των οποίων ήταν Ευρωπαίοι. Αυτό οδήγησε σε συνολικά Έσοδα από τον Τουρισμό, ύψους 12,7 δισ. ευρώ. Η Συμμετοχή του Τουρισμού στο Α.Ε.Π ήταν 18,6% και η Μέση κατά Κεφαλή δαπάνη ήταν 514 ευρώ. Τέλος, μετά από Στατιστική έρευνα που πραγματοποιήθηκε τα αποτελέσματα αυτής έδειξαν ότι οι Τουρίστες με την μεγαλύτερη προσέλευση στην Ελλάδα προέρχονταν όλοι από την Ευρώπη και συγκεκριμένα από την Γερμανία (3.138.735), το Ην. Βασίλειο (2.894.655), την Ιταλία (1.386.902), την Γαλλία (1.313.536) και τέλος την Ρωσία (595.482).

Βασικά μεγέθη του ελληνικού τουρισμού 2016

- ❖ Συμμετοχή στο ΑΕΠ: 18,6% (WTTC)
- ❖ Συμμετοχή στην Απασχόληση: 23,4% της συνολικής απασχόλησης (WTTC)
- ❖ Συνολική Απασχόληση: 860.315 (WTTC)
- ❖ Έσοδα: 12,7 δισ ευρώ (δεν περιλαμβάνονται τα έσοδα από κρουαζιέρα) (ΤτΕ)
- ❖ Αφίξεις Αλλοδαπών: 24,7 εκατομμύρια (δεν περιλαμβάνονται οι αφίξεις από κρουαζιέρα)
- ❖ Μέση κατά Κεφαλή δαπάνη: 514 ευρώ (δεν περιλαμβάνονται τα ποσά κρουαζιέρας)
- ❖ Μερίδιο Αγοράς: 2% Παγκόσμια, 3,1% Ευρώπη
- ❖ Εποχικότητα: 56% των αφίξεων αλλοδαπών πραγματοποιείται Ιούλιο-Αύγουστο-Σεπτέμβριο
- ❖ Ξενοδοχειακή Υποδομή: 9.730 ξενοδοχεία / 788.553 κλίνες
- ❖ Top 5 Αγορές (ΤτΕ):
 - Γερμανία (3.138.735)
 - Ην. Βασίλειο (2.894.655)
 - Ιταλία (1.386.902)
 - Γαλλία (1.313.536)
 - Ρωσία (595.482)
- ❖ Top 5 Αεροδρόμια (σε αφίξεις αλλοδαπών) (ΥΠΑ):
 - Αθήνα (4.526.035)

- Ηράκλειο (2.885.154)
- Ρόδος (2.091.066)
- Θεσσαλονίκη (1.724.599)
- Κέρκυρα (1.243.718)

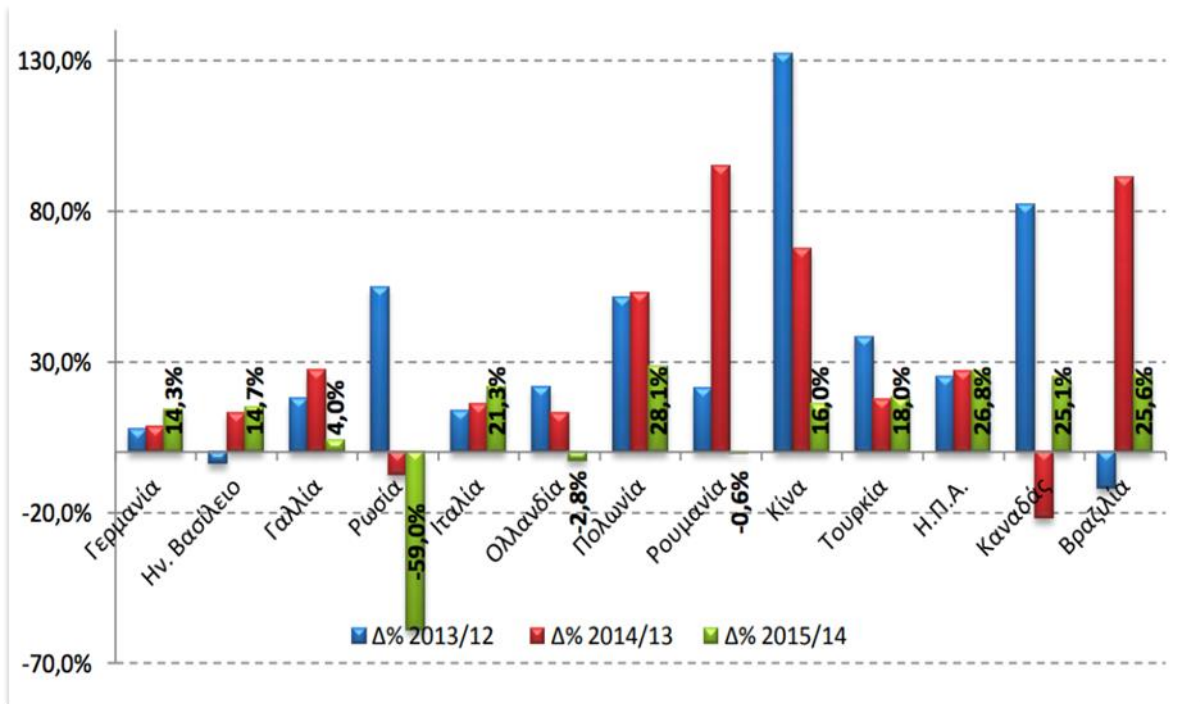
4.3. ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΦΙΞΕΩΝ ΕΥΡΩΠΑΙΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ. που δόθηκαν στη δημοσιότητα, οι αφίξεις τουριστών που προέρχονται από την Ευρώπη αυξήθηκαν το 2015 κατά 6,4% σε σχέση με το 2014, όταν η αύξηση του 2014/13 ήταν 23,4%. Η επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης των αφίξεων από την Ευρώπη μπορεί να αποδοθεί σε μεγάλο βαθμό στην κατακόρυφη πτώση του αριθμού των τουριστών από τη Ρωσία που επισκέφτηκαν τη χώρας το 2015 (2015/14: -59,0%). Οι αφίξεις τουριστών από χώρες της ΕΕ αυξήθηκαν κατά 13,0% το 2015, ποσοστό που είναι περίπου το μισό από το αντίστοιχο για το 2014 (25,9%).

Το υψηλότερο ποσοστό αύξησης το 2015 κατέγραψαν οι τουρίστες που προέρχονται από χώρες της Αφρικής (+25,8%), οφειλόμενο στο τριμήσιο ποσοστό αύξησης – και μάλιστα για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά – που κατέγραψαν οι αφίξεις τουριστών από Αίγυπτο-Σουδάν (2015/14: +187,7%, 2014/13: +124,4%). Σημαντική είναι και η αύξηση των τουριστών από χώρες της Αμερικής (2015/14: 23,0%). Οι αφίξεις από τις ΗΠΑ, τη Βραζιλία και τον Καναδά είναι αυτές που καταγράφουν τα υψηλότερα ποσοστά αύξησης. Διαφαίνεται μια δυναμική για τις αφίξεις από τη Βραζιλία (παρόλο που επιβραδύνθηκε ο ρυθμός αύξησής τους το 2015), ενώ θεαματικά ανακάμπτουν και οι αφίξεις από τον Καναδά (2015/14: +25,1%, 2014/13: -22,0%).

Η Ευρώπη εξακολουθεί να παραμένει η κύρια περιοχή προέλευσης τουριστών, με το μερίδιό της να κυμαίνεται γύρω στο 88% κατά την 3ετία 2013-15. Το μερίδιο όμως της ΕΕ παρουσιάζει μια ανοδική τάση από το 2013 (από 59% το 2013 σε 64% το 2015), γεγονός που σημαίνει ότι ανακάμπτουν οι ευρωπαϊκές παραδοσιακές αγορές προέλευσης τουριστών προς τη χώρας μας, με τις αφίξεις από Γαλλία, Γερμανία και Ην. Βασίλειο να καταγράφουν ποσοστά αύξησης πάνω από 14%. Τέλος, σημαντικά αυξημένες ήταν το 2015 οι αφίξεις από την Τουρκία (+18,0%).

Γράφημα 21 : Αφίξεις μη-κατοίκων στην Ελλάδα (% μεταβολή 2013-2015)

Πηγή : ΕΛ. ΣΤΑΤ., Έρευνα Συνόρων της Τράπεζας της Ελλάδος.

Όσον αφορά το 2016, οι αφίξεις ταξιδιωτών από το εξωτερικό (μη περιλαμβανομένων των επιβατών κρουαζιέρας) αυξήθηκαν πέρυσι κατά 5,1%, αγγίζοντας τα 24,8 εκατ. έναντι 23,6 εκατ. το 2015. Αναλυτικά, οι αφίξεις από τη Βρετανία αυξήθηκαν κατά 20,8% φθάνοντας σε 2,89 εκατ., από τη Ρωσία κατά 16,1% ξεπερνώντας τις 595.000, από τη Γερμανία κατά 11,7% αγγίζοντας τα 3,14 εκατ. και από τις ΗΠΑ κατά 3,8% υπερβαίνοντας τις 778.000. Αντίθετα, οι αφίξεις από τη Γαλλία μειώθηκαν κατά 13,7% και περιορίστηκαν σε 1,31 εκατ.

Κατά τα τελευταία χρόνια, με την αύξηση των τουριστικών ροών από τις βαλκανικές και ανατολικοευρωπαϊκές χώρες, που επισκέπτονται την Ελλάδα κυρίως οδικώς, συρρικνώθηκε το μερίδιο των αεροπορικών αφίξεων γύρω στο 64% (από 84% που ήταν το 1995). Τουρίστες από χώρες, όπως η Βουλγαρία, η ΠΓΔΜ, η Αλβανία, η Σερβία κλπ. σε ποσοστό πάνω από το 94% επισκέπτονται τη χώρα μας οδικώς. Υψηλό είναι και το αντίστοιχο ποσοστό των τούρκων τουριστών (87%).

Αντίθετα, από τις χώρες της ΕΕ και τις άλλες χώρες του κόσμου τα ποσοστά των αεροπορικών αφίξεων υπερβαίνουν το 95% και πλησιάζουν και το 100%.

Πίνακας 16 : Αφίξεις Τουριστών στην Ελλάδα κατά Χώρα Προέλευσης (Ιανουάριος-Δεκέμβριος)

ΧΩΡΕΣ	2013	2014	2015	Δ% 2014/13	Δ% 2015/14	Μερίδιο 2014	Μερίδιο 2015
I. ΕΥΡΩΠΗ	15.788.397	19.477.049	20.715.664	23,4%	6,4%	88,4%	87,8%
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	10.525.226	13.249.459	14.974.206	25,9%	13,0%	60,1%	63,5%
Αυστρία	236.476	285.132	327.123	20,6%	14,7%	1,3%	1,4%
Γαλλία	1.152.217	1.463.157	1.522.100	27,0%	4,0%	6,6%	6,4%
Γερμανία	2.267.546	2.459.228	2.810.350	8,5%	14,3%	11,2%	11,9%
Ην. Βασίλειο	1.846.333	2.089.529	2.397.169	13,2%	14,7%	9,5%	10,2%
Ισπανία	91.988	136.232	93.624	48,1%	-31,3%	0,6%	0,4%
Ιταλία	964.314	1.117.712	1.355.327	15,9%	21,3%	5,1%	5,7%
Ολλανδία	580.867	657.339	639.108	13,2%	-2,8%	3,0%	2,7%
Πολωνία	385.474	588.712	754.402	52,7%	28,1%	2,7%	3,2%
Πορτογαλία	13.304	14.206	17.821	6,8%	25,4%	0,1%	0,1%
Ρουμανία	278.873	543.360	540.289	94,8%	-0,6%	2,5%	2,3%
Σουηδία	368.834	337.771	351.573	-8,4%	4,1%	1,5%	1,5%
Τσεχία	286.974	347.624	436.703	21,1%	25,6%	1,6%	1,9%
Φινλανδία	139.341	166.251	149.894	19,3%	-9,8%	0,8%	0,6%
Ελβετία	346.518	377.077	391.249	8,8%	3,8%	1,7%	1,7%
Νορβηγία	264.816	246.136	244.859	-7,1%	-0,5%	1,1%	1,0%
Ρωσία	1.352.901	1.250.174	512.789	-7,6%	-59,0%	5,7%	2,2%
II. ΑΣΙΑ	1.213.148	1.411.665	1.515.386	16,4%	7,3%	6,4%	6,4%
Ιαπωνία	13.141	18.698	9.983	42,3%	-46,6%	0,1%	0,0%
Κίνα	28.328	47.482	55.097	67,6%	16,0%	0,2%	0,2%
Ισραήλ	212.466	197.009	115.868	-7,3%	-41,2%	0,9%	0,5%
Τουρκία	831.113	976.758	1.153.046	17,5%	18,0%	4,4%	4,9%
III. ΑΦΡΙΚΗ	30.905	49.043	61.685	58,7%	25,8%	0,2%	0,3%
Αίγυπτος - Σουδάν	4.038	9.063	26.076	124,4%	187,7%	0,0%	0,1%
Νοτιοαφρ. Ένωση	17.644	24.980	26.055	41,6%	4,3%	0,1%	0,1%
IV. ΑΜΕΡΙΚΗ	754.488	890.318	1.094.750	18,0%	23,0%	4,0%	4,6%
Βραζιλία	27.355	52.217	65.588	90,9%	25,6%	0,2%	0,3%
Η.Π.Α.	466.520	591.853	750.250	26,9%	26,8%	2,7%	3,2%
Καναδάς	186.701	145.720	182.299	-22,0%	25,1%	0,7%	0,8%
V. ΩΚΕΑΝΙΑ	142.642	205.387	211.970	44,0%	3,2%	0,9%	0,9%
Αυστραλία	129.112	183.080	183.165	41,8%	0,0%	0,8%	0,8%
VI. ΣΥΝΟΛΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ^(*)	17.919.580	22.033.463	23.599.455	23,0%	7,1%	100,0%	100,0%

(*) Χωρίς κρουαζιέρες.

Πηγή : ΕΛ. ΣΤΑΤ., Έρευνα Συνόρων της Τράπεζας της Ελλάδος

4.4. ΜΕΣΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ

Σύμφωνα με τα οριστικά στοιχεία της Έρευνας Συνόρων για το 2015 που διεξάγει η Τράπεζα της Ελλάδας, η μέση δαπάνη ανά ταξίδι στην Ελλάδα μη κατοίκων μειώθηκε κατά 2,0% το 2015 σε σχέση με το 2014 και διαμορφώθηκε στα 541 €. Παράλληλα, η δαπάνη ανά διανυκτέρευση αυξήθηκε κατά 4,9% και διαμορφώθηκε στα 75 € από 72 € που ήταν το 2014, ενώ η μέση διάρκεια παραμονής για 4η συνεχή χρονιά κατέγραψε μείωση (-6,5%) και περιορίστηκε στις 7,2 διανυκτερεύσεις. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται στη σημαντική αύξηση των αφίξεων ταξιδιωτών από ορισμένες χώρες εκτός ευρωζώνης, αλλά και από όμορες χώρες, των οποίων η μέση διάρκεια παραμονής είναι σημαντικά μικρότερη από το μέσο όρο.

Πίνακας 17: Ταξιδιωτική Δαπάνη Τουριστών στην Ελλάδα

Έτος	3μηνο	Δαπάνη ανά ταξίδι (€)	Δ% Δαπάνης κατά ταξίδι σε σχέση με το αντίστοιχο 3μηνο του προηγούμενου έτους	Δαπάνη ανά διανυκτέρευση (€)	Μέση διάρκεια παραμονής
2012		616,2		73,3	8,4
2013		604,2		74,6	8,1
2014		551,8		71,6	7,7
2015		540,9		75,0	7,2
2012	I	413,4	-1,8%	60,5	6,8
	II	593,6	-5,0%	73,2	8,1
	III	687,2	-1,8%	74,2	9,3
	IV	461,7	-13,4%	74,3	6,2
2013	I	368,3	-10,9%	60,0	6,1
	II	613,6	3,4%	74,8	8,2
	III	657,7	-4,3%	75,5	8,7
	IV	468,7	1,5%	74,9	6,3
2014	I	374,2	1,6%	60,7	6,2
	II	577,6	-5,9%	73,7	7,8
	III	598,9	-8,9%	72,4	7,9
	IV	391,5	-16,5%	67,2	5,8
2015	I	287,8	-23,1%	55,7	5,2
	II	555,9	-3,8%	77,2	7,2
	III	605,6	1,1%	76,0	8,0
	IV	380,3	-2,9%	74,5	5,1

Πηγή : Τράπεζα της Ελλάδας

Όσον αφορά το 2016, απο τα πρόσφατα στοιχεία που έχουμε απο την Τράπεζα της Ελλάδος, το αποτέλεσμα ήταν αρνητικό. Συγκεκριμένα, με αρνητικό ρεκόρ, τουλάχιστον, της τελευταίας δεκαπενταετίας έκλεισε η περυσινή χρονιά για τον ελληνικό τουρισμό σε ό,τι αφορά τη μέση δαπάνη ανά ταξίδι των επισκεπτών από το εξωτερικό στη χώρα μας.

Σύμφωνα με στοιχεία που δημοσιοποίησε η Τράπεζα της Ελλάδος, η μέση δαπάνη ανά ταξίδι μειώθηκε κατά 5%, φθάνοντας σε 514,3 ευρώ έναντι 541 ευρώ το 2015. Κάμψη κατά 9,4% σημείωσε η μέση δαπάνη ανά ταξίδι και τον περασμένο Δεκέμβριο, φθάνοντας σε 338,5 ευρώ. Η πτωτική τάση στη μέση δαπάνη καθ' όλη τη διάρκεια του 2016 αποτυπώνει τον φθινό τουρισμό που προσείλκυσε σε μεγαλύτερες μάζες επισκεπτών κατά τη περυσινή σεζόν η χώρα μας. Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι η Ισπανία τον Δεκέμβριο κατέγραψε υπερτριπλάσια επίδοση στο μέγεθος της μέσης δαπάνης ανά ταξίδι σε σχέση με την Ελλάδα. Ειδικότερα, η δαπάνη στην Ισπανία έφθασε σε 1.131 ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 5,3% σε σχέση με τον ίδιο μήνα του 2015.

Τα τουριστικά έσοδα της χώρας μειώθηκαν κατά 6,4%, φθάνοντας σε 13,22 δισ. ευρώ. Επίσης, το ταξιδιωτικό ισοζύγιο εμφάνισε πλεόνασμα 11,21 δισ. ευρώ, μειωμένο κατά 7,3% έναντι πλεονάσματος 12,09 δισ. ευρώ το 2015. Τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος δείχνουν ανά βασική αγορά ότι τα έσοδα από τους Γάλλους τουρίστες υποχώρησαν κατά 25,1% ή κατά 300,1 εκατ. ευρώ, από τους Αμερικανούς κατά 22,8% ή κατά 214,9 εκατ. ευρώ, από τους Γερμανούς κατά 4,1% ή κατά 93,1 εκατ. ευρώ και από τους Βρετανούς κατά 2,9% ή κατά 58,6 εκατ. ευρώ. Στον αντίποδα, τα έσοδα από τους Ρώσους τουρίστες αυξήθηκαν κατά 3,4% ή κατά 14,5 εκατ. ευρώ.

Τον Δεκέμβριο τα τουριστικά έσοδα αυξήθηκαν κατά 4,7% σε σχέση με τον ίδιο μήνα του 2015, ενώ οι διεθνείς αφίξεις κατά 15,6%. Τα τουριστικά έσοδα μειώθηκαν από τους Γάλλους, Γερμανούς και Ρώσους τουρίστες, ενώ αυξήθηκαν από τους Βρετανούς και Αμερικανούς τουρίστες. Οι αφίξεις αυξήθηκαν από τη Γερμανία, τη Βρετανία, τις ΗΠΑ και τη Ρωσία, ενώ μειώθηκαν από τη Γαλλία.

Οι εκπρόσωποι των τουριστικών φορέων της χώρας ευελπιστούν ότι τη φετινή σεζόν θα επιτευχθεί ανατροπή του περυσινού αρνητικού σκηνικού σε ό,τι αφορά τα έσοδα από τον τουρισμό. Σημειώνεται ότι η Τουρκία παραμένει και φέτος εκτός των δημοφιλών προορισμών στις μεγάλες αγορές «άντλησης» τουριστών για λόγους ασφαλείας, ενώ η Ισπανία έχει φθάσει από τη περυσινή σεζόν σε υψηλά επίπεδα αφίξεων και πληροτήτων με περιορισμένες για φέτος δυνατότητες μεγάλων αυξήσεων στην αιχμή της σεζόν ελλείψει διαθέσιμου δυναμικού ξενοδοχειακών κλινών. Μέσα σε αυτό το ρευστό περιβάλλον, οι μεγάλοι τουριστικοί οργανισμοί έστρεψαν το ενδιαφέρον τους στην Ελλάδα

αλλά και σε άλλες αγορές όπως η Κροατία, η Βουλγαρία κ.α., αναζητώντας ευκαιρίες για την αύξηση των πωλήσεων και κερδών τους.

4.5. ΕΠΟΧΙΚΟΤΗΤΑ ΑΦΙΞΕΩΝ ΕΥΡΩΠΑΙΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ο Πίνακας 18 καταγράφει τις μηνιαίες αφίξεις εισερχόμενου τουρισμού την περίοδο 2013-2015. Το 2013, το σύνολο των αφίξεων άγγιξε τα 18 εκατομμύρια επισκέπτες, το 2014 ξεπέρασε τα 22 εκατομμύρια, ενώ το 2015 οι αφίξεις έφθασαν περίπου τις 23,6 εκατομμύρια.

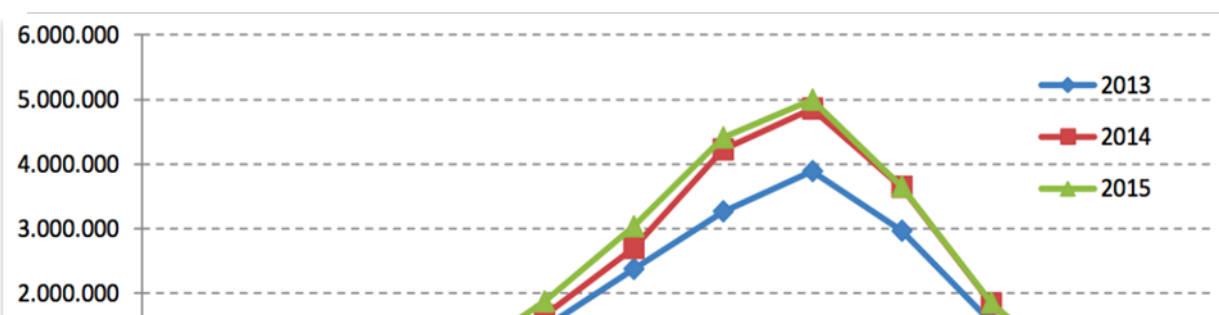
Πίνακας 18 : Μηνιαίες Αφίξεις Αλλοδαπών 2013-2015

Μήνας	2013	2014	2015
Ιανουάριος	365.603	404.293	606.133
Φεβρουάριος	295.653	325.954	509.187
Μάρτιος	362.100	456.656	613.091
Απρίλιος	557.498	727.964	934.234
Μάιος	1.467.136	1.651.704	1.870.169
Ιούνιος	2.372.850	2.697.469	3.032.876
Ιούλιος	3.263.920	4.222.873	4.408.556
Αύγουστος	3.885.718	4.856.356	4.993.468
Σεπτέμβριος	2.963.438	3.643.696	3.649.702
Οκτώβριος	1.547.627	1.840.600	1.852.678
Νοέμβριος	435.304	668.174	641.460
Δεκέμβριος	402.743	537.729	487.899
Σύνολο αφίξεων	17.919.590	22.033.468	23.599.453

Πηγή : ΕΛ. ΣΤΑΤ., Έρευνα Συνόρων της ΤτΕ.

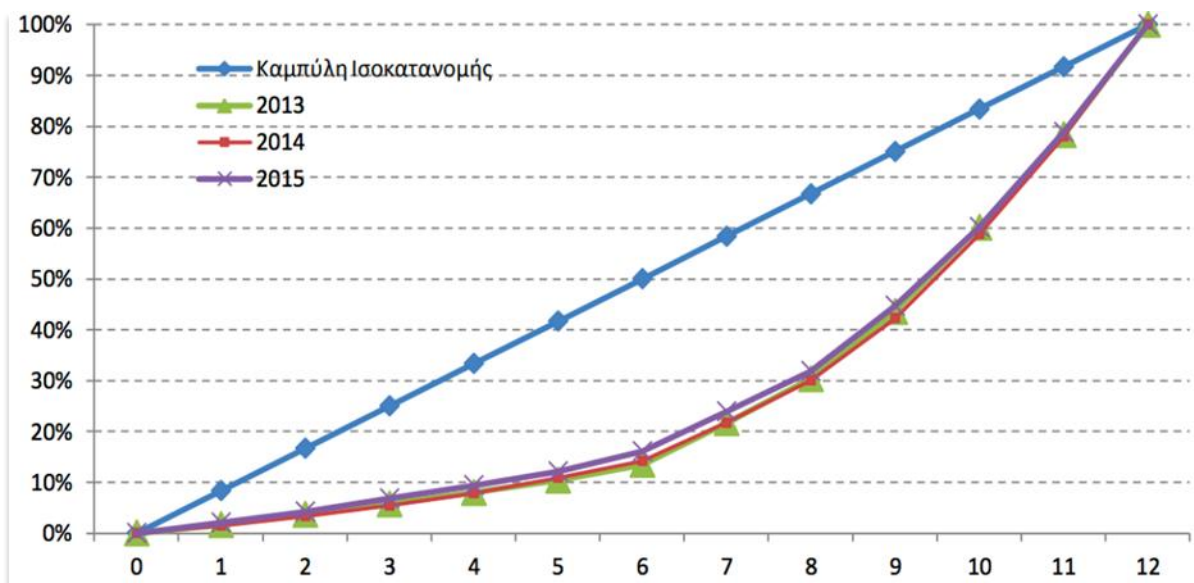
Στο Γράφημα 22 παρουσιάζεται η μηνιαία κατανομή των αφίξεων για την περίοδο 2013-2015, ενώ στο Γράφημα 23 παρουσιάζονται οι αντίστοιχες καμπύλες Lorenz καθώς και η καμπύλη ισοκατανομής. Από το Γράφημα 22, παρατηρούμε ότι οι αφίξεις των Ευρωπαίων Τουριστών είναι φανερά αυξημένες την περίοδο Ιούνιος-Σεπτέμβρης (Καλοκαιρινή σεζόν) και με “peak” τον Αύγουστο. Αυτή η παρατήρηση, ισχύει και για τις 3 χρονιές (2013-2015).

Γράφημα 22: Μηνιαία κατανομή αφίξεων (2013-2015)

Πηγή : ΕΛ. ΣΤΑΤ., Έρευνα Συνόρων της ΤτΕ

Γράφημα 23: Καμπύλες Lorenz Καμπύλες Ισοκατανομής

Πηγή : ΕΛ. ΣΤΑΤ., Έρευνα Συνόρων της ΤτΕ

Στον Πίνακα 19 καταγράφονται τα μηνιαία μερίδια των αφίξεων για την περίοδο 2013-2015 καθώς και ο δείκτης εποχικότητας που αντιστοιχεί σε κάθε περίπτωση βάσει του δείκτη συγκέντρωσης Herfindahl-Hirschman (HHI) και του συντελεστή ανισότητας Gini.

Πίνακας 19 : Μερίδια Αφίξεων και Δείκτες Εποχικότητας 2013-2015

Μήνας	Μερίδια Αφίξεων		
	2013	2014	2015
Ιανουάριος	0,020	0,018	0,026
Φεβρουάριος	0,016	0,015	0,022
Μάρτιος	0,020	0,021	0,026
Απρίλιος	0,031	0,033	0,040
Μάιος	0,082	0,075	0,079
Ιούνιος	0,132	0,122	0,129
Ιούλιος	0,182	0,192	0,187
Αύγουστος	0,217	0,220	0,212
Σεπτέμβριος	0,165	0,165	0,155
Οκτώβριος	0,086	0,084	0,079
Νοέμβριος	0,024	0,030	0,027
Δεκέμβριος	0,022	0,024	0,021
HHI	1.424,0	1.438,0	1.370,78
GINI	45,52%	46,05%	43,31%

Συνεπώς, παρατηρούμε ότι το 2014 σημειώνεται αύξηση του δείκτη εποχικότητας αφίξεων σε σχέση με το 2013 κατά 1,0% βάσει του ΗΗΙ και κατά 1,2% βάσει του Gini, ενώ το 2015 η εποχικότητα αφίξεων σημειώνει μείωση κατά 4,7% βάσει του δείκτη ΗΗΙ και κατά 6,0% βάσει του δείκτη Gini.

Εποχικότητα Δαπανών

Ο Πίνακας 20 καταγράφει τις μηνιαίες δαπάνες εισερχόμενου τουρισμού για την περίοδο 2013-2015. Το 2013, το σύνολο των δαπανών ξεπέρασε τα 11 δισεκατομμύρια ευρώ, το 2014 ξεπέρασε τα 13 δισεκατομμύρια ευρώ, ενώ το 2015 ξεπέρασε τα 14 δισεκατομμύρια ευρώ.

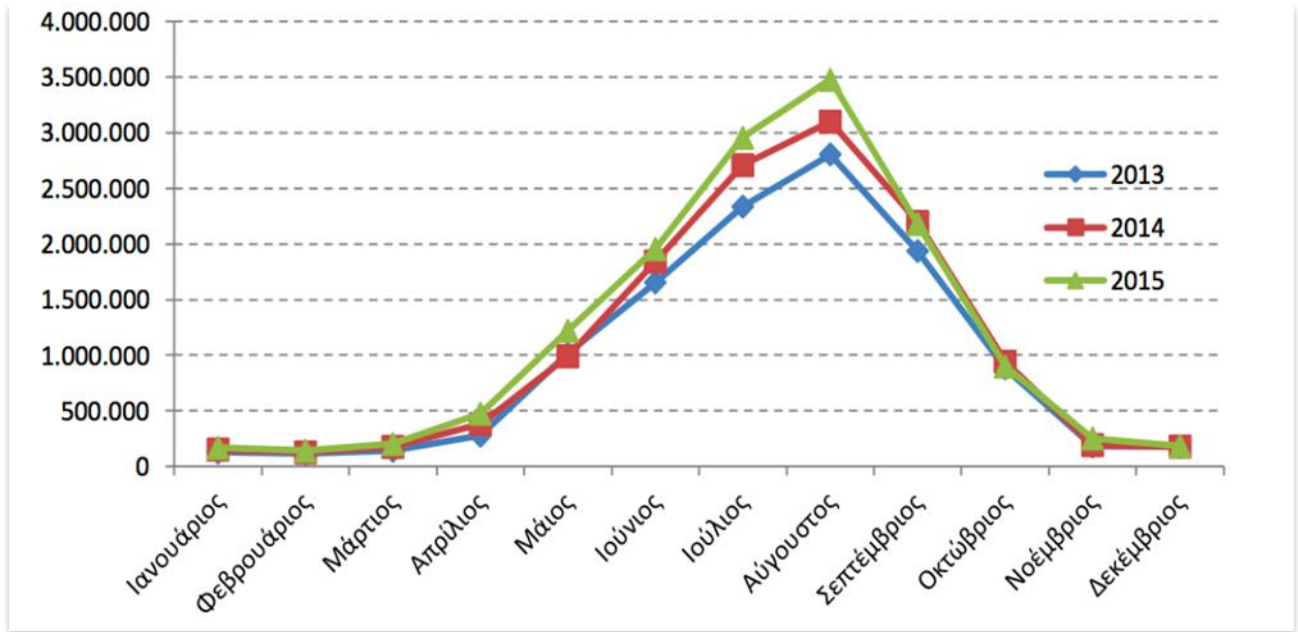
Πίνακας 20 : Μηνιαίες Δαπάνες Τουριστών στην Ελλάδα (σε 000 ευρώ)

Μήνας	2013	2014	2015
Ιανουάριος	127.543,90	153.325,60	168.960,00
Φεβρουάριος	119.594,60	127.623,50	143.250,00
Μάρτιος	142.100,90	177.153,50	203.750,00
Απρίλιος	277.569,50	383.425,60	476.780,00
Μάιος	1.013.672,10	992.152,90	1.221.920,00
Ιούνιος	1.656.459,60	1.843.564,80	1.956.570,00
Ιούλιος	2.337.968,50	2.710.800,70	2.956.840,00
Αύγουστος	2.807.386,90	3.100.778,70	3.477.690,00
Σεπτέμβριος	1.938.281,40	2.199.818,00	2.182.000,00
Οκτώβριος	883.188,90	943.114,70	899.145,00
Νοέμβριος	181.498,70	193.323,10	254.480,00
Δεκέμβριος	176.727,60	179.958,60	184.395,00
Σύνολο δαπανών	11.706.992,60	13.005.039,70	14.125.780,00

Πηγή : ΕΛ. ΣΤΑΤ., Έρευνα Συνόρων της ΤτΕ

Στο Γράφημα 24 παρουσιάζεται η μηνιαία κατανομή των δαπανών (σε χιλ. ευρώ) για την περίοδο 2013-2015, ενώ στο Γράφημα 25 παρουσιάζονται οι αντίστοιχες καμπύλες Lorenz καθώς και η καμπύλη ισοκατανομής.

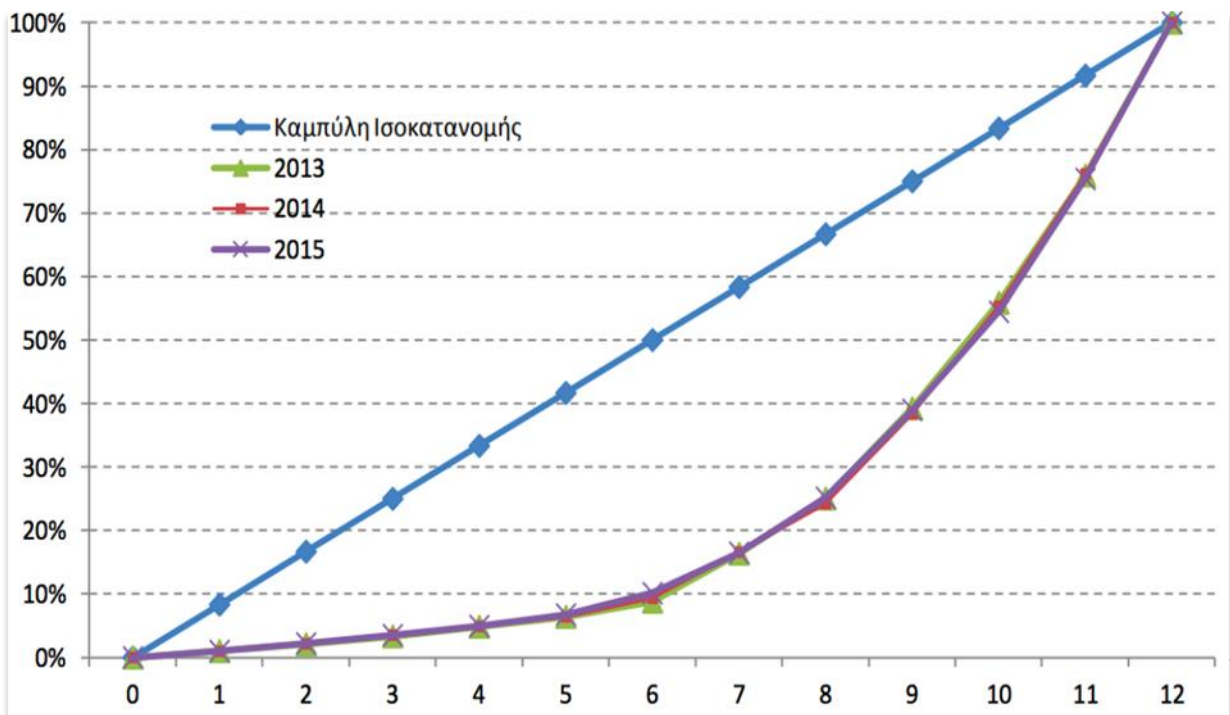
Γράφημα 24 : Μηνιαίες Δαπάνες Τουριστών 2013-2015 (σε 000 ευρώ)

Πηγή : ΕΛ. ΣΤΑΤ., Έρευνα Συνόρων της ΤτΕ

Παρατηρούμε και πάλι εποχικότητα στο διάστημα Ιούνιος-Σεπτέμβρης στις Δαπάνες με “peak” τον Αύγουστο και για τις 3 χρονιές.

Γράφημα 25 : Καμπύλες Lorenz για τις Μηνιαίες Δαπάνες Τουριστών (2013-2015)

Στον Πίνακα 21 καταγράφονται τα μηνιαία μερίδια των δαπανών για την περίοδο 2013-2015 καθώς και ο δείκτης εποχικότητας που αντιστοιχεί σε κάθε περίπτωση βάσει του δείκτη συγκέντρωσης Herfindahl-Hirschman (HHI) και του συντελεστή ανισότητας Gini.

Πίνακας 21 : Μερίδια Δαπανών και Δείκτες Εποχικότητας για το 2013-2015

Μήνας	Μερίδια Δαπανών		
	2013	2014	2015
Ιανουάριος	0,011	0,012	0,012
Φεβρουάριος	0,010	0,010	0,010
Μάρτιος	0,012	0,014	0,014
Απρίλιος	0,024	0,029	0,034
Μάιος	0,087	0,076	0,087
Ιούνιος	0,141	0,142	0,139
Ιούλιος	0,200	0,208	0,209
Αύγουστος	0,240	0,238	0,246
Σεπτέμβριος	0,169	0,169	0,154
Οκτώβριος	0,075	0,073	0,064
Νοέμβριος	0,016	0,015	0,018
Δεκέμβριος	0,015	0,014	0,013
HHI	1.607,0	1.617,9	1.610,96
GINI	51,86%	52,00%	51,82%

Συνεπώς, παρατηρούμε ότι το 2014 σημειώνεται αύξηση του δείκτη εποχικότητας δαπανών σε σχέση με το 2013 κατά 0,68% βάσει του ΗΗΙ και κατά 0,28% βάσει του Gini, ενώ το 2015 σημειώνεται μείωση του δείκτη εποχικότητας δαπανών σε σχέση με το 2014 κατά 0,43% βάσει του ΗΗΙ και κατά 0,35% βάσει του Gini.

Συμπερασματική Παρατήρηση

Τόσο το 2014 όσο και το 2015 σημειώθηκαν σημαντικές αυξήσεις τόσο στις αφίξεις όσο και στις εισπράξεις εισερχόμενου τουρισμού. Αυτή η μεγάλη αύξηση του εισερχόμενου τουρισμού οδήγησε το 2014 σε περαιτέρω όξυνση, έστω οριακή, της εποχικότητας. Αντιθέτως, το 2015 σημειώθηκε μείωση της εποχικότητας, κυρίως αυτής των αφίξεων. Παρόλα αυτά, το ζήτημα της αντιμετώπισης της εποχικότητας παραμένει, καθώς φαίνεται ότι το φαινόμενο αποτελεί δομικό πρόβλημα του ελληνικού τουρισμού, το οποίο δεν αντιμετωπίζεται με μονοδιάστατη αύξηση της τουριστικής κίνησης, δηλαδή μέσω της περαιτέρω ανάπτυξης του παρόντος τουριστικού μοντέλου της χώρας, το οποίο βασίζεται στο λεγόμενο “ήλιος και θάλασσα”. Αντιθέτως, απαιτούνται δομικές αλλαγές και κατάλληλες δράσεις.

4.6. Η ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Είναι κοινή διαπίστωση ότι τα τελευταία χρόνια ο ελληνικός τουρισμός έχει χάσει θέσεις σε ένα ιδιαίτερα ανταγωνιστικό διεθνές περιβάλλον. Το γεγονός αυτό απεικονίζεται τόσο στους πίνακες κατάταξης του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (UNWTO) που αναφέρονται στις αφίξεις και στις εισπράξεις κάθε χώρας όσο και στην πιο πρόσφατη έκδοση της ετήσιας έκθεσης για την ανταγωνιστικότητα στον τομέα του τουρισμού και των ταξιδιών του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ (World Economic Forum).

Στην πρώτη θέση ως προς τον γενικό δείκτη ανταγωνιστικότητας τουρισμού και ταξιδιών στην Έκθεση του 2015 βρίσκεται για πρώτη φορά η Ισπανία, ακολουθούμενη από τη Γαλλία και τη Γερμανία.

Η Ελλάδα, σύμφωνα με την παραπάνω έκθεση, έρχεται μόλις 31η, σε σύνολο 141 χωρών (18η στην Ευρώπη), βελτιώνοντας ελαφρά τη θέση της, δεδομένου ότι το 2013 ήταν 32η αλλά επί 140 χωρών. Πρέπει να επισημάνουμε ωστόσο ότι, ως προς την κατάταξη της Έκθεσης του 2011, υποχώρησε κατά δύο θέσεις αλλά και κατά επτά θέσεις σε σύγκριση με την αντίστοιχη Έκθεση του 2009, οπότε ήταν

29η επί 133 χωρών. Η γενική επίδοσή της είναι μάλιστα αρκετά μειωμένη σε σύγκριση με την Έκθεση του 2009 (4,91 μονάδες, με άριστα το 7), αλλά και του 2013 (4,36 μονάδες έναντι 4,8). Είναι χαρακτηριστικό ότι η θέση που καταλαμβάνει η χώρα μας στην κατάταξη του WEF υστερεί σημαντικά σε σύγκριση τόσο με τη θέση που κατέχει στην παγκόσμια κατάταξη του UNWTO για το έτος 2013 ως προς τον αριθμό τουριστικών εισπράξεων (19η) όσο και ως προς τον αριθμό αφίξεων (16η).

Ο γενικός δείκτης ανταγωνιστικότητας του WEF για τον τουρισμό στην έκθεσή του 2015 (η οποία αναφέρεται στο 2014) αποτελεί τη συνισταμένη 90 επιμέρους ειδικών δεικτών, οι οποίοι υπάγονται σε 14 «πυλώνες», που κι αυτοί με τη σειρά τους ομαδοποιούνται σε τέσσερις μείζονες ενότητες. Οι ενότητες αυτές έχουν αναδιαρθρωθεί σε σχέση με εκείνες που υπήρχαν στις προηγούμενες εκθέσεις, με αντίστοιχη ανακατανομή των επιμέρους δεικτών. Έτσι, η νέα ενότητα «Ευνοϊκό περιβάλλον» περιλαμβάνει τις συνθήκες που είναι αναγκαίες για την άσκηση τουριστικών δραστηριοτήτων σε μια χώρα, δηλαδή το επιχειρηματικό περιβάλλον, την προστασία και ασφάλεια, την υγιεινή και την περίθαλψη, τους ανθρώπινους πόρους, την αγορά εργασίας και την ετοιμότητα τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών. Η ενότητα «Τουριστική πολιτική και ευνοϊκές συνθήκες» περιλαμβάνει την προτεραιότητα του τουρισμού, το άνοιγμα προς το εξωτερικό, την ανταγωνιστικότητα των τιμών, τη βιωσιμότητα του περιβάλλοντος.

Στην ενότητα «Υποδομές» περιλαμβάνονται τρεις δείκτες: υποδομές αερομεταφορών, επίγειες και λιμενικές υποδομές και υποδομές τουριστικών υπηρεσιών. Τέλος, η ενότητα «Φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι» περιέχει τους κύριους σκοπούς ταξιδιού: τους φυσικούς πόρους και τους πολιτιστικούς πόρους με τα επιχειρηματικά ταξίδια.

Στον Πίνακα 22 παρουσιάζονται οι θέσεις που καταλαμβάνει η Ελλάδα στις επιμέρους ομάδες δεικτών καθώς και η αντίστοιχη βαθμολογία. Εξετάζοντας τους 14 βασικούς δείκτες διαπιστώνουμε ότι εκεί όπου τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της χώρας μας εμφανίζονται να είναι ισχυρότερα είναι η υγιεινή και η περίθαλψη (9η στην γενική κατάταξη, με 6,57 μονάδες) ενώ στην προηγούμενη Έκθεση του 2013 ήταν 13η σ' αυτόν τον δείκτη. Τότε όμως την καλύτερη θέση είχε ως προς τις «Τουριστικές υποδομές» (3η), όπως και το 2011 (5η). Το 2015 οι τουριστικές υποδομές έχουν υποχωρήσει στη 12η θέση με 6,09 μονάδες. Την 5η θέση είχε ως προς τον ίδιο δείκτη και το 2009, αλλά τότε καλύτερη θέση είχε ως προς την «Προτεραιότητα του τουρισμού» (3η).

Από την άλλη μεριά, τις χειρότερες θέσεις καταλαμβάνει η χώρα μας στην ανταγωνιστικότητα των τιμών (113η θέση), βελτιωμένη ωστόσο ως προς την κατάταξη της προηγούμενης Έκθεσης (127η θέση),²³ και στο επιχειρηματικό περιβάλλον (104η θέση).

Ο δείκτης «ανταγωνιστικότητα των τιμών» παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και στηρίζεται στη στάθμιση τεσσάρων υπο-δεικτών: φόροι εισιτηρίων και επιβαρύνσεις αεροδρομίων, δείκτης τιμών ξενοδοχείων, ισοδυναμία αγοραστικής δύναμης (PPP) και επίπεδα τιμής καυσίμων. Η Ελλάδα καταλαμβάνει τη 113η θέση ως προς τον δείκτη αυτόν, η σχετική κατάταξη, ωστόσο, θα μπορούσε να έχει και αντίστροφη ανάγνωση. Συγκεκριμένα, αρκεί να σημειώσουμε ότι στην κορυφή της κατάταξης των «ανταγωνιστικών» τιμών βρίσκεται το Ιράν, ακολουθούμενο κατά σειρά από την Αίγυπτο, την Ινδονησία και την Υεμένη, χώρες εξαιρετικά επισφαλείς και μάλλον μη δημοφιλείς προορισμοί, τουλάχιστον κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Στο αντίθετο άκρο, συναντάμε κατά σειρά την Αυστραλία, τη Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τελευταία, στην 141η θέση, την Ελβετία, με άλλα λόγια, από τον «φθηνότερο» μεν αλλά απωθητικό προορισμό προς τον «ακριβότερο» αλλά δημοφιλή. Εάν αντιστραφεί η σειρά, από την «ακριβότερη» προς τη «φθηνότερη» χώρα, τότε η χώρα μας κατέχει την 29η θέση. Αυτό μπορεί να σημαίνει ότι η τιμολόγηση στη χώρα μας βρίσκεται σε σχετικά ικανοποιητικό επίπεδο ως προς τις επιπτώσεις στην προσέλκυση τουριστών, δεδομένου ότι οι τιμές των τουριστικών υπηρεσιών δεν την εμποδίζουν να είναι δημοφιλής προορισμός. Υπάρχουν βέβαια πάντοτε περιθώρια μείωσης των τιμών σε συνδυασμό με αναβάθμιση των υπηρεσιών προκειμένου να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα. Αυτό όμως, σε τελευταία ανάλυση, είναι συνάρτηση του μείγματος που αποτελούν τα κόστη, οι φορολογικές και ασφαλιστικές επιβαρύνσεις και το επιδιωκόμενο ποσοστό επιχειρηματικού κέρδους.

Αξιοσημείωτη είναι η βελτίωση ως προς την προηγούμενη Έκθεση που εμφανίζεται στους δείκτες της προστασίας και ασφάλειας (57η έναντι 69ης θέσης), στην περιβαλλοντική αειφορία (52η έναντι 61ης), στις υποδομές επίγειων και λιμενικών μεταφορών (51η έναντι 58ης) και ακόμη, στην αγορά εργασίας και τους ανθρώπινους πόρους (45η θέση έναντι 50ής).

Υποχώρηση ως προς την προηγούμενη Έκθεση εμφανίζεται στην ετοιμότητα σε υποδομές τεχνολογιών πληροφορικής – τηλεπικοινωνιών (49η έναντι 33ης) και στις υποδομές αερομεταφορών (27η έναντι 20ής). Χαμηλότερα στην κατάταξη εμφανίζονται οι φυσικοί και οι πολιτιστικοί πόροι (46η και 32η θέση έναντι 40ής και 25ης θέσης αντίστοιχα).

Από την πλευρά της βαθμολογίας των 14 δεικτών, καλύτερη βαθμολογία της Ελλάδας ήταν στην «υγιεινή και περιθαλψη» (6,57 με άριστα το 7) και ακολουθούν κατά σειρά οι «υποδομές

τουριστικών υπηρεσιών» (6,08), η «προστασία και ασφάλεια» (5,49) και η «προτεραιότητα του τουρισμού» (5,36). Τη χειρότερη βαθμολογία απέσπασαν οι δείκτες των «φυσικών πόρων» (3,49) και των «πολιτιστικών πόρων» (2,82), γεγονός που υποδεικνύει μάλλον την ακαταλληλότητα των χρησιμοποιηθέντων κριτηρίων για την αξιολόγηση αυτών των πόρων. Χαμηλή βαθμολόγηση έχει και ο δείκτης «ανταγωνιστικότητα τιμών» (3,93).

Γενικότερα, οφείλουμε να επισημάνουμε ότι τα κριτήρια με τα οποία έχει γίνει η βαθμολόγηση των επιμέρους δεικτών δεν είναι σε όλες τις περιπτώσεις μετρήσιμα ούτε και απολύτως αντικειμενικά, γεγονός που σχετικοποιεί τόσο την ακρίβεια της μεθοδολογίας που χρησιμοποιήθηκε από το WEF όσο και την ασφάλεια των συμπερασμάτων που μπορούν να συναχθούν.

Ως συμπέρασμα μπορούμε να συναγάγουμε, ότι, προκειμένου να κατοχυρώσουμε και τελικά να βελτιώσουμε τη θέση μας στον διεθνή και Ευρωπαϊκό ανταγωνισμό στο πεδίο του τουρισμού, δεν μπορεί να επαναπαυόμαστε στη σχετικά καλή επίδοση ως προς το γενικό αριθμό αφίξεων τουριστών στα σύνορα της χώρας. Μια σειρά από ανταγωνιστικούς παραδοσιακούς και αναδυόμενους προορισμούς διεκδικούν ήδη να αποσπάσουν μεγαλύτερα μερίδια από τη διεθνή τουριστική αγορά, αμφισβητώντας έτσι την έως τώρα σχετικά ικανοποιητική δική μας τοποθέτηση. Απαιτείται επανατοποθέτηση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος στη διεθνή αγορά, με αναβάθμιση, διαφοροποίηση και εμπλουτισμό της προσφοράς και, παράλληλα, με τη χάραξη μεσομακροπρόθεσμης στρατηγικής μάρκετινγκ, με εξειδικευμένους στόχους ανά αγορά.

Πίνακας 22 : Δείκτης Ανταγωνιστικότητας Τουρισμού και Ταξιδιών για την Ελλάδα (WEF)

	Σειρά κατάταξης				Βαθμός (κλίμακα 1-7)			
	2009 (μεταξύ 133 χωρών)	2011 (μεταξύ 139 χωρών)	2013 (μεταξύ 140 χωρών)	2015 (μεταξύ 141 χωρών)	2009	2011	2013	2015
Γενικός Δείκτης	24	29	32	31	4.9	4.8	4.8	4.36
Ευνοϊκό περιβάλλον				48				5.11
Επιχειρηματικό περιβάλλον				104				4.04
Προστασία και ασφάλεια	47	73	69	57	5.6	4.7	4.7	5.49
Υγεία και υγιεινή	19	20	13	9	6.4	6.4	6.4	6.57
Ανθρώπινοι πόροι και αγορά εργασίας	44	59	50	45	5.3	5	5	4.75
Ετοιμότητα ICT (Υποδομές τεχνολογιών πληροφορικής – τηλεπικοινωνιών)	40	39	33	49	3.8	4.3	4.3	4.71
Τουριστική πολιτική και ευνοϊκές συνθήκες				33				4.39
Προτεραιότητα του τουρισμού	3	17	28	24	6.1	5.6	5.2	5.36
Άνοιγμα στο διεθνές περιβάλλον				25				4.09
Ανταγωνιστικότητα τιμών	114	123	127	113	3.9	3.8	3.6	3.93
Περιβαλλοντική αειφορία	47	68	72	61	4.8	4.5	4.5	4.19
Υποδομές				24				4.78
Υποδομές αερομεταφορών	19	19	20	27	4.7	4.8	4.7	4.25
Υποδομές επίγειων και λιμενικών μεταφορών	43	61	58	51	4.1	4	4	4.01
Υποδομές τουριστικών υπηρεσιών	5	5	3	12	6.7	6.9	6.8	6.08
Φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι				35				3.15
Φυσικοί πόροι	74	61	40	46	3	3.4	4.2	3.49
Πολιτιστικοί πόροι	23	25	25	32	5	4.7	4.3	2.82

Πηγή: WEF, The Travel & Tourism Competitiveness Report, 2009, 2011, 2013, 2015

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΜΕΣΩ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΧΡΟΝΟΣΕΙΡΩΝ

Στο κεφάλαιο αυτό με εφαρμογή της ανάλυσης χρονοσειρών, στοιχεία της οποίας θα αναπτύξουμε στα υποκεφάλαια 5.1 και 5.2, θα επιλέξουμε κατάλληλο υπόδειγμα (μοντέλο) μέσω του οποίου θα πραγματοποιήσουμε προβλέψεις αφίξεων Ευρωπαίων τουριστών στην Ελλάδα που θα αφορούν το χρονικό διάστημα από τον Ιούλιο του 2016 έως τον Ιούνιο του 2017. Τα δεδομένα που θα χρησιμοποιήσουμε είναι οι μηνιαίες αφίξεις Ευρωπαίων τουριστών στην Ελλάδα που προκύπτουν από έρευνα της Τράπεζας της Ελλάδος και αφορούν διάστημα από τον Ιανουάριο του 2017 έως και τον Ιούνιο του 2016.

Οι προβλέψεις θα γίνουν μέσω του στατιστικού πακέτου εφαρμογών Statgraphics και η αναλυτική παρουσίαση της διαδικασίας πρόβλεψης θα γίνει στο υποκεφάλαιο 5.3.

5.1. ΑΝΑΛΥΣΗ ΧΡΟΝΟΣΕΙΡΩΝ

Χρονοσειρά ονομάζουμε τη σειρά των τιμών που λαμβάνει μια μεταβλητή σε διαδοχικές χρονικές περιόδους. Ο χρόνος που μεσολαβεί μεταξύ δύο διαδοχικών παρατηρήσεων στις περισσότερες περιπτώσεις είναι σταθερής διάρκειας. Σκοποί της διαχρονικής ανάλυσης μιας μεταβλητής είναι η περιγραφή της μέχρι τώρα διαχρονικής εξέλιξής της, καθώς και η πρόβλεψη της μελλοντικής συμπεριφοράς της.

Είναι λοιπόν μια οικογένεια τυχαίων μεταβλητών X_t , $t \in T$, όπου T είναι χρονική περίοδος ή υποσύνολο του χώρου και X_t είναι η παρατήρηση στο χρόνο t . Αν το T είναι συνεχές τότε η χρονοσειρά λέγεται συνεχής ενώ αν το T είναι διακριτό τότε η χρονοσειρά λέγεται διακριτή. Οι χρονοσειρές που μας ενδιαφέρουν στην παρούσα μελέτη είναι οι διακριτές.

5.1.1. Συνιστώσες της χρονοσειράς

Η στατιστική ανάλυση των χρονοσειρών αποβλέπει στην ποσοτική μέτρηση και το διαχωρισμό των συνιστωσών που την αποτελούν. Για τη μελέτη της χρονοσειράς, ο διαχωρισμός των συνιστωσών είναι απαραίτητος καθώς κάποιες πρέπει να αφαιρεθούν ή να μελετηθούν ξεχωριστά.

- ❖ *Η αφαίρεση της τάσης είναι απαραίτητη όταν πρέπει να μελετηθεί η συμπεριφορά της χρονοσειράς χωρίς αυτήν.*

- ❖ Η κυκλική συνιστώσα έχει ιδιαίτερη σημασία ειδικά όταν πρόκειται για οικονομική δραστηριότητα και συνηθίζεται να μελετάται ανεξάρτητα.
- ❖ Η αφαίρεση της εποχικότητας διευκολύνει τη σύγκριση τιμών μιας χρονοσειράς (πχ. μηνιαίων παρατηρήσεων).

Η μελέτη των συνιστωσών συμβάλλει στη μελέτη του παρελθόντος της χρονοσειράς και στην πρόβλεψη τη συμπεριφοράς της και τα μεγέθη αυτά όπως θα διαμορφωθούν στο μέλλον.

Τα βήματα που ακολουθούνται στην ανάλυση μια χρονοσειράς και τη λήψη πρόβλεψης είναι τα παρακάτω:

- ❖ Εξασφάλιση της στατικότητας της σειράς, δηλαδή ότι η χρονοσειρά έχει σταθερή συμπεριφορά
- ❖ Έλεγχος της περιοδικότητας
- ❖ Εύρεση κατάλληλου μοντέλου που προσαρμόζεται στα δεδομένα
- ❖ Εκτίμηση των αγνώστων παραμέτρων του μοντέλου
- ❖ Χρήση του μοντέλου για πρόβλεψη

5.1.2. Χρονικό Πλαίσιο της Πρόβλεψης

Το μήκος του διαστήματος μεταξύ της χρονικής στιγμής κατά την οποία γίνεται η πρόβλεψη και της χρονικής στιγμής στην οποία αναφέρεται η πρόβλεψη ονομάζεται χρονικό πλαίσιο της πρόβλεψης (time frame). Όσο μεγαλώνει το χρονικό πλαίσιο τόσο δυσκολότερη γίνεται η λήψη μιας πρόβλεψης ως προς την ακρίβεια της προβλεπτικής ικανότητας.

Με βάση το μήκος τους, τα χρονικά πλαίσια μπορούν να είναι: άμεσα (immediate) με μήκος μικρότερο από ένα μήνα, βραχυπρόθεσμα (short-term) με μήκος 1-3 μήνες, μεσοπρόθεσμα (medium-term) με μήκος 3 μηνών έως 2 έτη, και μακροπρόθεσμα (long-term) με μήκος άνω των 2 ετών.

Οι μέθοδοι πρόβλεψης μέσω χρονοσειρών είναι περισσότερο αποτελεσματικές όταν το περιβάλλον παραμένει σταθερό, καθώς βασίζονται στην υπόθεση ότι το μέλλον θα μοιάζει με το παρελθόν, γι' αυτό το λόγο χρησιμοποιούνται συνήθως για βραχυπρόθεσμες προβλέψεις.

5.2. ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ BOX-JENKINS

Η προσέγγιση των Box-Jenkins στην ανάλυση χρονοσειρών είναι μια μέθοδος εύρεσης ενός υποδείγματος ARIMA που να παριστάνει ικανοποιητικά τη στοχαστική διαδικασία από την οποία προήλθαν τα δεδομένα, δηλαδή το δείγμα.

Η Box-Jenkins ARIMA (Auto-Regressive Integrated Moving Average) τεχνική δίνει μορφή υποδείγματος στην πιο γενική μορφή σε μια διακριτή χρονοσειρά, ως συνάρτηση αυτοπαλινδρομούμενων όρων, κινούμενου μέσου και μιας σταθεράς. Περιλαμβάνει συγχρόνως στο εκτιμώμενο μοντέλο ένα τύπο εποχικού και ένα μη εποχικού παράγοντα και η γενική του μορφή συμβολίζεται ως **ARIMA (p,d,q)(P,D,Q)s**.

Όπου:

- ❖ p , είναι η τάξη αυτοπαλινδρόμησης του μη εποχικού παράγοντα
- ❖ d είναι η τάξη προς τα πίσω διαφορών του μη εποχικού παράγοντα q : η τάξη κινούμενου μέσου του μη εποχικού παράγοντα
- ❖ P είναι η τάξη αυτοπαλινδρόμησης του εποχικού παράγοντα
- ❖ D είναι η τάξη των προς τα πίσω διαφορών του εποχικού παράγοντα
- ❖ Q είναι η τάξη κινούμενου μέσου του εποχικού παράγοντα
- ❖ s είναι η εποχικότητα της χρονοσειράς

5.2.1. Το Υπόδειγμα Arima(p,d,q)

Τα μοντέλα ARIMA συνδυάζουν τις ιδιότητες τριών διαφορετικών υπο-μοντέλων (υπο-συστημάτων):

- ❖ Αυτοπαλινδρόμησης (autoregression)
- ❖ Ολοκλήρωσης (integration)
- ❖ Εξομάλυνσης με μετακινούμενο μέσο (moving average)

παριστάνονται με 3 συντελεστές, που ο καθένας τους περιγράφει τα υπο-μοντέλα που αναφέρθηκαν.

Συγκεκριμένα, οι τρεις μορφές των παραμέτρων αυτού του υποδείγματος είναι:

- ❖ παράμετρος αυτοπαλινδρόμησης (AR): οι p παράμετροι του αυτοπαλινδρόμου υποδείγματος, ή τάξη αυτοπαλινδρόμησης του μη εποχικού παράγοντα

- ❖ βαθμός διαφορικού μετασχηματισμού (I): ο αριθμός d των διαφορών που απαιτούνται για να γίνει η σειρά στάσιμη ή η τάξη προς τα πίσω διαφορών του μη εποχικού παράγοντα (στάσιμες διαδικασίες χαρακτηρίζονται στις οποίες ότι ο μέσος, η διακύμανση και οι αυτοδιακυμάνσεις δεν εξαρτώνται από το χρόνο, δηλαδή ο μέσος και η διακύμανση παραμένουν σταθεροί)
- ❖ τάξη μετακινούμενου μέσου (MA): οι q παράμετροι του υποδείγματος κινητού μέσου ή η τάξη κινούμενου μέσου του μη εποχικού παράγοντα

Μια ARIMA(p,d,q) διαδικασία μπορεί να διατυπωθεί με τρεις διαφορετικούς τρόπους και να πάρει τρεις διαφορετικές μορφές:

- ❖ Ως συνάρτηση των παρελθουσών τιμών της και των τιμών του διαταρακτικού όρου, τρέχουσας και παρελθουσών. Η μορφή αυτή είναι γνωστή ως εξίσωση διαφοράς (difference equation form).
- ❖ Ως συνάρτηση των παρελθουσών τιμών της και της τρέχουσας τιμής του διαταρακτικού όρου. Η μορφή αυτή είναι γνωστή ως η αντίστροφη μορφή (inverted form).
- ❖ Ως συνάρτηση μόνο των τιμών του διαταρακτικού, τρέχουσας και παρελθουσών. Η μορφή αυτή είναι γνωστή ως τυχαία διαταραχή (random shock form).

5.2.2. Εποχικό Υπόδειγμα SARIMA

Τα εποχικά υποδείγματα ARIMA (seasonal ARIMA models ή SARIMA models), είναι μια άλλη κατηγορία των υποδειγμάτων ARIMA. Το εποχικό μέρος ενός υποδείγματος ARIMA έχει την ίδια δομή με αυτή του μη-εποχικού υποδείγματος, δηλαδή μπορεί να έχει έναν παράγοντα AR, έναν παράγοντα MA και μια τάξη διαφορών. Ένα εποχικό ARIMA υπόδειγμα ορίζεται σαν ένα υπόδειγμα ARIMA(p,d,q)x(P,D,Q), όπου:

- ❖ P είναι ο αριθμός των εποχικών αυτοπαλίνδρομων όρων (SAR)
- ❖ D είναι ο αριθμός των εποχικών διαφορών
- ❖ Q είναι ο αριθμός των εποχικών όρων κινητού μέσου (SMA)

Για να εξακριβωθεί ένα εποχικό υπόδειγμα, το πρώτο βήμα είναι να καθορίσουμε αν είναι απαραίτητη ή όχι μια εποχική διαφορά μαζί με μια μη-εποχική διαφορά ή μπορεί και αντί αυτής. Εάν το εποχικό υπόδειγμα είναι δυνατό και σταθερό με το χρόνο, (για παράδειγμα ψηλά το καλοκαίρι και χαμηλά το χειμώνα), τότε πιθανόν να πρέπει να χρησιμοποιηθεί μια εποχική διαφορά ανεξάρτητα με το αν χρησιμοποιηθεί μια μη-εποχική διαφορά.

5.2.3. Τα στάδια της μεθόδου Box-Jenkins

Η μέθοδος αυτή περιλαμβάνει τρία στάδια, την ταυτοποίηση (identification), την εκτίμηση (estimation), και το διαγνωστικό έλεγχο (diagnostic checking).

1^ο στάδιο: Ταυτοποίηση

- ❖ Επιλέγουμε ένα δοκιμαστικό μοντέλο ικανό να μας δείξει αν υπάρχουν βασικά χαρακτηριστικά στη χρονοσειρά, όπως τάση και εποχικότητα.
- ❖ Γίνεται απεικόνιση της ίδιας της μεταβλητής της χρονοσειράς, όπως επίσης και απεικόνιση των συναρτήσεων συσχέτισης (Correlation Functions) (Αυτοσυσχέτισης (Autocorrelation, ACF) και μερικής(partial) αυτοσυσχέτισης).
- ❖ Καθορίζονται οι τιμές των p, d, q , δηλαδή καθορίζεται ο αριθμός d των διαφορών που απαιτούνται για να μετατραπεί η σειρά σε στάσιμη αν δεν είναι. Προσδιορίζεται στη συνέχεια η τάξη του υποδείγματος ARIMA, δηλαδή καθορίζεται η τάξη p της αυτοπαλίνδρομης διαδικασίας και η τάξη q της διαδικασίας κινητού μέσου. Ο προσδιορισμός τους βασίζεται στις δειγματικές απλές και μερικές αυτοσυσχετίσεις.

Αν μια μεταβλητή χαρακτηρίζεται από τάση, ο μέσος και ίσως και η διακύμανσή της θα μεταβάλλονται με το χρόνο, πράγμα που σημαίνει ότι η σειρά δεν είναι στάσιμη. Σε αυτή την περίπτωση θα χρησιμοποιήσουμε τις πρώτες ή τις δεύτερες ή κ.τ.λ. διαφορές για να μετατραπεί η σειρά σε στάσιμη. Με τη μέθοδο των διαφορών επιδιώκουμε να εξαλείψουμε την τάση που υπάρχει σε μια χρονοσειρά σχηματίζοντας μια νέα χρονοσειρά από τις διαφορές μεταξύ διαδοχικών όρων. Έτσι, όταν η τάση είναι γραμμική, η χρονοσειρά που παράγεται έχει μηδενική τάση. Όταν η τάση είναι πολυωνυμική, η διαδικασία των διαφορών μεταξύ διαδοχικών όρων επαναλαμβάνεται μέχρι να εξαλειφθεί η τάση πλήρως.

2^ο Στάδιο: Εκτίμηση

Γίνεται εκτίμηση των παραμέτρων του μοντέλου ύστερα από την προσαρμογή του στα δεδομένα. Ελέγχεται η σημαντικότητα των παραμέτρων, προβλέπεται το μέρος της χρονοσειράς που χρησιμοποιείται γι' αυτό το σκοπό και γίνεται αποδοχή ή απόρριψη του μοντέλου.

3^ο Στάδιο: Διαγνωστικός έλεγχος

Στο στάδιο αυτό ελέγχεται το πόσο καλά ταιριάζει το υπόδειγμα με τα δεδομένα, καθώς μπορεί κάποιο άλλο υπόδειγμα ARIMA να προσαρμόζεται καλύτερα.

Εφαρμόζονται στατιστικοί έλεγχοι για τη σημαντικότητα των παραμέτρων και τη συμπεριφορά των καταλοίπων και την τάξη του υποδείγματος.

Περιλαμβάνει τις διαδικασίες:

- ❖ υπολογισμού διαστημάτων εμπιστοσύνης στις διαδικασίες πρόβλεψης
- ❖ τον υπολογισμό του τυπικού σφάλματος και άλλων στατιστικών μεγεθών με σκοπό την ποσοτική εκτίμηση της σημαντικότητας των συντελεστών του μοντέλου
- ❖ τον έλεγχο της κανονικότητας των υπόλοιπων (residuals)

5.2.4 Επιλογή κατάλληλου υποδείγματος

Για την επιλογή του κατάλληλου υποδείγματος υπάρχουν κάποια κριτήρια που χρησιμοποιούνται. Παρατηρούμε ότι αν αυξήσουμε την τάξη του υποδείγματος προσθέτοντας υστερήσεις είτε για το αυτοπαλίνδρομο τμήμα είτε για το τμήμα κινήτου μέσου, θα μειώνεται το άθροισμα των τετραγώνων των καταλοίπων, αλλά ταυτόχρονα θα μειώνονται και οι βαθμοί ελευθερίας αφού εκτιμώνται περισσότερες παράμετροι. Ένα από τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται είναι το κριτήριο πληροφοριών Akaike (Akaike Information Criterion) ή αλλιώς AIC.

5.2.5. Αξιολόγηση Υποδείγματος:

Για την αξιολόγηση της προβλεπτικής ικανότητας του υποδείγματος, υπάρχουν διάφορα κριτήρια. Τα κυριότερα από αυτά είναι:

- ❖ Ρίζα του μέσου τετραγώνου του σφάλματος (Root Mean Square Error)
- ❖ Μέσο απόλυτο σφάλμα (Mean Absolute Error)
- ❖ Μέσο απόλυτο ποσοστιαίο σφάλμα (Mean Absolute Percentage Error)

Οι δείκτες αυτοί χρησιμοποιούνται για να εξεταστεί κατά πόσο αξιόπιστα περιγράφεται η εξέλιξη της χρονοσειράς από τις διάφορες τεχνικές πρόβλεψης. Όσο μικρότερες είναι οι τιμές των παραπάνω δεικτών τόσο καλύτερη θεωρείται η πρόβλεψη.

5.2.6. Έλεγχος των καταλοίπων:

Επειδή η διαδικασία πρόβλεψης ποτέ δεν απομακρύνει τελείως τον κίνδυνο, κρίνεται αναγκαίο στη διαδικασία για τη λήψη της πρόβλεψης να λαμβάνεται υπόψη η αβεβαιότητα που περικλείει η πρόβλεψη. Η πραγματική τιμή μια μεταβλητής εννοιολογικά συνδέεται με την πρόβλεψη σύμφωνα με τον παρακάτω τύπο:

$$\text{Πραγματική τιμή} = \text{Τιμή πρόβλεψης} + \text{Σφάλμα Πρόβλεψης}$$

Αν το εκτιμώμενο υπόδειγμα είναι το πιο κατάλληλο για τα δεδομένα που έχουμε, τότε τα κατάλοιπα θα πρέπει να μην αυτοσυσχετίζονται. Η μελέτη των αυτοσυσχετίσεων των καταλοίπων μπορεί να δείξει ότι υπάρχει ανεπαρκής προσαρμογή του υποδείγματος, όπως επίσης μπορεί να δείξει και τη μορφή των αναγκαίων τροποποιήσεων που πρέπει να πραγματοποιήσουμε έτσι ώστε το υπόδειγμα να είναι το κατάλληλο.

5.2.7. Έλεγχος της τάξης του Υποδείγματος:

Αυτός ο έλεγχος γίνεται με μια διαδικασία που ονομάζεται υπερπροσαρμογή (overfitting). Σύμφωνα με αυτή τη διαδικασία ο έλεγχος της καταλληλότητας του εκτιμημένου υποδείγματος γίνεται συγκρίνοντάς το με ένα άλλο υπόδειγμα μεγαλύτερης τάξης. Αν το εκτιμημένο υπόδειγμα είναι τελικά το καταλληλότερο για τα δεδομένα που έχουμε, θα πρέπει οι επιπλέον συντελεστές στα μεγαλύτερα υποδείγματα να μην είναι στατιστικά διαφορετικοί από το μηδέν. Αν αυτοί οι συντελεστές δεν είναι μηδέν, τότε θα υπάρχει κάποιο άλλο υπόδειγμα που να είναι πιο κατάλληλο για τα δεδομένα μας, απ' ό,τι το εκτιμημένο

5.2.8. Εγκυρότητα Πρόβλεψης

Για να είναι έγκυρη η πρόβλεψη πρέπει να πληρούνται οι παρακάτω προϋποθέσεις:

- ❖ Το διάστημα λήψης δεδομένων να είναι παρόμοιο με το διάστημα πρόβλεψης, δηλαδή να μη διαφέρουν οι συνθήκες που επηρεάζουν τις τιμές της μεταβλητής. Ειδικότερα τα πιο παλιά δεδομένα που θα χρησιμοποιηθούν πρέπει να είναι σε συνθήκες παρόμοιες με το διάστημα για το οποίο θα γίνει η πρόβλεψη.
- ❖ Η πρόβλεψη πρέπει να είναι πεπερασμένη σε πλήθος στοιχείων, καθώς όσο απομακρυνόμαστε από την τελευταία παρατήρηση αυξάνεται η αβεβαιότητα και το

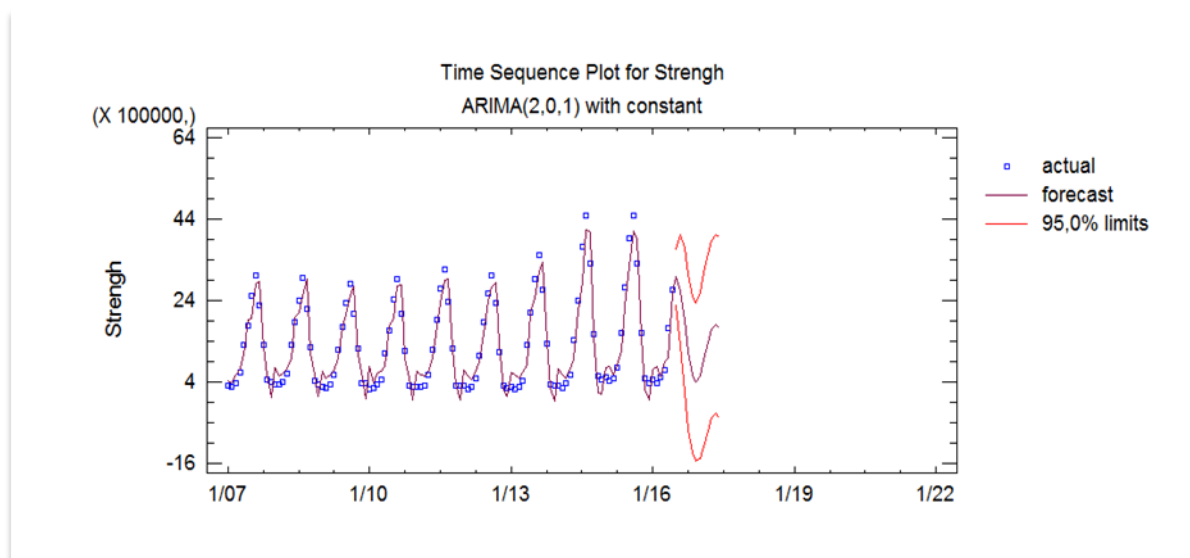
προβλεπόμενο διάστημα εμπιστοσύνης μεγαλώνει. Συνήθως η πρόβλεψη για να θεωρείται έγκυρη αντιστοιχεί σε μέγεθος στο 10% του μεγέθους του δείγματος δεδομένων.

- ❖ Τα δεδομένα πρέπει να είναι επαρκή σε πλήθος. Αν το δείγμα δεδομένων είναι πολύ μικρό αμφισβητείται η εγκυρότητα της πρόβλεψης.
- ❖ Τα δεδομένα πρέπει να είναι συμβατά μεταξύ τους
- ❖ Το μοντέλο πρέπει να είναι κατάλληλο για τα δεδομένα και να δίνει προβλέψεις κοντινές στις πραγματικές τιμές. Η εγκυρότητα εξασφαλίζεται μέσω ελαχιστοποίησης του σφάλματος, μέσω ελέγχων των αποκλίσεων των προβλέψεων με πραγματικές τιμές για διαστήματα που υπάρχουν γνωστά δεδομένα.

5.3. ΠΡΟΒΛΕΨΗ ΑΦΙΞΕΩΝ ΕΥΡΩΠΑΙΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

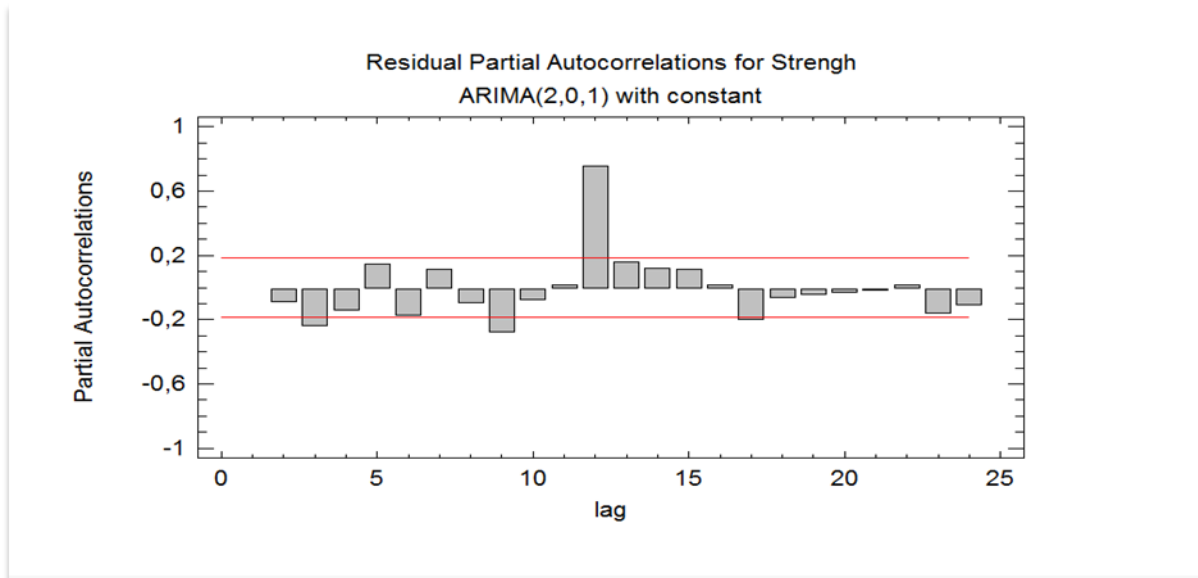
5.3.1. Διαγνωστικά Διαγράμματα

Γράφημα 26: Χρονοσειρές

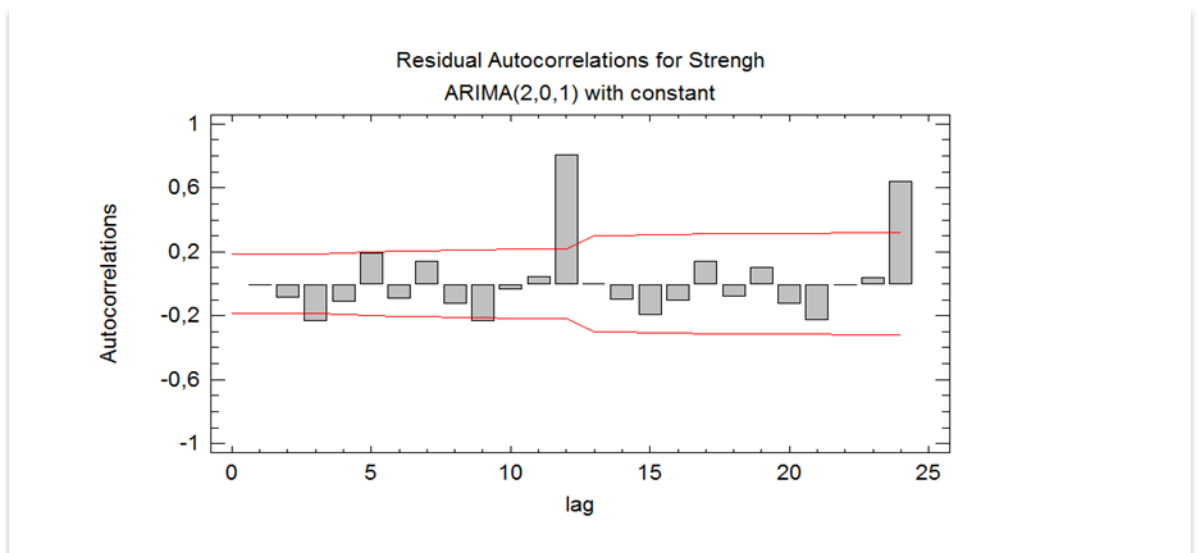

Σε αυτό το Γράφημα βλέπουμε την τάση των τιμών.

Γράφημα 27: Μερικές Αυτοσυσχετίσεις της χρονοσειράς

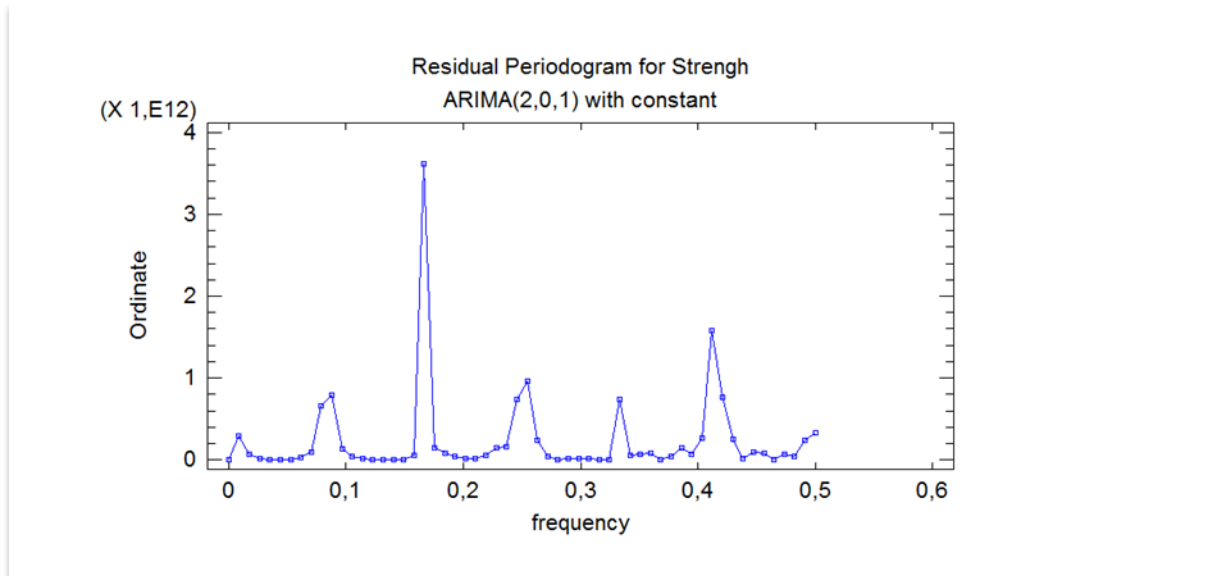

Γράφημα 28: Αυτοσυσχετίσεις της χρονοσειράς

Με βάση τα δύο παραπάνω Γραφήματα βλέπουμε ότι η 12^η ράβδος κυρίως βρίσκεται εκτός των ορίων της χοάνης άρα είναι πιθανό το μοντέλο να έχει εποχικότητα με περίοδο 12 μήνες. Αυτό θα φανεί καλύτερα στο επόμενο διάγραμμα.

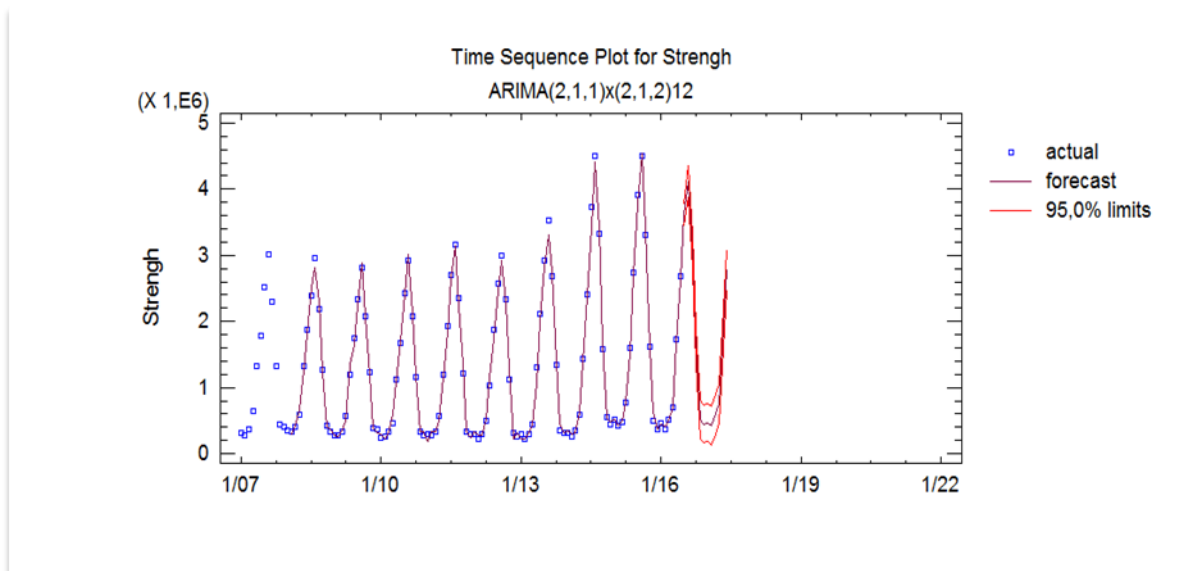
Γράφημα 29: Περιοδόγραμμα της χρονοσειράς

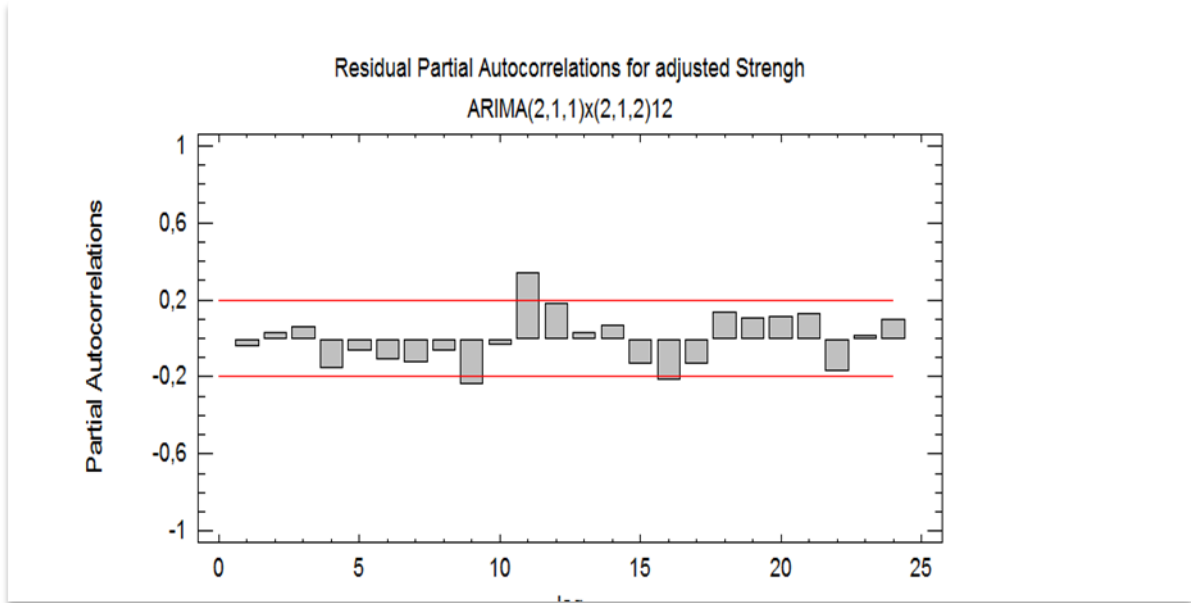
Το περιόδγραμμα μας δείχνει το μεγάλο “peak” στο $x=0,083=1/12$ άρα η χρονοσειρά έχει εποχικότητα $s=12$.

Αφού ορίσαμε την εποχικότητα τα παραπάνω Γραφήματα διαμορφώνονται ως εξής:

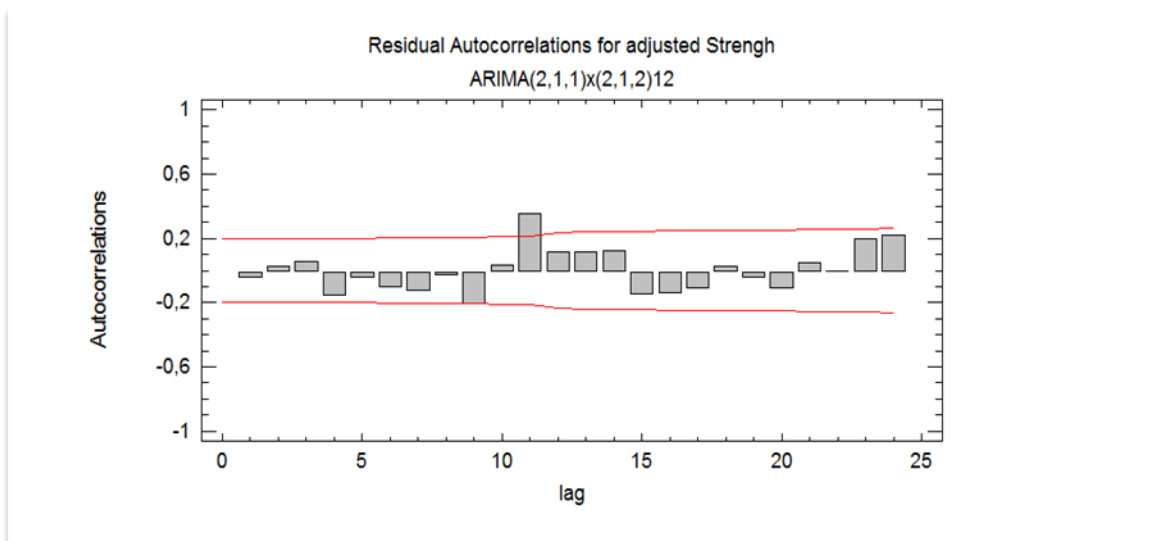
Γράφημα 30: Χρονοσειρές μετά την δήλωση της εποχικότητας

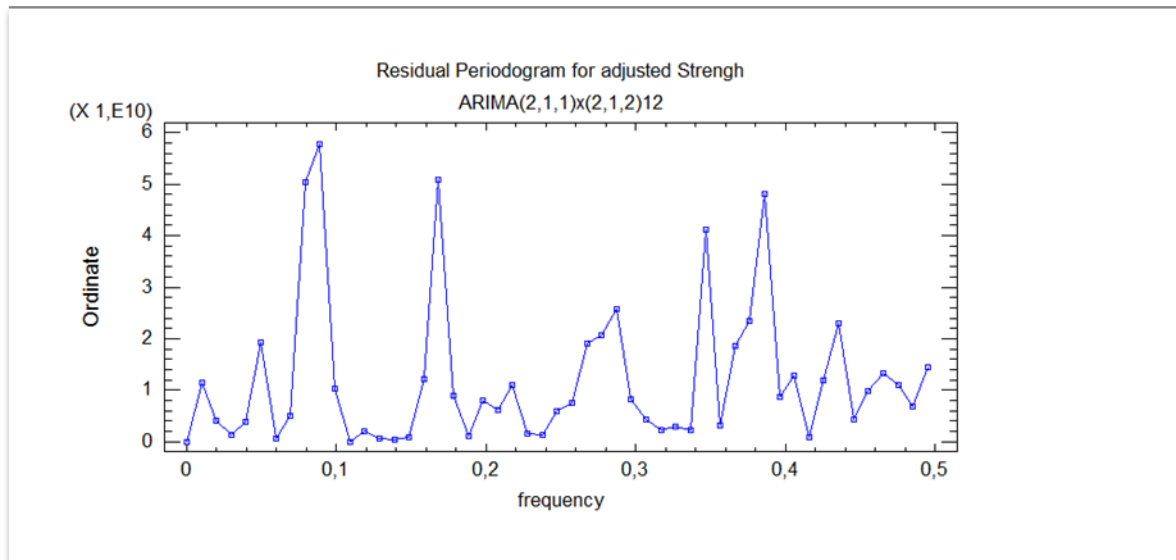
Γράφημα 31: Μερικές αυτοσυσχτίσεις μετά τη δήλωση της εποχικότητας

Γράφημα 32: Αυτοσυσχετίσεις μετά τη δήλωση της εποχικότητας

Γράφημα 33: Περιοδόγραμμα μετά τη δήλωση της εποχικότητας

5.3.2 Πρόβλεψη Μοντέλου

Υποψήφια Μοντέλα για Επιλογή:

A. Brown's linear exp. smoothing with $\alpha = 0,2837$

Seasonal adjustment: Multiplicative

B. Holt's linear exp. smoothing with $\alpha = 0,6194$ and $\beta = 0,0141$

Seasonal adjustment: Multiplicative

C. Brown's quadratic exp. smoothing with $\alpha = 0,1708$

Seasonal adjustment: Multiplicative

D. Winter's exp. smoothing with $\alpha = 0,3178$, $\beta = 0,0019$, $\gamma = 0,2795$

E. ARIMA(1,0,1)x(0,1,1)₁₂ with constant

Math adjustment: Log base 10

Πίνακας 23: Σύγκριση προτεινόμενων μοντέλων

Model	RMSE	MAE	MAPE	ME	MPE
(A)	124758,	78276,6	7,49328	-5801,55	-0,412103
(B)	114288,	71186,1	6,97832	6687,23	0,332315
(C)	135424,	84951,3	7,85536	-7859,13	-0,475723
(D)	193000,	140679,	18,1443	-91290,1	-16,0841
(E)	104177,	66998,2	7,00198	11361,0	-0,589577

Πίνακας 24: Διαγνωστικοί έλεγχοι καταλοίπων

Model	RMSE	RUNS	RUNM	AUTO	MEAN	VAR
(A)	124758,	OK	OK	***	OK	OK
(B)	114288,	OK	OK	**	OK	OK
(C)	135424,	OK	OK	***	OK	OK
(D)	193000,	***	***	***	*	OK
(E)	104177,	OK	OK	OK	OK	OK

Ελέγχοι Σφαλμάτων Υποψήφιων μοντέλων όπου:

- ❖ RMSE= Ρίζα μέσου τετραγωνικού σφάλματος
- ❖ RUNS= Έλεγχος ροών πάνω και κάτω
- ❖ RUNM= Έλεγχος ροών πάνω και κάτω απο την διάμεσο

- ❖ AUTO= Box-Pierce έλεγχος για αυτοσυσχέτιση των σφαλμάτων
- ❖ MEAN= Έλεγχος για διαφορές σφαλμάτων μεταξύ πρώτου και δεύτερου μισού
- ❖ VAR= Έλεγχος για διαφορές διασπορών μεταξύ πρώτου και δεύτερου μισού
- ❖ OK= Μη στατιστικά σημαντικό ($p >= 0.05$)
- ❖ * = Οριακά στατιστικά σημαντικό ($0.01 < p <= 0.05$)
- ❖ ** = Στατιστικά σημαντικό ($0.001 < p <= 0.01$)
- ❖ *** = Υψηλά στατιστικά σημαντικό ($p <= 0.001$)

Το μοντέλο που επιλέγεται αφού έχει περάσει και τους 5 ελέγχους σφαλμάτων (OK) και επίσης έχει και το μικρότερο RMSE σε σχέση με τα άλλα υπομήγρια είναι το ARIMA(1,0,1)x(0,1,1)¹² με τα εξής χαρακτηριστικά:

	Estimation	Validation
<i>Statistic</i>	<i>Period</i>	<i>Period</i>
RMSE	104177	
MAE	66998,2	
MAPE	7,00198	
ME	11361,0	
MPE	-0,589577	

Πίνακας 25: Έλεγχος παραμέτρων ARIMA (1,0,1)x(0,1,1)¹²

Parameter	Estimate	Std. Error	t	P-value
AR(1)	0,926544	0,0455953	20,3211	0,000000
MA(1)	0,376729	0,11093	3,39611	0,000989
SMA(1)	0,554745	0,0840099	6,60333	0,000000
Mean	0,0140414	0,0160587	0,874376	0,384051
Constant	0,00103142			

Από τους παραπάνω ελέγχους επιβεβαιώνεται η στατιστική σημαντικότητα των συντελεστών του μοντέλου σε επίπεδο εμπιστοσύνης 99,9%.

Πίνακας 26: Προβλέψεις μέσω του προκρινόμενου μοντέλου

Περίοδος	Αφίξεις	Πρόβλεψη	Σφάλμα
1/07	316649		
2/07	280039		
3/07	373553		
4/07	641382		
5/07	1,32404E6		
6/07	1,79179E6		
7/07	2,52165E6		
8/07	3,01163E6		
9/07	2,29456E6		
10/07	1,32243E6		
11/07	450771		
12/07	402361		
1/08	355965	343859	12105,9
2/08	341561	31625,	25303,8
3/08	401263	425964	-24701,3
4/08	596832	681491	-84659,5
5/08	1,32384E6	1,33154E6	-7702,55
6/08	1,87909E6	1,85055E6	28541,4
7/08	2,39835E6	2,5904E6	-192055,
8/08	2,95839E6	2,98503E6	-26642,9
9/08	2,19291E6	2,25282E6	-59910,3
10/08	1,26179E6	1,27688E6	-15094,6
11/08	425797	423476,	2321,33
12/08	339197	376843,	-37646,4
1/09	280401	313695,	-33294,4
2/09	269044	276336	-7292,36
3/09	329533	342123	-12590,5
4/09	575109	537411	37697,9
5/09	1,19121E6	1,21959E6	-28381,5
6/09	1,75105E6	1,70663E6	44424,9
7/09	2,33012E6	2,33501E6	-4890,89
8/09	2,81877E6	2,85749E6	-38725,5

9/09	2,07572E6	2,14047E6	-64756,0
10/09	1,22677E6	1,2172E6	9571,86
11/09	381625	412318	-30693,0
12/09	372063	335677	36386,5
1/10	239017	306667	-67649,5
2/10	255907	253299	2607,73
3/10	338881	318946	19935,5
4/10	456805	552562	-95757,2
5/10	1,11506E6	1,0649E6	50154,0
6/10	1,66699E6	1,5918E6	75188,6
7/10	2,43371E6	2,2075E6	226210
8/10	2,92355E6	2,85581E6	67746,0
9/10	2,08575E6	2,16378E6	-78030,3
10/10	1,16149E6	1,23899E6	-77501,9
11/10	324546	389566	-65020,5
12/10	274257	319534	-45276,7
1/11	295450	224448	71001,9
2/11	282421	265674	16746,9
3/11	328016	352428	-24411,6
4/11	563778	513744	50033,9
5/11	1,1989E6	1,22865E6	-29748,5
6/11	1,9326E6	1,77503E6	157576
7/11	2,69922E6	2,59157E6	107648
8/11	3,1547E6	3,20004E6	-45342,0
9/11	2,35934E6	2,31326E6	46072,3
10/11	1,21422E6	1,33243E6	-118212,
11/11	327265	383270	-56004,7
12/11	300601	308056	-7455,37
1/12	303666	270610	33056,4
2/12	229970	284661	-54691,4
3/12	295518	310459	-14940,7
4/12	502457	489014	13443,4
5/12	1,03927E6	1,10505E6	-65776,2
6/12	1,86703E6	1,64818E6	218848,
7/12	2,5653E6	2,48825E6	77049,2

8/12	3,00287E6	3,03149E6	-28621,2
9/12	2,33252E6	2,23603E6	96490,2
10/12	1,13157E6	1,25311E6	-121540,
11/12	317184	341887	-24703,2
12/12	263710	295302	-31592,4
1/13	287525	262581	24944,1
2/13	229996	244196	-14199,9
3/13	290198	297839	-7640,54
4/13	438414	487598	-49184,1
5/13	1,30929E6	994351	314942
6/13	2,11259E6	1,92528E6	187304
7/13	2,91649E6	2,80977E6	106716
8/13	3,52037E6	3,38182E6	138549
9/13	2,67865E6	2,60153E6	77118,2
10/13	1,33759E6	1,36152E6	-23933,8
11/13	348216	381379	-33163,5
12/13	309064	312648	-3583,64
1/14	319043	311400	7642,96
2/14	253074	265039	-11965,2
3/14	358190	324029	34160,6
4/14	580831	542599	38232,0
5/14	1,43224E6	1,39373E6	38505,3
6/14	2,40707E6	2,29144E6	115630
7/14	3,72924E6	3,2344E6	494839
8/14	4,49363E6	4,13957E6	354061
9/14	3,323E6	3,23853E6	84463,5
10/14	1,58231E6	1,64742E6	-65101,2
11/14	551374	433905	117469
12/14	447055	427895	19160,3
1/15	508853	435875	72977,7
2/15	419257	380305	38951,9
3/15	484016	517582	-33566,5
4/15	766194	776044	-9850,23
5/15	1,60056E6	1,86296E6	-262395
6/15	2,73739E6	2,7713E6	-33909,7

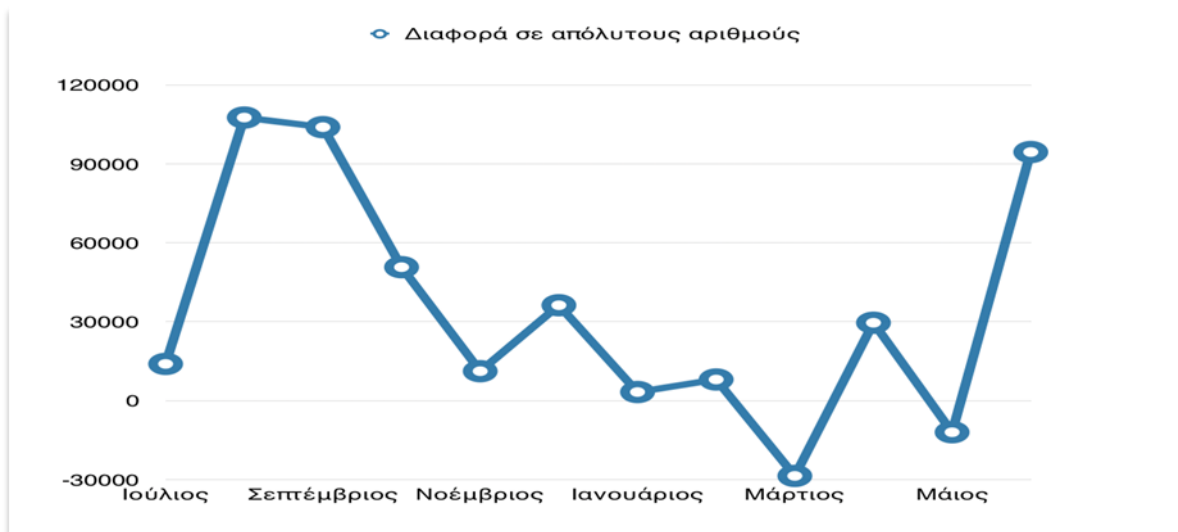
7/15	3,91796E6	3,94986E6	-31906,5
8/15	4,49321E6	4,65554E6	-162332
9/15	3,30001E6	3,38513E6	-85123,5
10/15	1,62113E6	1,63587E6	-14738,8
11/15	498505	492412	6093,24
12/15	368585	416880	-48295,3
1/16	458132	413793	44339,0
2/16	364563	359057	5506,01
3/16	520670	448908	71762,1
4/16	691483	771743	-80260,1
5/16	1,72648E6	1,64969E6	76793,2
6/16	2,67715E6	2,82218E6	-145034

Πίνακας 27: Σύγκριση προβλέψεων με προηγούμενη χρονιά

Μήνας	Αφίξεις 7/2015-6/2016	Πρόβλεψη 7/2016-6/2017	Διαφορά %	Διαφορά σε απόλυτους αριθμούς
July	3917960	3931920	0.3563%	13960
August	4493210	4600800	2.3945%	107590
September	3300010	3403950	3.1497%	103940
October	1621130	1671850	3.1287%	50720
November	498505	509698	2.2453%	11193
December	368585	404841	9.8365%	36256
January	458132	461399	0.7131%	3267

February	364563	372594	2.2029%	8031
March	520670	492056	-5.4956%	-28614
April	691483	721082	4.2805%	29599
May	1726480	1714470	-0.6956%	-12010
June	2677150	2771630	3.5291%	94480

Γράφημα 34: Διαφορά σε απόλυτους αριθμούς

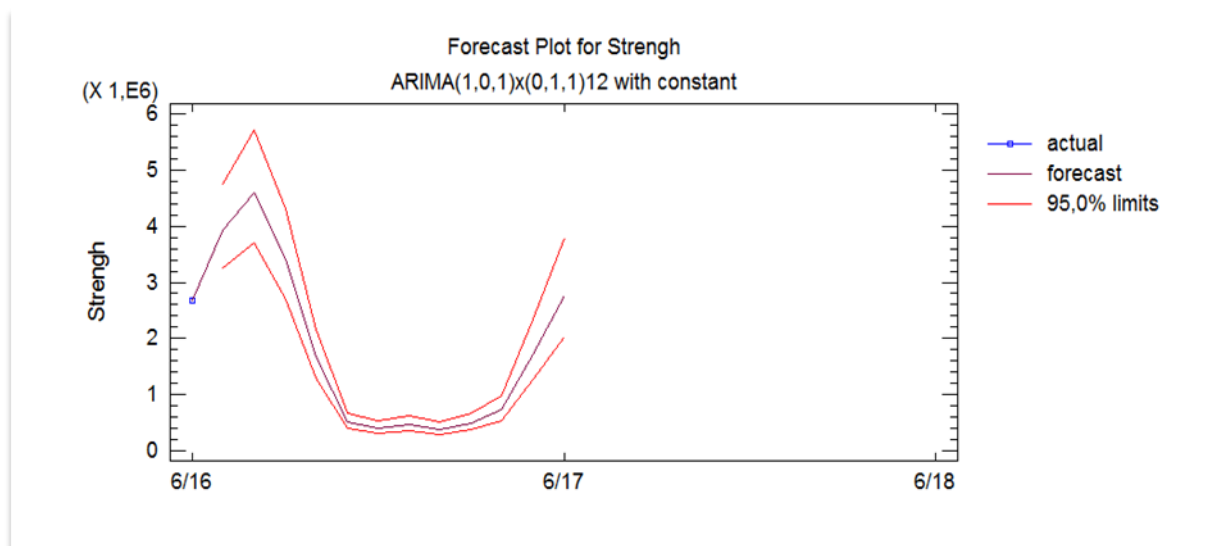

Πίνακας 28: Προβλέψεις για το διάστημα 7/16-6/17

		Lower 95,0%	Upper 95,0%
Περίοδος	Πρόβλεψη	Limit	Limit
7/16	3,93192E6	3,25544E6	4,74897E6
8/16	4,6008E6	3,70905E6	5,70696E6
9/16	3,40395E6	2,68851E6	4,30978E6
10/16	1,67185E6	1,29915E6	2,15146E6
11/16	509698	390892	664615

12/16	404841	307139	533624
1/17	461399	346928	613641
2/17	372594	278071	499248
3/17	492056	364935	663459
4/17	721082	531981	977403
5/17	1,71447E6	1,25924E6	2,33428E6
6/17	2,77163E6	2,02803E6	3,78789E6

Γράφημα 35: Προβλέψεις

5.3.3. Σχολιασμός Πρόβλεψης

Θα υπάρξει μια ανοδική πορεία της τάξεως του 2,5% κατά μέσο όρο και με “peak” τον μήνα Δεκέμβριο όπου η διαφορά που σημειώνεται σε σχέση με την προηγούμενη αντίστοιχη περίοδο είναι θετική κατά 10%. Η χαμηλότερη αρνητική διαφορά παρατηρείται τον Μάρτιο και είναι -5%.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η Ελλάδα αποτελεί δημοφιλή τουριστικό προορισμό λόγω της εκτεταμένης ακτογραμμής και των πολυάριθμων νησιών της, αλλά και λόγω της φυσικής ομορφιάς της. Αυτά τα χαρακτηριστικά έχουν επιδράσει και στη διάρθρωση του τουρισμού που χαρακτηρίζεται από πληθώρα καταλυμάτων με χωρική διάχυση στο σύνολο της επικράτειας, κυρίως όμως στα νησιά, αλλά και μικρό βαθμό οργάνωσης σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές μεσογειακές χώρες.

Η Ευρώπη είναι η κύρια πηγή τουριστών για την Ελλάδα. Έχει το υψηλότερο ποσοστό από όλους τους ηπείρους. Υπάρχουν ιδιαιτερότητες από χώρα σε χώρα στην Ευρώπη. Υπάρχουν Ευρωπαϊκές χώρες με μεγάλη διεισδυτικότητα και αυτό έχει να κάνει με τους παράγοντες που αναπτύξαμε προηγουμένως.

Ο παγκόσμιος τουρισμός τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει μια αναπάντεχη ανθεκτικότητα σε όλα αυτά που γνωρίζαμε ότι είναι ευάλωτος. Παρά το γεγονός, της γενικευμένης αναταραχής που επικρατεί στον κόσμο, τα ταξίδια συνεχίζουν να σημειώνουν ανάπτυξη. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει γενικά ένα έντονο κλίμα αισιοδοξίας. Αισιόδοξα είναι τα μηνύματα και για τη χώρα μας καθώς, όπως αναφέρεται σε πρόσφατη μελέτη του Ινστιτούτου ΣΕΤΕ, φέτος αναμένεται να αυξηθούν οι ροές προς την Ελλάδα από τις παραδοσιακές Ευρωπαϊκές αγορές. Η χώρα μας ευνοείται από την τάση της προηγούμενης χρονιάς, οι ταξιδιώτες να στρέφονται προς πιο ασφαλείς κοντινούς περιορισμούς, υπό τον φόβο των τρομοκρατικών ενεργειών. Η τάση αυτή, όπως επιβεβαιώνει και η μελέτη της IPK International, αναμένεται να συνεχιστεί και την φετινή χρονιά.

Η Ελλάδα, είναι η πιο φθηνή για διακοπές χώρα της Μεσογείου απ' αυτές που δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα με τρομοκρατία, ταραχές κλπ, οπότε αυτό από μόνο του θα προσελκύσει πολλούς τουρίστες. Σ' αυτό θα "βοηθήσει" και η Τουρκία που θα καταρρεύσει τουριστικά ακόμη περισσότερο, καθώς με την εκλογή και τις δηλώσεις του Σουλτάνου, άνοιξαν μέτωπα που θα κρατήσουν μακριά ακόμη περισσότερους τουρίστες. Επίσης η Ελλάδα θα υποδεχτεί περισσότερους τουρίστες από τη Ρωσία καθώς πολλοί Ρώσοι έχουν πλέον εκδώσει βίσα πολλαπλών χρήσεων, οπότε δεν χρειάζεται να υποστούν εκ νέου τα έξοδα και την ταλαιπωρία.

Η αναβάθμιση των ελληνικών αεροδρομίων θα δημιουργήσει σημαντική αύξηση στις πτήσεις σε περιοχές της Ελλάδας που υποεξυπηρετούνται και αυτό θα παράσχει την βάση για βιώσιμη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη.

Συμπεραίνοντας όλα δείχνουν θετικά και αισιόδοξα για το τουριστικό μέλλον της Ελλάδας. Η Ελλάδα θα πρέπει να εστιάσει τις ενέργειες της στο να αναπτύξει τα προσφερόμενα τουριστικά προϊόντα της καθώς επίσης στο να μειώσει την έντονη εποχικότητα που εμφανίζεται στους καλοκαιρινούς μήνες. Αυτό θα το πετύχει δημιουργώντας μια ολοκληρωμένη ελκυστική εικόνα στους Ευρωπαίους τουρίστες καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς και όχι μόνο την θερινή περίοδο. Παρ' όλα αυτά, οι πρόσφατες έρευνες δείχνουν ότι η Ελλάδα έχει μπει σε μια περίοδο ταχείας τουριστικής ανάπτυξης και αναμένεται να σημειώσει πολλά σημαντικά ρεκόρ αφίξεων στο κοντινό μέλλον.

Είναι καλό αυτή η μελέτη μετά από ένα χρόνο να επαναληφθεί έτσι ώστε να μπορεί να αναδεικνύεται η όποια διαφορά που προκαλείται.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ❖ Γεωργαντά Ζ., 1987, Επιστημονικές μελέτες, η προσέγγιση Box-Jenkins στην ανάλυση και πρόβλεψη χρονολογικών σειρών, Κέντρο προγραμματισμού και οικονομικών ερευνών
- ❖ Θαλασσινός Ελευθέριος, 1986, Υποδείγματα χρονολογικών σειρών: Θεωρία, εφαρμογές, Εκδόσεις Σταμούλης
- ❖ Θαλασσινός Ελευθέριος, 1991, Ανάλυση χρονολογικών σειρών: μεθοδολογία Box-Jenkins, Εκδόσεις Σταμούλης
- ❖ Λαθήρας, Πέτρος (1998, *Πανεπιστήμιο Μακεδονίας Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών*), Τεχνικές και μοντέλα συνολοκλήρωσης στην πρόβλεψη της τουριστικής ζήτησης για την Ελλάδα
thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/11153#page/276/mode/2up
- ❖ Παπαδάκης Μ., Τσίμπος Κ., Μουρελάτος Α., 1997, Στατιστική Ανάλυση Δεδομένων με το λογισμικό Statgraphics, Εκδόσεις Σταμούλης
- ❖ Τζωρτζόπουλος Π., 1991, Ανάλυση χρονολογικών σειρών, Τάση-Εποχικότητα, Εκδόσεις Το Οικονομικό
- ❖ <https://el.wikipedia.org/>
- ❖ <https://sete.gr/>
- ❖ <http://www.gnto.gov.gr/>
- ❖ <http://www.grhotels.gr/>
- ❖ <http://www2.unwto.org/>
- ❖ <http://ec.europa.eu/>
- ❖ <http://www.ipkinternational.com/en/>